

ARANY

ARANY

ARANY J.
ÖSSZES
KÖLTEMÉNYEI

ARANY J.
ÖSSZES
KÖLTEMÉNYEI

ARANY J.
ÖSSZES
KÖLTEMÉNYEI

ARANY J.
ÖSSZES
KÖLTEMÉNYEI

1.

2

3

4

5

6

N. M.

N. M.

N. M.

N. M.

92 M RE
77.628/2
.....

~~Re 33~~

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

~~ER~~

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

ARANY JÁNOS

ÖSSZES

K Ö L T E M É N Y E I.

—•—
OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár
MÁSODIK KÖTET.

PEST, 1867.

KIADJA RÁTH MÓR.

ARANY JÁNOS

KISEBB

K Ö L T E M É N Y E I .

MÁSODIK KÖTET.

Országos Széchényi Könyvtár

HARMADIK KIADÁS.

PEST, 1867.

KIADJA RÁTH MÓR.

ER

92

M 77628/2

Országos Széchényi Könyvtár

R2

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR	
Növedéknapló	
1932. évi	9. sz.

TARTALOM.

	Lap
Családi kör	3
A Jóka ördöge	8
Magyar Misi	40
Enyhülés	43
Dante	46
Vágtat a ló	48
Visszatekintés	50
Az elhagyott lak	54
Rozgonyiné	56
Év utolján	62
Alkalmi vers	64
De gustibus	69
A hamis tanú	71
Hiú sovárgás	75
V. László	78
Sir Patrick Spens (skót ballada)	83
Vágy	89

	Lap
A vigasztaló	91
Török Bálint	94
Arkádia-féle	102
A sárkány	106
Csendes dalok	115
Keveháza	118
A hegedű	135
Szent László	140
Az egri leány	148
Ágnes asszony	156
Az első lopás	163
Reg és est	183
Mátyás anyja	185
A bajusz	191
Egy kis hypocondria	203
A pusztai fűz	204
A fülemile	208
Hatvani (népmonda után)	216
Emlények	222
Népnevelés	227
Árva fiú	230
A vén gulyás	233
A vén gulyás temetése	237
Bor vitéz	239
A tetétleni halmon	243
Zács Klára	247
Szibinyáni Jank	252
Szondi két apródja	257
Mirza Shaffyból	262

	Lap
Az ihlet percze	265
Both bajnok özvegye	266
Néma bú	269
Dal	270
Pázmán lovag	271
Balzsamcsepp	281
Hollósi Kornéliának	283
A bujdosó	284
Köszöntő-dal	285
Az utolsó főpap	286
<u>A lejtőn</u>	290
Ballada (Goethe.)	292
Tanári jubilaeumra	297
Reményinek	299
J . . . hoz	301
Béranger halálakor	303
Széchenyi emlékezete	305
Az örök zsidó	318
Rendületlenül	322
Kies ősz	325
Epigrammák	328
Magányban	330
Emlékül	334
Nyerészkedés	335
A walesi bárdok	336

KISEBB KÖLTEMÉNYEK.

MÁSODIK KÖTET.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

CSALÁDI KÖR.

Este van, este van: kiki nyúgalomba!
Feketén bólingat az eperfa lombja,
Zúg az éji bogár, neki megy a falnak,
Nagyot koppan akkor, azután elhallgat.
Mintha lába kelne valamennyi rögnek,
Lomha földi békák szanaszét görögnek,
Csapong a denevér az ereszt sodorván,
Rikoltoz a bagoly csonka, régi tornyán.

Udvaron fehérlik szőre egy tehénnek:
A gazdasszony épen az imént fejé meg;
Csendesen kérődzik, igen jámbor fajta,
Pedig éhes borja nagyokat döf rajta.

Ballag egy czicza is — bogarászni restel —
Óvakodva lépked hosszan elnyult testtel,
Meg-megáll, körülnéz: most kapja, hirtelen
Egy iramodással a pitvarba terem.

Nyitva áll az ajtó; a tüzelő fénye
Oly hivogatólag süt ki a sövényre.
Ajtó előtt hasal egy kiszolgált kutya,
Küszöbre a lábát, erre állát nyújtja.
Benn a házi asszony elszűri a tejet,
Kérő kis fiának enged inni egyet;
Aztán elvegyül a gyermektársaságba,
Mint csillagok közé nyájas hold világa.

Égy eladó lyány a tüzre venyigét rak:
Ő a legnagyobb s szebb . . . a hajnali csillag.
Vasalót tüzesít: új ruhája készen,
Csak vasalás híja . . . s reggel ünnep léssen.
Körül az apróság, vidám mese mellett,
Zörgős héju borsót, vagy babot szemelget,
Héjából időnként tüzre tesznek sokat:
Az világítja meg gömbölyű arcukat.

A legkisebb fiú kenyeret kér s majszol;
Üszköt csóvál néha: tüzkigyókat rajzol.
Olvas a nagyobbik nem ügyelve másra:
E fiúból *pap lesz*, akárki meglássa!
Legalább így szokta mondani az apjok,
Noha a fiú nem imádságon kapkod:
Jobban kedveli a verseket, nótákat,
Effélét csinálni maga is próbálgat.

Pendül a kapa most, letev é a *gazda*;
Csikos tarisznyáját egy szegre akasztja;
Kutat az apró nép, örülne, ha benne
Madárlátta kenyér-darabocskát lelne.
Rettenve sikolt fel a melyik belényul:
Jaj! valami ördög . . . vagy ha nem, hát . . . kis nyul!
Lesz öröm: alunni se' tudnak az éjjel;
Kinálják erősen káposzta-levéllal.

A gazda pedig mond egy szives *jó estét*,
Leül, hogy nyugaszsa eltörődött testét,
Homlokát letörli porlepett ingével:
Mélyre van az szántva az élet-ekével.

De a mint körülnéz a víg csemetéken,
 Sötét arczedői elsimulnak szépen;
 Gondüző pipáját a tűzbe meríti;
 Nyájas szavu nője mosolyra deríti.

Nem késik azonban a jó házi asszony,
 Illő, hogy urának ennivalót hozzon,
 Kiteszi középre a nagy *asztalszéket*,
 Arra tálalja fel az egyszerű étket.
 Maga evett ő már, a gyerek sem éhes,
 De a férj unszolja: „gyer közelebb, édes!“
 Jobb izű a falat, ha mindnyájan esznek, —
 Egy-egy szárnyat, czombot nyujt a kicsinyeknek.

De vajon ki zörget? „nézz ki, fiam Sára:
 Valami szegény kér helyet éjszakára:
 Mért ne fogadnók be, ha tanyája nincsen,
 Mennyit szenved úgy is, sok bezárt kilincsen!“
 Visszajő a lyánka, az utast behíván.
 Béna harezfi lép be, *sok jó estét* kíván:
 „Isten áldja meg a kendtek ételét is,
 (Így végezi a szót), meg az *emberét* is.“

Köszöni a gazda: „Része legyen benne:
Tölts a tálba, anyjok, ha elég nem lenne.“
Akkor híja szépen, hogy üljön közelébb —
Rá is áll az könnyen, bár szabódik elébb.
Éhöket a nagy tál kívánatos izzel
Szomjukat a korsó csillapítja vízzel;
Szavuk sem igen van azalatt, míg esznek,
Természete már ez magyar embereknek.

De mikor aztán a vacsorának vége,
Nem nehéz helyen áll a koldus beszéde;
Megered lassanként s valamint a patak,
Mennél messzebbre foly, annál inkább dagad.
Az idősb fiú is leteszi a könyvet,
Figyelmes arczával elébb-elébb görnyed;
És mihelyt a koldus megáll a beszédben:
„Meséljen még egyet“ — rimánkodik szépen.

„Nem mese az gyermek,“ — így feddi az apja,
Rátekint a vándor és tovább folytatja;
Néma kegyelettel függenek a szaván
Mind az egész háznép, de kivált a *leány*:

Ez, mikor nem hallják, és mikor nem látják,
Pirulva kérdezi tőle . . . *testvér bátyját*:
Három éve múlik hogy utána kérdez,
Még egy esztendő't vár, nem megy addig férjhez.

Este van, este van . . . a tűz sem világít,
Kezdi hunyorgatni hamvas szempilláit;
A gyermek is álmos, — egy már alszik épen,
Félre billent fejjel, az anyja ölében.
Gyéren szól a vendég s rá nagyokat gondol;
Közbe-közbe csupán a macska dorombol.
Majd a földre hintik a zizegő szalmát
S átveszi egy tücsök csendes birodalmát.

(1851.)

A JÓKA ÖRDÖGE.

PÓRREGE.

(1851.)

Országos Széchényi Könyvtár

I.

Zsémbes asszony Júdit. Csak az Isten látja,
Mennyit szenved tőle szegény Jóka bátya.
Nincs inyére semmi; szüntelen veszekszik,
Átkozódva kél és szitkozódva fekszik.
Sőt álmában sincsen néha tőle nyugta:
Azon veszi észre, hogy oldalba rugta,
Vagy körmölni kezdi és hajába ragad
És motyog káromló becestelen szavakat.
Szidja, mint a bokrot, akármit csináljon,
Azt se' tudja, szegény, mé'k lábára álljon:
Ha leül, az is baj, ha feláll, az is baj;
Pedig áldott ember Jóka, mint a fris vaj:
A légynek sem ártott mióta kétágu,
Oly szelid, türelmes, jó tulajdonságu.
De reá az asszony még ezért is nyelvel:
Érti a hat-vágást Júdit asszony, nyelvvvel.

Nincs oly rossz, a minék húzamos időig
Az emberi állat neki nem törődik:
De a Júdit asszony úgy intézte sorját,
Hogy soha *két ízben* ne mondjon egyformát,
Hanem váltogassa mind szavát, mind tettét:
Más-más lében adja fel a szedteveltét:
Ha ma borssal adta, holnap paprikáson,
Egy napon eczettel, tormával a másan;
Szóval, hogy az ember soha meg ne unja,
Hogy veséig hasson talpraesett gunyja.
Mint a jó bakancsos, a ki régen szolgál
Jelen volt Lipsésnél, jelen Waterloonál,
Hétszer úszta át az óperenczjás tengert,
Bajuszához sem kell ragacsolni kendert; —
Mint ez a bakancsos szégyenlene, mondom,
Káromkodni, mint más „*tisztességes*“ módon,
Hanem újat talál minden alkalomra,
Mást, ha jól van lakva, mást pedig éhomra:
Azonságosképen a találós Júdit,
Bár örökké zsémbel, de örökké újit;
Kétszer a piacon nem volt semmi átka,
Mióta az anyja a nyelvét felvágta.

Ha pedig nem használ háromélü nyelve,
Nem talál mindenkor fájós elevenre:
Akkor, tartva tőle, hogy majd hozzá szokik,
Duzzog idébb-tovább és *nem szól* napokig.
Ilyenkor van osztán „csett-csatt“ elé s hátra,
Borogat és hány-vet, tör-rombol rakásra;
Minden ingóbingó tővel-hegygyel össze:
Szegény Jóka csak úgy csetlik-botlik közte.
Ilyenkor törik ki nem egy ablaktábla,
Csupornak, fazéknak lészen ő halála,
Az ajtó lefekszik, a kályha kimozdul,
A tapasz lemállik, kutya macska pusztul;
Még a vaslapát is, ha *leteszi*, pattan
S a falu czigányát óhajtja legottan.

Országos Széchényi Könyvtár

II.

Három álló napig vala egykor épen
E csókolnivaló áldott jókedvében;
Ha mellé ült Jóka, legott dérrel-durral
Kétfejű sast csinált az asszony az urral.
Soha rá nem nézett, nem felelt szavára,
Leragadt a nyelve, befagyott a szája;
Mint ördögkötötte rokka, azt mivelte:
Ugy se tudá Jóka, *mint én*, hogy mi lelte.

Ámde nincs oly hosszú a világon semmi
A minek végére ne lehetne menni.
Lám! a kerékvágás milyen messze szalad:
Hortobágyi kompnál még is kettészakad;
A kemény cserfát is összeőrli a szú;
A kolbász is elfogy, akármilyen hosszú;

Szíz- madzag nem állja ha erősen húzod;
 Uj bocskor lyukas lesz ha örökké nyúzod:
 Így a *béketűrés* elkopik idővel.
 A féreg, ha tiprod, visszafordul fővel:
 Jókát is kikezde az asszonyi kormány;
 Pártot üt magában s beszél ilyenformán:

„Megverem: kevés lesz; megölöm: sok volna,
 Ő pokolba menne, én pedig bitóra.
 Hadd éljen. Talán majd, ha nem is a *vallás*,
 Istenhez téríti az oldal-nyilallás.
 Jó apostol a súly, hurut, köszvény, guta:
 Majd csak megtéríti, ha vénségre juta.
 De tovább nem tűröm? Nem leszek egy vászon
 Cselédnek kutyája, vezető pórázon.
 Törik vagy szakad: de megmutatom azt ma,
 Hogy ennél a háznál *én* vagyok a gazda.
 Neki *ereje* van, nekem meg van *eszém!*
 Legyek én akármi, ha csuffá nem teszem.“

Így szólott, azaz hogy így szólani nem mert,
 Benne a bátorság gyökeret még nem vert,
 De, hogy ezt *gondolta*, már az is sok tőle,
 A ki őt ismeri, nem hinné felőle.

Azzal félre kullog és a boglya mellett
Főz vala furfangos, boszuálló tervet:
Nem hamar főtt az meg, mint olyan rossz lencse,
Milyentől az Isten a gazdasszonyt mentse.

Végre, mint a vak tyuk, addig-addig kapar,
Míg a sok szemétből egy árpát kitakar:
Ugy ő is találja egy alkalmas tervet,
Hogy mozgásba tégye az elállott nyelvet.
Megörült, — kész volna verebet is fogni,
A tulsó szomszéd is hallá mosolyogni.
Azzal kapta magát, egy perczig se' késett,
Bement a szobába, meggyujtá a mécset,
Fényes nappal ottan keresgélni kezdte,
Mint a ki tűt, vagy más effélét elveszte.
Nem maradt el egy szög, nem maradt el egy zug,
Minden ágyat felszór, minden lomot felrug,
Padon és pad alatt, házban, ólban, szinben,
Összehány, tüvé tesz minden helyet kinn, benn.
Látta ezt az anyjok, szemével kísérte,
Mint orsót a macska; de nem szóla érte;
Csúnya görbe szemmel majd hogy át nem szúrta,
Oldalát a *kérdés* majdhogy ki nem fúrta —

Nem állhatja egyszer . . . egyet-kettőt köhent
S megszólal: „no, mi az *eb szemét* keres kend?”

„Megvan, édes lelkem? Hálá az Istennek!
Csakhogy végre megvan! no, azon örvendek;
Már biz' én azt hittem — már kétségbe estem —
Hogy soh' se lelem meg a *nyelvedet*, testem.“

Így kiáltott Jóka. De bizony vesztére.
Nyomban összeröfönt Júdit asszony vére,
A felzaklatot vér mind képébe futa,
Környékezte is már egy nagy ménkő guta. —
Láttad-e pulykát, ki magas szeméten
Gögösen országol, mint királyi széken,
Legkisebb bántásra, legcsekélyebb gúnyra,
Mirigytelte nyakát a midőn felfúja?
Vérszin pőtyögője, haragtüzben égve,
Mikép megyen által szép világos kékbe?
Mikép játszik újra halaványas zöldet?
És mikép kotorja szárnyával a földet?
Annyiféle szint vált Júdit asszony arca,
Mig tart önmagával pillanatnyi harcza,
És toporzékolva egy álló helyében,
Nem tudja: leöntse? vagy nyakára lépjen?

Végre, a mit keze ügyiben meglátott,
Veszi a tüzhelyről a tüzes lapátot,
És úgy vágja képen szegény Jókát vele
Hogy a világ mindjárt egyet fordul vele,
Lebukott a földre, nagyot kalimpázva,
S fekszik vala, mint holt, önvérében ázva,
Ott sem volt azonban kedvesétől nyugta,
Mig fel nem ocsúdott, addig tépte, rugta,
Akkor a hüvelykét csipőire tévén,
Ily beszéd csörömpölt a hatalmas gégén:

„Hát, a ki mondta is! hát, a ki adta is!
Hát ilyen amollyan! erre is, arra is!
Ki parancsol itt, *he?* ki az ur a háznál?
Még *te* így kötődnél? még *te* így komáznál? . . .
Most köszönje meg *kend*, hogy csak ennyit kapott,
S tisztuljon, ne nézze hiába a napot:
Ott az *én* kenderem: fel kell nyőni már ma;
Egy . . . kettő! — az ételt kiviszem, csak várja.“

III.

Megtörölte arczát az inge ujjával
És ballagott Jóka mardosó bujával.
Ballagott a kertbe, onnan a mezőre,
Onnan a pusztára, ott a kenderföldre.
Tetszős munka volt a kendernyövés néki,
Ugy képzelte, hogy a Juczi haját tépi,
Bár a haja volna! bár a nyelve volna!
Bár az pokolra való lelke volna!
Hogy kigyomlálhatná, valamint a kendert,
Hogy ne vekszálná a jó keresztyén embert.
De vékony reménység! azt ő már *hajason*
Nem éri, — *kopaszon* is, tudom, bajoson;
Sohase' pillant rá boldog özvegysége,
A mig Júdit asszonyt *táplálja a mérge*;
És az a *kis méreg* soh' sem fogy ki pedig,
Mint *olajoskorsó*, ha fogy, ismét telik.

Közepette ilyen búnak és panasznak
Eszébe se' jut, hogy nem is evett az nap.
Hej, pedig immáron megdelelt a csorda,
Még se' jó étellel a hű oldalborda.
Végre a gyomrából kiszorult a bánat,
Egy lánczos komondor mivel reá támadt,
Egy lánczos komondor, a kegyetlen *éhség*,
Mely soh' sem hagyja el állandó fekvését;
Néha ugyan alszik, meg se moccan fékén,
Lánczainak súlyát elszenvedi békén:
De jaj ha felébred! rázza szeges örvét!
A vesékbe mártja éles-hegyes körmét,
Habzó szája morog, mardos, harap, ugat
Az ember horpasza majd hogy ki nem lyukad. —
És már a tüzes nap az utólját futja,
Lekonyult az égen szekerének rudja,
Tüze, fénye csökken; maga, lova fárad;
Délibáb elfekszik, és a szunyog támad;
Hosszú árnyékot hány a sötétlő káka,
Récze reppen közte, ümmög közte béka,
A halász gólya is meglóditja szárnyát
Viszi haza, lomhán, ma fogott prédáját!
Apró muslicza-légy, tánczó csoportban,
Követi a vándort sűrű oszlopokban.

Vándorok az úton noha járnak kelnek,
 Híre sincs Juditnak, nem hogy az ételnek!
 Minden gyalogembert annak gondol Jóka,
 Míg utóbb kisül, hogy a remény csalóka.
 És már alig állja — és már haza menne,
 Ha az asszony előtt megállani merne:
 Hanem ahhoz kéne vakmerő bátorság
 A pogány megszáná szegény Jóka sorsát!

Megkönyörült rajta megszáná az ég is:
 Júdit asszonyt látja valahára, még is.
 Nem t'om, öröme volt-e nagyobb, vagy bújá:
 Lesz mit *nyelni* mingyárt, lesz *leves*, csak fúja.
 Legalább ugy látszik a menyecske képén,
 A mint közelebb ér, nagy sebesen lépvén,
 Hogy megin' feljött — vagy tán nem is ment még le,
 Vagy sohsem is megy a *veszekedhetnék*-je.
 Egyik szeme *hajsza*, másik szeme *csára*,
 Mutatja, hogy sajnál nézni is urára; —
 Jobb is volna, bizony, ha láb alá nézne:
 Úgy e históriát folytatnom se kéne.

A dolog így történt. — Valahol dugaszban
 Mély ó kut vala ott, rejtve fűben, gazban;

Júdit asszony pedig, a mint jó begyeesen,
Az ó kut szájának tarta egyenesen.
Látta ezt a férje — hogy ne látta volna!
Azért ő magában ilyeténkép szóla:
„Vajjon, uram Isten, ki lenne az oka,
Ha már most a kútba belémenne maga?
Hiszen nem ölöm meg, egy ujjal se bánom,
Még tán megharagszik, hahogy visszarántom.“
Alig gondolá ezt: *zupp belé* a másik,
A füle sem látszik, kis körme se látszik,
És az egész Júdit, a meddig eleven,
Elsülyedt és eltűnt, odalön hirtelen;
Lepottyant, tehetlen, mint valami gömböcz,
Mint az, a kit elnyel titkos kaszatömlöcz,
Mint az egér a mely, semmin sem aggódva,
Egyszer csak lebillen az egérfogóba!

IV.

Furdalá azonban a lelkiösméret
És ilyen szavakkal mardosá a férjet:
„Boldogtalan ember, hajh! mit cselekedtél?
Mily nagy bolondságra, bűnre vetemedtél,
Hogy te nem sajnáltad az Isten áldását,
A mit Juczi hozott, a tepertős kását?
Egyél hát, ha van mit! Hanem ugy-e jobban
Esik bosszut állni? Most szemed száz koppan.
Ugy kell! ne az asszonyt nézted volna magát,
Hanem a kezében ételes fazokát!“

„Hátha még nem késő; megpróbálom“ ugymond,
Kapta, rekettyéből egy nagy hosszú guzst font,
Lebocsátá mélyen a homályos kutba
És kiálta: „csipd meg, feleségem Jutka!

Meg is fogta Júdit; legalább érezett
 Férje a guzs végén valami nehezet,
 És kezdé nagy ügygyel vonni azt fölfelé,
 Mert igen nehéz volt, majd megszakadt belé.
 Mikor addig huzta, hogy már feleútban
 Volt az a valami fölfelé a kútban,
 Hol nem oly sötét volt, hol már jobban látszott:
 „Uram! ne vigy . . .“ még a szeme is káprázott.
 Hazudni nem illik, sohse' volt kenyerem,
 De ugy láttam, *mint most*, állítani merem . . .
 Mi volt a kötélén? — egy rút fertelmes dög,
 Szőröstül, bőröstül egy nagy kamasz ördög!
 Farka volt és szarva, lábain lókörmé,
 Egész teste gyapjas, háta púpos, görbe;
 Legcsodálatosabb pedig az, hogy félig
 Csupa ősz a feje, másutt feketélik.

„Miféle szerzet vagy?“ kiált Jóka, „mi vagy?
 Szólj, vagy visszalöklek, veszs odalenn, maradj!“
 „Jaj csak vissza ne lökj,“ amaz így könyörgött,
 „Jaj csak huzz fel innét, én volnék az ördög!
 Nem tudom, *mi van itt*, csak most került ide
 De, uttarcon! már is megőszültem vele.

Huzz ki szegény ember, bizony megszolgalom,
Mert én ezt az *ízét* soha ki nem állom.“

Monda pedig Jóka: „Felhuználak, földi:
De nem fogsz-e ám majd velem is kötődni?
Csiklándós portéka a te barátságod:
Köszönöm az olyan czifra mulatságot.
Ámbár, annyi mint az — *mind egy ördög* nékem,
Rosszabb már nem lehetsz mint a feleségem:
Felhuzlak. De elébb kapard össze még ott
És hozd fel nekem az ételmaradékot.“

Felelt rá az ördög: ne kivánd vesztemet,
Hogy ismét lemenjek. Mondok én egyebet:
Majd én belebúvok a király lányába,
Ejtem azt ördögös nehéz nyavalyába.
Mindenféle borbély próbát teszen vele,
De egynek sem használ kenőfenő szere:
Akkor oda jösz te, kivánsz nagy jutalmat
Összevetett-kas pénzt, vagy fél birodalmat,
Többet is ígérnek ha meg orvosolod;
Te pedig azt bátran magadra vállalod,
Mert én a te szódra, mingyárt eltávozom,
Másik királylyányról másutt gondolkozom.

De onnat kibúni nem fogok szavadra,
Azért, édes öcsém, jól vigyázz magadra,
Mert csak *egyszer* adom magam a kezedbe,
Ródd a füled mellé, s vedd jól az eszedbe.“

Jóka ezt magának nem mondatta kétszer,
Hanem az ördögöt felvoná két kézzel,
És, hogy az alkuban ne essék galiba,
Áldomásra mentek, egy rosz gugyoriba.
Ott, kupecz módjára, mintha venne marhát,
Jól megverte Jóka ördög bácsi markát,
Végre a sok löre az inába szállott
S felbukék, mikor az egyességök állott.

Országos Széchényi Könyvtár

V.

Ura lett azonban szavának az ördög,
Tövises szekeren sebesen elgörgött,
Meg sem állt, a meddig, egy bolha képébe',
A királyleánynak be nem bútt fülébe.
Legott a leányzó kapdos a füléhez,
Viszkető fájdalmat, kolompolást érez,
Ágyából kiugrik, tánczol, fut, kiabál,
És kaczag ha viszket, és sikoltoz ha fáj.
Szalad a tornácza, szalad az udvarra;
Udvaron fel s alá, erre meg amarra;
Anyja egy papucsban, atyja is egy ingben,
S a ki van a háznál, űzi, hajtja minden.
Elfogják, — de akkor harapdál, lefekszik,
Es megint tovább fut, mikor föleresztik;
Végre összeroskad, ereje elhagyja;
Ölben viszi haza kedves ura-atyja.

Nosza lótni-futni! boltba! patikába!
 Száz cseléd a várost veszi a nyakába;
 Medveháj, álkörmös, esencia, bakvér:
 Mind ezt próbálgatják, mind ez nem sokat ér.
 Doktorok, borbélyok, valamennyi bába
 És tudákos asszony . . . ott van, de hiába!
 Recipe, érvágás, köppöly és fürdő-lé,
 Teszi a nyavalyát még nevededővé;
 Ráolvasni, kenni, párolni, füstölni,
 Kilenczféle fáról kilencz ágat törni, —
 Aggatni nyakába százféle babonát
 Mind ez a betegnek könnyebbülést nem ad.

Ki miatt az apja és az édes anyja
 Ő szívét kegyetlen búbánatnak adja;
 Sem étel sem ital, egész álló hétig
 Ha aranyból volna, még sem kéne nekik.
 A király, hogy a nép ne járjon nyakára,
 Bizza minden dolgát az iródeákra;
 Ő maga nem végzi senki ügyét baját,
 Csak emészti szívét, csak tépi a haját.
 Hát még a királyné! öltözik mély gyászba,
 Siratja leányát egy kis oldalházbá';
 Majd egy légyecsapóval oda ül az ágyhoz . . .
 Egész nap se néz ki a kender munkához.

Dobolják azonban országvilág-szerte
 S így kiált a hajdu, ki a dobot verte:
 „Becsületes népség, hallja kigyelmetek!
 A királykisasszony igen nagyon beteg.
 Ki meggyógyíthatja, bizony meg nem bánja:
 A maradéka is nagy ur lesz utána:
 Ha hát tud valaki olyan mesterséget
 Jelenjen meg, bővebb tanakodás végett.“

Erre nagyot kurjant valaki a nép közt:
 „Tudok én“ azt mondja „olyanféle eszközt.“
 „Kicsoda az az én? hadd álljon ki lássam!“
 „Én vagyok az az én követem alásson“
 S előállott Jóka, levette kalapját,
 Szégyenli erősen, mert nagyon kaczagják,
 De azért a szavát vissza mégse vonja
 És, hogy ő nem tréfál, esküszóval mondja.

Fülön fogta Jókát mingyárt, hevenyébe,
 S felvivé a hajdu a király elébe;
 Megállott a hajdu, mint valami peczek, —
 Fölsodort bajusza két nagy fekete szeg —
 S monda: „Itt egy ember, felséges királyom,
 (No ne bujjék kend el, hanem errébb álljon)

Ez a paraszt ember azt meré állítani,
 Hogy ő a kisasszonyt meg tudná gyógyítani.
 Hazudik-e vagy sem? *nem állok* a felől,
 Azért engedelmet instálok a felől.“

Szólt a mesekirály: „Együgyűnek látszol:
 Tudd meg, szegény ember, hogy fejeddel játszol,
 Nem gyerekség ám ez; vakmerő a próba,
 Mely, ha rosszul üt ki, húzatlak karóba.
 De ha megorvoslod egyetlen-egy lyányom,
 Hitvesül őt akkor teneked ajánlom;
 Vele országomat adom, mint vejemnek:
 Ugy is nagy nyög az már nekem, vén fejemnek.“

Országos Széchényi Könyvtár

Felelt erre Jóka: „Uram és királyom!
 Ne legyen terhére, de én megpróbálom,
 Még pedig most mingyárt, ezen pillanatba',
 Mit ma elvégezhetsz, ne halaszd holnapra.“
 Avval, fogta magát és bement a házba,
 A leányt akkor is a nehézség rázta;
 Elővett egy régi kalendáriomot,
 A mit jóelőre szűrűjába nyomott,
 Nézett a betűkre, hogy a szeme dagadt,
 S olvasá, könyv nélkül, ezen bölc szavakat:

„Turgudorgod mirgit forgogargadtárgál:
Argadórgósorgom margarargadtárgál?
Targakargarorgodj hárgát korgomarga,
Irginerget arga porgokorgolbarga!“ *)

A mint e szavakat meghallá az ördög,
Megrázta a lyányt, hogy minden csontja zörgött,
És kiment belőle, végkép odahagyván:
Mingyár' jobban is lett szemlátomást a lyány.
A király pedig, mint szavatartó ember,
Összeadta őket szíves szerelemmel:
A lakodalmukra fél gulyát levágott,
Végre átereszté nagy Meseországot.

Országos Széchényi Könyvtár

*) Az úgynevezett madárnyelven.

VI.

Híre futamodék e szörnyű csodának
És fülébe jutott a szomszéd királynak;
Ő neki is beteg egyetlen egy lyánya,
A Jóka ördöge lévén nyavalyája.
Fogja hát a szomszéd, ír egy szép levelet,
Minek a sommája ilyenforma lehet:
„Kedves öcsém uram! — Terhére ne essék,
Nem busítanám, de hajt a kénytelenség;
Nagy bajom érkezett, nagy szomorúságom,
A minél nagyobb nincs nekem e világon:
Kedves jó leánykám, egyetlen gyermekem,
Az ágyszalmát nyomja, halálos betegen.
Mindenféle orvos kifáradt mellőle,
Már kétségbeestem, igazán, felőle.
Különös, hogy épen az nap esett baja,
Mikor a *hugomból* kivált a nyavalya,

(Tartsa meg az Isten, szívesen kívánom,
Mert a *hugomasszony* kedves keresztlyányom.)
Még különösebb, hogy a kórság is olyan,
Mintha ereszkedvést jött vón' ide onnan.
Nem is gyógyítja meg senki, — elláttam azt,
Ha csak egy kis időt kigyelmed nem szakaszt.
Nézze meg, jöjjön el, tegye rá a kezét:
Bizony az Uristen is megáldja ezért.
Lesz ebédje nálunk, zab, széna lovának;
És ha felét kéri kis Meseországának
Azt is od'adom vagy akármibe kerül:
Sőt meg is köszönöm szépen azon fölül.
Minden jót kívánunk, mind közönségesen:
Köszönti kelmedet a szegény hitvesem,
Köszönti kelmedet a napam asszony is,
De még (bár eszén sincs) kedves leányom is,
Az öreg kanász is, meg a szolgáló is,
Meg, a ki a háznál legalábbvaló is;
Kelmedet magát is, az ipa-urát is,
A feleségét is, napa asszonyát is:
Szóval mindnyájokat, az egész cselédet:
Kívánunk szerencsét, sok jó egészséget.“

Igy hangzott a levél. Jóka nem szerette,
És az egész dolgot hallatlanná tette,

Mert jól tudta, hogy már lejárt tudománya:
Nem gyógyúl meg attól több királyleánya.
A levél azonban, a sok követ, posta,
Egymást érte, egymás tyukszemét taposta;
Az egyik kizörget, a másik bezörget;
A szomszéd előbb kér, de azután sürget,
Azután parancsol, azután fenyeget,
Azután küld rája pusztító sereget.
És már a lakosok, nyuzva, sütve félig,
Szaladnak előre s a dolgot beszélik;
És már égve minden határszéli falvak,
Látszottak az éjben megannyi hajnalnak.
Jóka is megszeppent a midőn ezt látá,
Mert a katonáit mind haza bocsátá,
Kit csak egy hónapra, kit pedig kettőre,
Kit meg bizonytalan szabadság-időre.
Most, alig egy-kettő lézengvén utána,
Ily sok nép elébe annyival hogy állna?

Voltak nem különben szörnyü ijedségbe'
Ipa, napa és a kedves felesége.
Ráestek, beszéltek, nógaták hogy menjen,
Orvosolja meg, hisz' megteheti könnyen.
Jóka a világért sem meré mondani,
Hogy az ördöggel volt köze vagy valami,

Hanem fogta magát ráveté a fejét,
Megpróbálni megint, orvosi erejét.
Ment — az ellenségtől fegyvernyugvást kére,
Megadá azt mingyár' annak a vezére, —
O pedig futott és nagy-lélekszakadva
Érkezett a szomszéd fejedelmi lakba.
Akkor is ott tánczolt a szobaközépen,
Langauszt járt az ördög a leánynyal épen,
S hogy meglátta Jókát kérdi acsarkodva:
„Mit keressz itt? hol jársz? takarodj dolgodra!
Nem megmondtam-e, hogy többször aztán soha? . .
Az apád lelkének se' megyek sehova!“
„Jaj!“ rebegi Jóka szörnyü léhhel-péhhel,
„Nem is azért jöttem, nem feledtem én el — —
De a feleségem mingyárt idebenn lesz,
Az elől futok én — jaj! ha megcsip, megesz.“
„Messze van?“ kérdé most szeppenve az ördög,
„Oh dehogy! itt van már, a konyhába' dörmög.“
S aló! mintha ostor pattogna a hátán,
Megrugaszkodik és elnyargal a sátán,
Vissza sem néz addig, míg pokolba jutva,
El nem rejtezik egy kályhafűtő lyukba.
A kisasszony pedig nyert azonnal erőt
S egészségesebb lőn sokkal, mint az előtt.

Jóka is megkapta jótéte jutalmát:
Od'adá a szomszéd fele-birodalmát,
S mingyárt a hüvösben ki is mentek reggel,
Kijegyzék a határt hosszába, czövekkel.
Aztán a határra dombokat emelnek,
Fájdalmára néhány bámész sühedernek,
Kiket a hely színén, a halomnak ormán,
Lefogtak erővel, kényszerítés formán,
S hogy eszökbe jusson szakállas vén korig,
Az *emlékezetet* hátuljokra verik.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VII.

Hát szegény Juditról mit beszél az írás?
Ottan zöldült-e ki, valamint a csírás,*)
Vagy pedig valami jószívű keresztyén
Kivoná a kutból, kötelet eresztvén?
Nem hallottam erről semmit is pletykában,
Hiába kerestem régi krónikákban;
Maga Jóka (pedig jobban állt bőrébe')
A fejét utána nem igen töré be,
Nem is nagyon törte, nem is verte falba:
Híre sem hallatszott a király-udvarba'. —
E közben az órák s az apró minuták
Kergetősdit játszva egymást váltogaták:
Telt, fogyott a hold is, — görbe uj sarlója
Majd hegyesen állt fel, majd pedig csurgóra;

*) Kicsirázott gabona.

Tél, tavasz, nyár és ősz egymást fölemészték:
Tél a gazdag ősznek gyümölcsit, gerézdét,
A tavasz leszopta jegeit a télnek,
Őt s virágit a nyár sütötte lepénynek,
Végre megkopasztá híves ősz a nyarat, —
Az előbbeniből semmi fel nem maradt.
Esztendő után így esztendő lejára,
Uj év hurczolkodott a másik nyakára:
De napon és hóban, évben esztendőben,
Boldog vala Jóka, húzamos időben.
Egyszer nagy-sokára, midőn nem is vélte,
Vagy heted magával jön az ördög érte,
Kik, körülkapdosván, úgy elvivék őtet,
Hogy, de még a lába sem érte a földet.
Hasztalan eviczkél, lármáz, sivalkodik,
Meg sem álltak véle a tüzes pokolig,
Ott aztán beveték egy vas kalitkába
S mellé — Júditot, hogy ne legyen magába'.

„Jaj!“ kiáltott Jóka, „odavagyok! végem!
Hát nem elég volt-e már teveled égnem?
Itt is, a pokolban, jösz megint kinozni:
El se tud az ember békével kárhozni!

Te miattad égek . . . te vagy oka ennek,
 Hogy oda nem mentem, hova mások mennek,
 A jók és igazak, kik a más világba'
 Ördöggel nem estek egy czimboraságba.
 Jaj! ne bánts, ne kínozz, férjünk össze szépen:
 Térjünk el egymástól, édes feleségem!
 Neked is könnyebb lesz, nekem is könnyebb lesz:
 Hidd el, a pokol is mingyárt hűvösebb lesz.“

Nem tudom, mit felelt Júdit asszony néki;
 Elég a hozzá, hogy ő most is a régi:
 Osztoznak, perelnek, csúnyán marakodnak,
 És ez mindig ugy lesz, míg össze nem szoknak.

* * *

Országos Széchenyi Könyvtár

Eddig van. Mi haszna toldanám, foldanám,
 A kinek esze van, ezt se' hiszi talán.
 De bölcs tanulságot vehetni belőle, —
 Mert az ember sohsem tudhatja előre:
 Hátha valamelyünk *igazán* úgy járna
 Mint a szegény Jóka s az ő életpárja!?

MAGYAR MISI.

Magyar Misi ám a legény egyszer a talpán,
Kivált mikor a bajuszát felpödri nyalkán,
Félre üti darutollas túri süvegét,
Majd megbolondul utána a fehér cseléd.

Minden ujján sárga gyűrű Magyar Misinek,
Minden ujján egy szerető, mégsem unja meg;
Ha megunja, cserbe hagyja őket a hamis:
„Válaszsz babám nálam immár szebbet jobbat is.“

Ha megcsalja Magyar Misit hű szeretője,
Nem bolond, hogy érte magát a vízbe ölje:
„Verje meg a három isten“ csak ezt kívánja,
Káromkodik nagy bujában egyet utána.

Betekint a Dübögőbe, kérni egy italt,
Van neki ott embersége, míg pénzébe' tart;
De ha elfogy a hitele, parancsolni kezd,
Töri magát Iczig zsidó, ha ő ráijeszt.

Köti borát fűre-fára, kell vagy nem neki,
Még az utcán elmenőre is köszöngeti;
De jaj annak, a ki osztán abból nem iszik!
Szerencse, ha lepedőben haza nem viszik.

„Ki a legény a csárdában!“ Misi felkiált,
Szereti ő mutogatni erejét s magát;
Máskülönben áldott ember, a légynek se vét,
De ne próbáld kisebbíteni a becsületét.

Egy az, a mit szíve érez s a mit szája mond:
Rászedi őt, megcsalja őt akármi bolond;
Agyon ütne, ha elvennél tőle egy kovát:
De egy szóért oda adja legszebbik lovát.

Esze is van neki annyi mint akárkinek,
Tanulhatott volna ő, de gondolá: minek?
„Nem lehet pap minden ember“ — így okoskodék,
„Annyi a tudós közöttünk, hogy fele se *kék*.“

Világlátni, tapasztalni, messze nem megyen,
Legfölebb a vásárokra, hogy tinót vegyen;
Mert van elég apai jus, hogy megéljen ő:
Három vékás földje után — a közlegelő.

Mint sebes tűz, a kezében munka ugy halad,
De henyélni jobban szeret barna hűs alatt;
Nem is azért dolgozik ő, hogy talán szeret:
Csak azér' hogy ne bántsa a lelkiösmeret.

Katonának, háborúba, menni vágya nincs,
De ha egyszer belekapott, bizony párja sincs,
„Hadnagy uram!“ így kiált fel magyar miskásan:
„Vágjuk le mind s menjünk haza, kérem alássan.“

Egy szó mint száz, derék fiú a Magyar Misi,
Csak az a kár, hogy maga is ezt nagyon hiszi;
Bölcsésége sem hiányzik, mert nagyon tud ám
Néha-néha bölcselkedni kivált kár után.

(1852.)

ENYHÜLÉS.

Kél és száll a sziv viharja
Mint a tenger vésze;
Fájdalom a boldogságnak
Egyik alkatrésze;
Az örömnök levegőjét
Megtisztítja bánat,
A kizajlott búfelhőkön
Szép szivárvány támad.

Tegnap a remény is eltört,
Az utolsó árbocz,
Csupán a kétség kötött egy
Gyarló deszka-szálhoz:

Ma fölöttem és alattam
Ég és tenger síma;
Zöld ligetnek lombja bókol
Felém, mintegy híva. —

Nem törik a szenvedő sziv
Oly könnyen darabbá,
Csak ellágyul, s az öröme
Lesz fogékonyabbá;
Mint egy lankadt földművesnek
Pihenő tanyája:
Kész boldogság lesz neki a
Szenvedés hiánya.

Nincsen olyan pusztá inség
Hogy magának benne
A halandó egy tenyéryn
Zöld virányt ne lelne;
És ha ezt a szél behordta
Sivatag fővénnyel:
Még siratja . . . de tovább megy
Örökös reménnyel. —

Sivatagja életemnek!
Van pihenő rajtad;
Vészes hullám! sziv-hajómat
Nem szünetlen hajtod;
Ha nehéz bu, és nehéz gond
Rosz napokat szerze:
Kárpótolja a nyugalom
Enyhületes percze.

(1852.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

D A N T E.

Allottam vizének mélységei felett,
Sima volt a fölszin, de sötét, mint árnyék,
Alig mozzantá meg a rózsalevelet,
Mint rengéskor a föld, csak alig hullámlék.
Aczéltiszta tükre visszaverte híven
A külső világot — engem is: az embert;
De örvényeibe nem hatott le a szem,
Melyeket csupán ő — talán ő sem — ismert.

Csodálatos szellem! egy a mérhetetlen
Éggel, a mely benne tükrödzik alattam!
Egy csak a fönségben és a terjedetben
És, mivel mindenik oly megfoghatatlan.

Az ember . . . a *költő* (mily bitang ez a név!)
 Hitvány koszorúját, reszketvén, elejti
 És, mintha lábait szentegyházba tenné,
 Imádva borúl le, mert az Istent sejtí. —

E mélység fölött az értelem mér-ónja,
 Mint könnyű pehelyszál, fönnakad, föllebben:
 De a lélek érzi, hogy az örvény vonja,
 S a gondolat elvész csodás sejtelemben,
 Nemismert világnak érezi nyomását,
 Rettegő örömnnek elragadja kéje,
 A leviathánnak hallja hánykodását . . .
 Az *Ur lelke* terült a viznek föléje.

Országos Széchényi Könyvtár

Lehet-é e szellem az istenség része?
 Hiszen az istenség egy és oszthatatlan;
 Avvagy lehet-é, hogy halandó szem nézze
 A szellemvilágot, teljes öntudatban?
 Évezred hanyatlik, évezred kel újra
 Míg egy földi álom e világba téved,
 Hogy a *hitlen* ember imádni tanulja
 A köd oszlopában rejlő Istenséget.

(1852.)

VÁGTAT A LÓ

Vágtat a ló a pusztába',
Mint a villám, viszi lába,
Ég az ostor szennyje testén,
A sarkantyú oldalába'.

Országos Széchényi Könyvtár

Kénye-kedvén rosz katangok
És lapú közt hogy csatangolt,
Kikiálták vén gebének,
S hámba fogták mint bitangot. —

Máskor ugyan jobbnak látták,
Most, silány dög, ugy találták;
Szánakoztak rajta csúful,
S hej, be nehezen sajnálták!

„No mi is lesz már belőle?
 Alig van a csontja, bőre,
 Lépni sem tud, vagy ha lép is,
 Inkább hátra, mint előre!“

Egy az ostorával csörget,
 Más teszen rá éles nyerget,
 Más kalapját rázza és bög,
 Mint az, a ki sáskát kerget.

„Czo fel, czo fel utoljára!
 Lassan-lassan, szegény pára;
 Nem gyalázunk, nem böcsmérlünk —
 Pénz nekünk a bőröd ára!“

De keresztül úton, mesgyén
 Vágtat a ló, a nemes mén:
 Oldalában a sarkantyú,
 Gyáva ostor szennyje testén.

S itt egy darab, ott egy darab,
 Itt egy ember, ott egy kalap —
 Fakó szekér — csepü-szerszám —
 Lovag — kocsis — messze marad. —

(1852.)

VISSZATEKINTÉS.

Én is éltem . . . vagy nem élet
Születésen kezdeni,
És egynehány tized évet
Jól, rosszúl leküzdeni?
Én is éltem . . . az a sajka
Engem is hányt, ringatott,
Melyen kiteszi a dajka
A csecsemő magzatot.

Első nap is oly borultan
Hajola reám az ég!
S hogy nevetni megtanultam,
Sirni immár jól tudék;

Soha se' birám teljébe'
Örömeim poharát;
Az ifjuság szép kertébe
Vas korláton néztem át.

Félve nyultam egyszer-máskor
Egy rózsát szakasztani:
Késő volt — a rázkodáskor
Mind lehulltak szirmai.
Keresém a boldogságot,
Egy nem ismert idegent:
Jártam érte a világot —
S kerülém ha megjelent.

Vágytam a függetlenségre,
Mégis hordám lánczomat,
Nehogy a küzdés elvégre
Sulyosbítsa sorsomat:
Mint a vadnak, mely hálóit
El ugyan nem tépheti,
De magát, mig hánykolódik,
Jobban behömpölygeti.

Álmaim is voltak, voltak
Oh, én ifju álmaim!
Rég eltűntek, szétfoszoltak,
Mint köd a szél szárnyain.
Az az ábránd — elenyészett;
Az a légvár — füstgomoly;
Az a remény, az az érzet,
Az a világ — nincs sehol! —

Nem valék erős meghalni,
Mikor halmom lehetett:
Nem vagyok erős hurczolni
E rámszakadt életet.
Ki veszi le vállaimról . . . ?
De megálljunk, ne, — ne még!
Súlyos a teher, de imhol
Egy sugár előttem ég.

Szende fényü szép szövetnek, —
Mely egyetlen-egy vigasz, —
Szerelemnek, szeretetnek
Holdvilága! te vagy az.

Elkisérsz-e? oh, kísérj el —
Nincs az messze — síromig;
S fátyolozd be derüs éjjel
A ki majd ott álmodik!

(1852.)

AZ ELHAGYOTT LAK.

Áll a kis lak pusztán, ridegen,
Gyom veri fel nyájas udvarát;
Kapujánál jó megy idegen
S „ki van itthon, hej no?“ bekiált.

Országos Széchényi Könyvtár

Ki van itthon? kérdi kétszer is,
De szavára senki nem felel:
Üres a ház, még a félszer is,
Hogy lakosa élne, semmi jel.

Vidor ösveny, a kis kapuig,
Jámbor utast várni nem szalad,
Nem fut ki elébe, — megbuvik
Elvadultan a vad fű alatt. —

Nyöszörög a kútgém betegen,
Omladazó-félben a gödör;
Fujdogál a felszél hidegen:
Harangoz a szélben a vödör.

S az üres ház néha ugy hereg!
Néha nagyot sóhajt ablaka:
Kerüli azt nappal a gyerek,
Kerüli a tolvaj éjtszaka. —

(1852.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ROZGONYINÉ.

(Ballada.)

„Hová, hová, édes férjem?“
„Megyek a csatába:
Galambócson vár a török,
Ne várjon hiába.“
„Megállj, megállj, édes férjem!
Ne menj még csatába:
Befordulok egy kicsinyég
Öltöző szobámba.“

„Én kegyesem, szép hitvesem,
Ellenemre jársz-é?
Sima vállad, puha kebled
Töri az a pánczél;

Félve tartod a nagy kardot
Remegő kezében:
Mit keresnél, gyöngye asszony,
Véres ütközetben?“

„Azt keresem, hiv magyar nő,
Véres ütközetben,
Hogy lehessen, élve halva,
Mindig közeledben:
Súlyos a kard, de nehezebb
Százszor is a bánat;
Jobban töri, mint a pánczél,
Kebelem utánad.“

Gyöngyös arany fejkötőjét
Sisakkal borítja,
Karesu füzött selyem vállát
Pánczélba szorítja;
Kardot is köt: bársony övre
Gyémántos fogantyút;
Piczi piros esizmáira
Szép ezüst sarkantyút.

Csalogatja csemegével
Muczi paripáját;
 Lebke szellő lebegteti
 Tengerzöld ruháját;
 Széles uton, poros uton
 Felleget ver a ló,
 Csillámlik a . . . villámlik a
 Fényes aczél patkó. —

„Fogadj Isten, húgom asszony,
 Itt az ütközetben;
 Nyilat ugyan, a mint látom,
 Hoztál szép szemedben —“
 „Uram király, Zsigmond király!
 Nem oly divat már ma
 Nyíllal lőni, mint felséged
 Fiatal korába’.“

Galambóczot a Dunáról
 Ostromolni kezdik;
 Folyamon is, szárazon is
 Egyre törik, vesztik.

Elöl, elöl Rozgonyival
Kedves élet-párja,
Hiv szerelme, szép Cziczelle,
Szentgyörgyi leánya.

Pogány török a Moráván
Érkezik uj haddal:
„Most vitézek! hajós népek!
Közül-akarattal!“
Maga vivé Rozgonyiné
Ellenök a gályát,
Követi a sok dalia
Lobogós ruháját.

Szól az ágyu — szokatlanul
Durva ozmán fülnek;
Hajóira tűz kanóczok,
Koszorúk repülnek;
„Vizet, vizet!“ a pogányság
Orditoz hiában;
Mind odaég, bár van elég
Viz a nagy Dunában. —

Maga Murad ezt a dolgot
Nem veszi tréfára,
Közeledik nagy hadával
Törökök császára;
Százezerre megyen serge,
Sok basával, béggel,
Török, tatár — spahi, jancsár,
Válogatott néppel.

Kár volt neked, Zsigmond király,
Mindjárt megijedned,
Gyalázaton a pogánytól
Egér-utat vened,
Fut a farkas néha-néha,
De szikrázó foggal:
Népedet te átkeletted
Szökve, mint a tolvaj. —

Spahi, jancsár utóhadnak
Ered az inába:
Sok rohan ott éles törbe,
Még több a Dunába;

Gyalog szerrel a király is
Csak nehezen futhat;
Jó Rozgonyi karja, kardja
Csinál néki utat. —

„Hej! ki hozza, kormányozza
Ide azt a gályát?
Vagy már senki meg nem menti
Magyarok királyát?“
„Én, én hozom, gyöngé asszony,
Hajómat az éjben:
Ülj fel uram, Zsigmond király,
Te is, édes férjem!“

Országos Széchényi Könyvtár

Lászlóvárott a magyarság
Vala bátorságban.
Hire futott a csatának
Szélyel az országban.
Egy árva szó sem beszél
Zsigmond győzedelmét;
Mind a világ, széles világ
Rozgonyi Cziczellét. —

(1852.)

ÉV UTOLJÁN.

Kifelé az évnek a szekere rudja,
Pályáját a nap is csak robotban futja,
Csak azért jó fel, hogy a gondját kivesse,
A hol a reggel van, ott a dél, az este.

Mehetsz, mehetsz jó év! a mit hoztál, vidd el,
Megelégedtem már sovány böjteiddel;
Egy szó nem sok, azzal sem marasztlak téged:
Kivánok jó utat és jó egészséget. —

Mi örömet adtál? Mi emléket hagytál?
Annyit se nekem, mint a tavalyi naptár,
Mely hiába mondja, hogy: „csötörtök, péntek*,“
Ha egyszer ledobtam, belé sem tekintek.

Menj! hadd tudjalak a többi után sorba,
Legalább nem esett életemen csorba:
A kopár sivatag, hol nem látni zöldet,
Legalább nem hagyja lyukasan a földet. —

(1852.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ALKALMI VERS.

Az új évet (ócska tárgy!)
Kell megénekelnem,
Hálálkodva, a hogy illik,
Poharat emelnem.
Mit van mit kívánni még
Ily áldott időben? —
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez új esztendőben.

Olesó legyen a kenyér,
A gabona áros;
Jól fizesse a tinót
S nyerjen a mészáros,

Mérje pedig szöszön-boron,
Font kijárja bőven.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez uj esztendőben.

Senkinek a nyakára
Ne vigyenek kontót;
Valaki csak ráteszen,
Nyerje meg a lottót;
Annyi pénzünk legyen, hogy!
Még pedig pengőben.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez uj esztendőben.

Szegény ember malaczának
Egy hija se essék;
Messze járjon dög, halál,
Burgonya-betegség;
Orvos, bakó a díját
Kapja heverőben.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez uj esztendőben.

Tücski-hajcski baromnak
Sokasuljon lába;
Boczi járjon mezőre,
Gyermek iskolába;
Gyarapodjék a magyar
Számra, mint erőben.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez uj esztendőben.

Kivül, belül maradjon
Békében az ország;
A vásárra menőket
Sehol ki ne foszszák.
Béke legyen a háznál,
És a szivredőben.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez uj esztendőben.

A biró is, mint eddig,
Tisztét jól betöltse:
Viz kedviért a babát
Soha ki ne öntse;

Emberiség, igazság
Egyik serpenyőben.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez uj esztendőben.

Zenebona, babona,
Húzavona veszszén!
Visszavonás, levonás
Minket ne epezszen.
Legyen egység, türelem
Hit a jövődőben.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez uj esztendőben.

Nagy uraink (ha élnek)
Nőjenek nagyobbra;
Áldozzanak, legyen is mit,
Még se üssék dobra;
Nemzetiségünk mellett
Buzogjanak hően.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez uj esztendőben.

Író pedig írónak
Szemét ki ne ássa, —
Ne is legyen az idén
Napfogyatkozása
Jó erkölcs-, eszme-, hirnév-,
S előfizetőben.
Adjon Isten, a mi nincs,
Ez új esztendőben.

Mire üssek még pohárt?
Asszonyi hűségre?
Barátság-, polgár erény-,
Vagy mi más egyébre?
Hiszen ezek közöttünk
Vannak *kelendőben*.
Tudj' Isten, mi minden nincs,
Ez új esztendőben!

(1853.)

DE GUSTIBUS.

Magyar Miska olyan ember,
Hogy a könyvet nem szereti,
Csak azt hányja, csak azt veti:
Minek a könyv? kell is neki.

Egyszer mégis, (ha nem lopott,)
Ajándékba könyvet kapott,
És, így levén az állapot,
Olvasni kezde egy lapot.

„Hallja maga, János deák!
Mi van ebben?“ — Hát ideák,
Felel neki a kérdezett,
Költői finom ideák.

„Értem. De mért nem rak tehát
Belé vaskosabb ideát?
Én úr vagyok, nem böjtölök;
Sódorral mártom a theát.“

(1853.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A HAMIS TANU.

Állj elő vén Márkus! vedd le a süveget,
Hadd süsse a napfény galamb-ősz fejedet;
Tartsd fel három ujjad: esküdjél az égre,
Atya, Fiú, Szent-Lélek hármias istenségre:
Hogy az a darab föld, a melyen most állasz,
Nem *tarcsai* birtok, — *ladányi* határ az.

Eléállta Márkus, térdben összeesve,
Görnyedező háttal, mintha sírt keresne;
Téli fának hinnéd, mit a zúz belombol,
Fázik a ki ránéz s a halálra gondol;
Kezei reszketnek: tán erő hijában?
Tán a lelki vádtól, vénség álarczában?

Esküszöl — „Esküszöm az élő Istenre,
Utolsó napomra és örök idvemre. —“
Esküszöl — „Esküszöm, s ha hamisat szólok;
Se földben se mennyen ne lehessenek boldog;
Föld kidobja testem, ég kizárja lelkem:
Ama sebes örvény hánytorgasson engem. —“

Lakoma Ladányban, — muzsika, multság;
„Ej haj! dinom-dánom: mienk az igazság;
Nem azé a madár, a ki elszalajtja,
S kinek a foga fáj, tartsa nyelvét rajta.
Lám a vén Márkusnak esze volt előre:
Talpa alá tette úgy esküdt a földre.“*)

Ott iszik az öreg a tanácsosal sorban:
De mintha keserűt érezne a borban.
Haza megy, komor lesz, szó kifogy belőle
Sorvadoz, meg is hal, az nap esztendőre.
Négy harang siratja, két pap megdicséri,
Mint becses vendéget, sok nép kikiséri.

*) Azaz: egy darab ladányi földet készített jó előre talpa alá, s így az eskünél mentális reservatával élt.

Elkiséri a nép a kicsiny ajtóig
Melylyel a világi élet becsukódik,
Nyitva már az ajtó, készen a sir szája,
Ugy látszik hogy épen a halottat várja;
Zeng a búcsuének, a kapa megcsillan,
Fekszik a koporsó, odalent, a sirban.

És a fekete föld a mint hull, a mint hull,
Nyögve a koporsó megrendül, megindul,
Kivetődik a sir dobbanó partjára,
Ropogva szakad föl fedelének zára:
Megrázkodik a test és talpra ugorván
Szeme fehérével körül néz mogorván.

S a mint három ujját emeli az égre,
Ugy rémlik az, mintha kékes lánggal égne;
Majd a néptolongás közepébe törvén,
Odafelé tart, hol kútat ás az örvény,
Hol a forgó habok, leszállván a mélybe,
Fejüket befúrják a parázs fővénybe.

Az időtől fogva, mikor a hold felkel
S a vizet behinti ezüst pikkelyekkel,
Gyakran látni Márkust — ég felé az ujjja —
Mélységből kibukni s elmerülni újra,
És, mikép izgága volt egész élete,
Igy kötődik szóval: „oldjak-e? kössek-e?“

Ne feleljetek rá körözszi halászok!
Kétélű a kérdés, bajt hozna reátok;
Kötni: összekötné hálótok egy bogba,
Oldni: szélyeloldná hosszan a habokba;
Halkan imádkozva evezetek itt el;
S ne mondjatok esküt, ha nem igaz hittel.

(1853.)

HIU SOVÁRGÁS.

Volnék kis pacsirta, hogy zenghetne dalom
Harmatos, virágos illatos hajnalon;
Hogy magasztos ének szárnyain lebegve
Merülhetnék mélyen a fényes egekbe;
Hogy lerázzván a föld minden szennyét, porát,
Innám egy dicsőbb lét isteni mámorát;
Majd elszenderülve boldog csalódáson,
Édes álmom lenne — ne fájna bukásom.

Volnék kis pacsirta, — tavasz hirdetője,
Kihez a reménység arany szálát szője;
Köröttem az eget rózsafelhők szegnék,
Zöldellő vetések halmain levegnék;

Hogy a magvető, ki új kalászt hinteget,
Felém fordult arczczal keresné az eget,
Telnék be örömmel, hálás bizalommal,
Versent énekelve zöngzetes dalommal.

Akkor, midőn még a természet oly pazér,
Akkor, midőn gyermek módra futkos az ér,
Midőn sarjad a fű, és virágzik a fa,
Mindenütt új erő buzog fel, dagadva:
Midőn az agg sirja szélétől visszalép,
Évei számadását bizton viszi elébb,
Midőn a halálra nem is gondol senki . . .
Oh! akkor szeretnék vígan énekelni.

Szebb akkor az éjjel, mint jelenleg a nap,
A szilaj vész, mint most enyhe, lágy fuvalmak;
Szebb az ég viharral, mint egyébkor tisztán —
Nyerítő villámmal, végig a nagy pusztán.
Egy percz! és a mennynek haragja kiontva,
Szép szivárvány béke-zászlaját kibontja;
Szenvedés, aggódás feledségbe mégyen:
Örömköny rezeg a kis virág szemében.

Vagyok pellikánja kietlen mezőnek,
Búsongó madara híves, ködös ősznek,
S mint a délre húzó daru fejem felett,
Egyhangon tördelem bágyadt énekemet.
Örömből, keservből dalforrás fakadhat,
Az elpattanó szív még egy hangot adhat:
De, mikor ízenként zsibbad el érzete,
A fásult kebelnek nincsen költészete.

(1853.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

V. LÁSZLÓ.

Sűrű setét az éj,
Dühöng a déli szél,
Jó Budavár magas
Tornyán az érczkakas
Csikorog élesen.

„Ki az? mi az? vagy úgy. —“

„Fordulj be és alugy

Uram László király:

A zápor majd eláll,

Az veri ablakod.“

A felhő megszakad,
 Nyílása tűz, patak;
 Zúgó sebes özönt
 A réz csatorna önt
 Budának tornyiról.

„Miért zúg a tömeg?
 Kivánja *eskümet*?“
 „A nép, uram király,
 Csendes mint a halál,
 Csupán a *menny* dörög.“

Megcsörren a bilincs,
 Lehull, gazdája nincs:
 Buda falán a rab
 — Egy-egy felhődarab —
 Ereszkedik alá.

„Hah! lánczát tépi a
 Hunyadi két fia —“
 „Uram, uram, ne félj!
 László, tudod, nem él
 S a *gyermek*, az fogoly.“

Mélyen a vár alatt
 Vonúl egy kis csapat;
 Olyan rettegve lép,
 Most lopja életét
 Kanizsa, Rozgonyi.

„Kettőzni kell az őrt,
 Kivált Mátyás előtt!“
 „Mátyás, az itt maradt,
 Hanem a többi rab —
 Nincsen, uram, sehol.“

A felhő kimerült,
 A szélvihar elült.
 Lágyan zsongó habok
 Ezer kis csillagot
 Rengetnek a Dunán.

„El! mig lehet s szabad:
 Cseh-földön biztosabb.“
 „Miért e félelem?
 Hallgat minden elem
 Ég s föld határa közt.“

Az alvó aluszik,
 A bujdosó buvik;
 Ha zörren egy levél,
 Poroszlót jőni vél
 Kanizsa, Rozgonyi.

„Messze még a határ?
 Minden percz egy halál!“
 „Legittén átkelünk,
 Ne félj uram: *velünk*
 A gyermek, a fogoly.“

Az alvó felvirad,
 A bujdosó riad;
 Szellő sincsen, de zúg,
 Felhő sincsen, de bűg
 S villámlik messziről.

„Oh adj, oh adj nekem
 Hús cseppet, hű csehem!“
 „Itt a kehely, igyál,
 Uram, László király,
 Enyhít . . . mikép a *sír!*“

Állj meg, boszú, megállj:
Cseh-földön ül a rab;
Cseh *földben* a király,
Mindég is ott marad,
De visszajő a rab . . .!

(1853.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SIR PATRICK SPENS.

(Skót ballada.)

Ül a király Dunfermlinben,
Bort iszik, vér-pirost;
„O! hol kapok egy jó tengerészt,
„Szép uj hajómra, most?“

Feláll és mond egy ősz lovag
Király jobb térdinél:
„Sir Patrick Spensnek párja nincs,
Ha ő tengerre kél.“

Nagy levelet ír a király,
Pecsétet nyom reá,
Sir Partrick Spensnek küldi azt; —
Parton járt fel s alá.

„Norvég felé, Norvég felé,
Norvégba menni kell:
Norvégiai királyleányt
Szállítani vizen el.“

Az első szót hogy olvasá,
Nagyot, nagyot kaczag;
A másik szót hogy olvasá,
Szemébe köny fakad.

„Ki dolga ez? ki tette ezt?
Ki mondta ezt neki,
Hogy a király, télvíz időn,
Küldjön tengerre ki?

„Ha fú, ha fagy, esik, szakad:
Hajómnak menni kell,
Norvégiai királyleányt
Szállitnom vizen el!“

Hétfő-reggel a vásznakat
Eresztik szabadon;
Norvégban ők kiszállanak
Egy szerdai napon.

Még egy hetig sem voltak ott,
Sem egy, sem két hetig:
Hát már a fő norvég urak
Mind ezt hányják, vetik:

„Héj! a királyt s királynét már,
Skótok, kiélték? . . .“
„Hazudsz, hazudsz, hazug poronty!
Én mondom: értitek?”

„Hoztam fehér pénzt, a mivel
Kitartsam emberem;
Szép sáraranyt is, jó rakást,
A széles tengeren.

„Hamar, hamar, legényeim!
Készülni! s holnap el!“
„Nincs mér' sietni, jó uram,
Félek vihar kap el!”

„Mult este az uj hold szarva közt
Látszott a régi hold:
Ha most, uram, tengerre szállsz
Félek, baj ér utól.“

Alig egy mérföldet halad,
Kettőt, hármát alig:
Hát elborul, hát zúg a szél,
A hab fodorodik.

Horgony szakad, árbocz lelóg,
Oly iszonyú a vész;
Hullám veri a tört hajót,
Nincs épen semmi rész.

„Hol egy legény, hogy a kormányt
Fogná meg az alatt,
Mig felmegyek az árbocra,
Ha látnék szárazat?“

„Itt vagyok én: és a kormányt
Megtartom az alatt;
Félek, uram, az árbocról
Sohsem látsz szárazat!“

Egyet se lép, egyet ha lép,
Csak egyet fölfelé:
Hát a hajó kapcsa szakad,
Sós viz zuhog belé.

„Hozzátok azt a vég selymet,
A vásznat is elé:
Tömjük a rést, hogy a sós víz
Ne jöhessen belé!“

Mindjárt hozák a vég selymet,
A vásznat is elé:
Tömik a rést, de a sós víz
Azért csak jön belé.

Hej! röstelék a skót urak
Hogy ázik a czipő:
De, mig jól szétekintenek,
A víz fejökre nő.

S hány szép pehelyvankos lebeg
A hab közt tétova!
S hány édes urfi nem kerül
Honába, de soha!

Sok hölgy töri fehér kezét,
Sok lány tépi haját
A kedvesért, hű jegyesért
Kit már sohase lát.

Soká, soká ülhetnek ott,
Kezökben legyező,
E hölgyek, míg Sir Patrick Spens
Hajója partra jő.

Soká, soká ülhetnek ott,
Hajokban fésű, szép,
E lányok, míg egy is bizony
Meglátja kedvesét.

Feljül, feljül Aberdooron,
A mélység ötven öl;
Ott fekszik a jó Patrick Spens,
Az urak is, körül. —

(1853.)

V Á G Y.

Nem itt, nem itt van az én világom!
Más vidék az, a hova én vágyom:
Illatosabb, napfényesebb róna,
Mintha nem is az a napja volna.

Erdő, mező változatos szinnel —
Mesteri kéz olyat soh'se színel:
Kék ligetek, kék hegyek aljába'
Fürödik a puszták délibábja.

Ott van az én egyszerü tanyácskám,
Mintha most is szemem előtt látnám;
Kertem is van: talpalatnyi birtok
Most is abban ültetek és irtok.

Csemetéim bodorodva nőnek,
Hosszu sorral mind élembe jönnek,
Örömarczczal, mint hálás növendék,
Mutogatván a piruló zsengét.

Nőjetekek is nagyra, kicsiny fáim,
Szülő hazám kedves rónatájain:
Hadd legyen ott jó pihenésem még,
Mielőtt egy hosszabb utra mennék.

Lombjaitok hűse ha beárnyal:
Zeng fölöttem szózatok madárdal;
Ismerem én e madarat régen,
Dalt ezután is hoz az énnékem.

Egyszerü dal, egyszerü szív s lélek,
Sorsosi az avatag fedélnek! — —
Földi ember kevéssel beéri,
Vágyait ha kevesebbire méri.

(1853.)

A VIGASZTALÓ.

Mi a tűzhely rideg háznak,
Mi a fészek kis madárnak,
Mi a harmat szomju gyepre,
Mi a balzsam égő sebre;
Mi a lámpa sötét éjben,
Mi az árnyék forró délben,
S mire nincs szó, nincsen képzet:
Az vagy nekem, oh költészet!

Ha az élet útja zordon,
Fáradalmit fájva hordom,
Képemen kel búbarázda,
Főmön a tél zúzmarája:

Néhol egy-egy kis virág nyit,
Az is enyhít egy parányit:
A virágban téged lellek,
Öröme a kietlennek!

Ha szívemet társi szomja
Emberekhez vonva-vonja,
De majd, mint beteg az ágyba,
Visszavágyik a magányba:
Te adsz néki puha párnát,
Te virasztod éji álmát,
S álmaiban a valóság
Tövissei — gyenge rózsák.

Jókedvem te fűszerezed,
Bánatomat elleplezed,
Káröröm hogy meg ne lássa,
Mint vérzik a seb nyílása;
Te játszol szivárvány színben
Sűrű harmatkönyeimben,
S a panasz, midőn bevallom,
Nemesebb lesz, ha kidallom.

Verseimben van-e érdem
Sohse' bánom, sohse' kérdem;
Házi mécssem szelid fénye
Nem hajósok létreménye,
Nem a tenger lámpatornya,
Mely felé küzd száz vitorla,
Mely sugárát hintse távol . . .
Elég, ha nekem világol.

(1853.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TÖRÖK BÁLINT.

„Fohászodik mostan
sok gyakor sirással
Asszonyfeleséged
az két szép fiával —“
Tinódi.

Országos Széchényi Könyvtár
Izabella királyné Budában

Azt se' tudja, hova lesz buvában:
Két ellenség két felől szorítja,
Szívét a gond száz felől borítja.

Összegyűjti budai tanácsot:
„Jó emberek, adjatok tanácsot:
Boldogasszony temploma keresztjén
Török zászló lengjen, vagy keresztyén?“

Szól a bíró, nagy Isten szavával,
Tizenharmad szék-ülő magával:
„Mire a nap még egyszer kisütne,
Német zászló lesz oda felütve.“

Titkos éjjel a kaput kinyitják,
Magyar urak ezt nem is gyanítják:
Török Bálint, György barát vezérek!
Kár alunni mostan a vezérnek.

Nem aluszik a barát, felébredt;
Török Bálint ruhát sem cserélhet:
Az ellenség, ki nyakra, ki főre,
Takarodik a várból előle.

Jár a barát postája, követje,
Szolimánhoz titkos üzenetje;
Maga Bálint csak morog, csak ümget:
„Ez is elád maholnap bennünket!“

Sárga lovát nyergelik atlaszra,
Ugy robog a budai piacra,
Nagy sokaság közibe úgy léptet:
„Halljátok ezt ti budai népek!

„Áruló az, áruló a neve,
Verje meg a magyarok Istene,
A ki Budát — gyilkolom a fattya! —
Kettő közül egynek is feladja.“

— „Áruló az, áruló a neve,
Verje meg a magyarok Istene,
A ki Budát közülünk feladja,
Török Bálint szavát nem fogadja.“

Érkezik a vad pogány, sereggel:
György, a barát, összeség ezekkel;
Maga Bálint, ha szivből, ha színre,
A basának dolgozott kezére.

„Két ellenség a Duna-két-parton:
Kevés annak az én egy jó kardom:
Egyiket a másikkal — hiába!
A hogy lehet“ — gondolja magába.

Hétfő napon hajnal hasadáskor,
Veresebb az ég alja mint másszor:
Hajnal előtt a Szentgyörgy terére
Vágtatott a magyarok vezére.

Ágaskodik jó lova magasra,
Kukorékol a csaták kakassa;
Hej! mit akar a Bálint ma reggel
Török-magyar egyesült sereggel?

A mit akar meg is teljesíti,
Hajnali szél zászlaját röpíti,
Maga pedig kardját emelinti
Török Bálint, jó vitéz, Enyingi.

Széles a viz a Duna árkában:
Ne menj neki, bolond cseh, vaktában!
Neki menne, ha partja se volna,
Vize helyén pokol tüze folya.

Fut a vezér maga is, vesztébe,
Beletört a gyalázat szivébe:
Szegény öreg! hogy ki nem huzhatta,
Futásában elvérzik miatta.

Török Bálint, jó vitéz, Enyingi!
Vitézséged ne mutasd nagyon ki,
Mert a pogány bizony megigenli,
Gonosz barát ellened ingerli.

Gonosz barát hitszegő tanácsa
Azt a vermet csak ássa, csak ássa,
Ki miatt lesz Budavár bukása,
Török Bálint hálóba jutása.

Győzedelmes ütközet elmulván,
Izeni a Szolimán nagy szultán:
„Fiam Bálint, magyarok vezére,
Jöszte hozzám ebédre, ma délre.

Jöszte hozzám az ország nagyával,
Izabella királyné fiával:
Atyja után én vagyok az atyja,
Árvaságát meg sem is siratja.“

Gondolkozik a Bálint magában:
Nem lesz-e jobb maradni Budában;
Mintha sugná, valami azt mondja:
Ne menj Bálint a török táborba!

Király asszony ellenben azt mondja:
„Török Bálint te segíts bajomba:
Gyermekemet nem adom barátnak,
Szívében nincs érzelme apáknak.

„Neked adom, hűséges jobbágyom!
Neked is van két fiad Torbágyon:
Mintha egyik volna most öledbe',
Viseld gondját, úgy adom kezedbe.“ —

Hosszas ebéd a török szultáné,
Hátra van még a *fekete kávé*;
Török Bálint tétova tekintget:
„Körülfogott a jancsár bennünket!“

„Nézz ki fiam, gyenge kis apródom!
Látsz-e nagy port a budai úton?“
— „A *szombati* kapuja kitérve,
Ott megyen a sok török Budára.“

„Nézz ki megint, édes kis apródom:
Jaj Istenem, be szörnyen aggódom.“
— „Izabella királynét csalárdul
Költöztetik kifelé a várbul.“

„Harmadszor is nézz ki még, apródom;
Oh! hogy erről tenni már nincs módom...“
— „Boldogasszony tornya tetejében
Félhold ragyog, a kereszt helyében.“

Jő parancsa Szolimán szultánnak,
 Parancsolja Verbőczy Istvánnak:
 „Te fogsz lenni az ország birója;
 Török Bálint itt marad egy szóra.“

Parancsolja azután barátának:
 „A csecsemőt vidd el az anyjának,
 Te fogsz lenni ország kormányzója;
 Török Bálint itt marad egy szóra.“ —

„Hej! az a szó több-e mint egy másik?
 Minek jöttem én azért *Mohácsig!*“
 „Fiam Bálint, érzük el Eszéket:
 Becsülettel hazaküldlek téged.“

„Hej! az a szó hosszú már egy hétig;
 Hosszu nekem Budától *Eszékig.*“
 „Fiam Bálint, ne tüzelj, várd sorra;
 Hadd megyünk le, ne tovább, Nándorra.“

„Nagy Szolimán! nagy a te hatalmad
Nándor alól most tovább lecsalhat . . .“
 — „Kutya voltál, az maradsz, de *vason*:
 Lánczot neki, hogy ne haraphasson!“ —

Várja szegényt — beh mihaszna várja! —
Odahaza a szép két kis árva:
Minden reggel kimegy az utczára,
Édes atyját de mihaszna várja.

Várja szegényt szerelmes szép nője:
Ki-kiáll a magas könyöklőre;
Fehér képét ereszti karjára,
Ugy zokog, hogy még se jön a párja.

Héttoronynak egy sötét zugában
Török Bálint üldögél magában;
Ifju korát a vénség megszánja,
Megérleli s a halál levágja. —

(1853.)

ARKÁDIA-FÉLE.

Én is Arkádiában szt!
Magas hangból kezdettem —
Engem sem a gólya költött!
Nagy dolgokra születtem:
Jártam egykor, mint akárki,
Négy-kézláb,
S vagyok mostan, mint sokan nem,
Ép-kézláb.

Hagyott volna édes apám
Gazdaságot kényeként,
Megmutatnám de hiába!
Ág is húzza a szegényt:

Életében annyifelé
Protestál,
Hogy ha meghal, *csak megáld*, de
Nem testál.

Kutyabőröm nem hiányzott,
De hibás volt dátuma,
Bennem a tens vármegyének
Elveszett egy vótuma:
Ki tudja, ha e szavazat
El nem vész . . . ?
Eh! feledjük, ostobaság
Az egész.

Volna a sors édes anyám,
Nem lennék én heverő;
Kebelemen, érzem, érzem
Mint buzog a tetterő;
Nyilna csak tér, — kész bennem az
Akarat —
Nyilna csak . . . hogy futtatnám az
Agarat!

Szenvedélylyel kezdenék nagy
Gazdaságot tartani:
Szőrin lábán . . . utoljára
Maradna is valami;
Megszámlálnám a mi bejő
S meg' kimegy;
Ez aztán a mulatságos
Egyszer-egy.

Elpipáznék téli este
Kávéházban, névnapon:
Koppasztanám a madarat,
Ha már meg nem foghatom;
Fosztanám a tollat, tudni-
Illik a
De a miről szólni sem po
Litika.

Közdologban, a hogy illik,
Vezetném az ügyeket;
Nem esnék oly összejövés,
Hogy ne vinnék szerepet;

Nem esnék — azt minden ember
Hiheti —
Olyan vásár, sem országos,
Sem heti.

Pártolnám az irodalmat
Minden új év kezdetén;
Egyszer, igaz: hanem elég
Egy sütésből egy lepény.
Kis áldozat a hazáér'
Meg nem árt:
Megszörözném minden évre
A naptárt.

Országos Széchényi Könyvtár

Szóval, oly sokat tehetnék,
Annyi pálya nyitva áll;
Élnék s halnék függetlenül
A mennyiben rajtam áll.
És nem volnék, a mi vagyok,
Verselő,
Magyarosan: kapa-kasza-
Kerülő.

(1853.)

A S Á R K Á N Y .

Egy roppant sárkány, — de nem az
Mely a mesék honában költ,
Nem is az a másik, melyet
Szent-György vitéz hajdan megölt,
Hanem legújabb nemzedék —
Szárnyaira emelkedék,
Hogy elhagyná a földi port,
Melyet a szél szemébe hord.
Aránylag óriás feje
Kétségkívül lángész jele,
Míg a derék s azon alább
Mindegyre keskenyül a láb,
Mint jól szabott tánczmesteré,
Mint a betűk között a V.

Két nagy szeme, szemöldöke
Holló-korom-éj-fekete,
Szakál bajusz is van elég,
S az arcza berzseny színben ég:
Szóval: így szemre-főre tetsző
Volna — de egy kissé ijesztő.
Még ifju benne minden íz,
Még szívos az élet-csiríz,
Mely összetartja tagjait,
Különnemű darabjait.
Mert nem szabad felejtennem,
Mennyi különböző elem,
Hányféle rész s mily gyülevész
Foltjaiból lett ő egész.
Ott szárnyal egy *sok tollu* kóta,
Röpülni most tanul egy óda,
Néhány „Balatoni Levél.“ *)
Melyek hasát kinozza szél;
A délibábról egy mese,
Az: „Árnyék és szerelmese,
Egy dráma, egy irány-regény:

*) Dagályos levelek egy szépirodalmi lapban.

Az a pokol mély fenekén,
Ez játszik a hold kerekén;
Egy festett angyal, mely repül,
De nem hinnéd próba ne'kül;
Egy költői kor-vázolat:
Hernhuterek Árpád alatt;
Egy műtani, széptani czikk,
A farka végén egy „kritik“;
S mind ezt bezárja:
„Változat a sphaerák dalára.“

Mondom tehát, azaz hogy írom:
Sárkány barátunk emelé
Mind e csodákat fölfelé,
Halványabb vagy szürkébb papíron.
S már elhagyá a ház tetőt,
Hol a nagy lábu gólya költ,
Már a kémény torkába lát,
Lenézi a jegenye fát,
Le a varjút ki oly henyén
Tollászkodik a jegenyén.
Sőt a torony, ez óriás,
E legnagyobb *auctoritas*,

Bezzeg meresztí négy szemét,
Alig titkolja szégyenét,
Nyújtózkodik is, de hiába!
Ha szárnya nincs, mit ér a lába!
Mi haszna, hogy ott ül magas
Tetején a kevély kakas!
Mi haszna, hogy berzenkedik:
A sárkány túlemelkedik:
Mint egy merész királyi sas.
És még tovább is szállana, —
Megtetszett néki a tanya
„Hol a villám foganzik és
Bölcsődala a mennydörgés,
Mindig felebb, mindig felebb,
A végtelenhez *közelebb*,
Emeli őt ifjúi vágya,
„Hol a mindenséget belátja“:
Be a falut és a mezőt,
Hol a kender vetése zöld,
Egyéb minden sárgulni kezd,
Sűrű a boglya és kereszt,
S a tarka dolgos nép a réten
Oly apró, mint tyúkok szeméten.
Ezek felé

Nem röstelé
 Kiáltni mostan egy nagyot:
 „Rám nézzetek: én *sas* vagyok!“
 S hogy elhigyék: ismételé.

No, ezt ugyan nem hihetik,
 De a beirt
 Silány papirt
 Mely *följök* emelkedik,
 Aprója, nagyja
 Ujjal mutatja,
 Sőt némelyik gyönyörködik,
 Egy tekintetre nem hagyja.
 Hanem a sárkány többet várna:
 Tapsot kíván, az kell neki,
 Gondolja hogy megilleti
 Valamivel többecske lárma;
 És míg a hig
Aetherbe' lóg
 Száján kitör e *monológ*:
 „Hah, gyáva por a földtekén,
 Maradj, vedszz hát! megvetlek én.
 Nincs-é nekem elég nagy szárnyam,
 Hogy a sphaerák honát bejárjam ?

Itt billeg az jobb s bal felől,
Testem pehelyként viszi föl,
És még fölebb vinné, de meg-
Tartóztat e köldök-zsineg.
Mit? nem vagyok én az
Ég üstököse,
Pályámat a földhöz
Hogy semmi ne kösse?
Föl, föl csak azért is!
Mindegyre fölebb!
S te nyomorú czérna,
Pokolba veled!“

Országos Széchényi Könyvtár

Igy szóla; és mikép a vad
Borjú, mely lenni vágy szabad,
Lesütött fővel
S minden erővel
Addig czibálja kötelét,
A mig ott nem hagyá felét:
Úgy a mi sárkányunk tolá
A madzagot fel és alá,
Néha lecsap, néha pedig
Ugyan neki rugaszkodik.

Elannyira, hogy a zsineg
Szökéseit nem birja meg, —
S a mely eddig röptét feszíté,
Eget a földdel közvetíté,
Most elszakad
A kötelék
És ő szabad!
„Övé az ég.“

De mint a széles szárnyu héja,
Midőn csirkét rabolni czélja
Vagy rá a cső nem puffra lő,
Ép oly irányt vesz mostan ő.
Teste könnyü, feje nehéz,
Szárnya fityeg, mint köntösujj
Szokott, midőn nincs benne kéz,
Avagy forgácsi a czégérnek,
Ott a hol árpanedvet mérnek —
Midőn zimankó szele fúj.
Repülne hajh! repülne ő,
De nincsen arra jó idő,
Ellenben van kilátás,
Hogy a fejét, mely földre húzza,

E pillanatban összezuzza, —
 A mi bizony nem áldás.
 De mily szerencsés baleset!
 Épen egy tócsába esett,
 Hol mig elázik szárnya, farka,
 (Mivel egyik se' gutta-percha),
 Tó-szélen egy vén Brekeke
 Kár-örömmel így rekege:

„He! he! he! . . .
 Lám: okosabb, mert biztosabb
 Ide le;
 Ne hidd, hogy a sas *néz* a napba:
 Tamás voltam, leszek is, abba:
 Csak földre néz, prédára les,
 Nyúlat, juhot, libát keres; —
 Mi a repülést illeti:
 Repülhet, szárnya van neki:
 Én arra sem vagyok irigy,
 Mert nála jobban ugrom: *így!*“
 S valóba',
 Hol a már szélyelázott
 Sárkány gerincze látszott,
 Odazuppant, a tóba.

Melyik részen van itt az író? —
Ugy tesz, mint a falusi bíró
Egy bonyolult kérdés fölött:
„Se neked, — se neked nincs igazad:
Valahol, a kettő között,
Keressétek az igazat!”

(1853.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

CSENDES DALOK.

I.

Ej! haj! ne szomorkodj'
Szívbeli jó barátom;
Ej! haj! minden ember
Holtig él e világon.
Tegnap is volt, már ma is van,
Holnap is lesz, úgy a hogy:
Ej! haj! feleségem,
Majd elélünk valahogy.

Azért, hogy elapad
Már a víz is előlünk,
Azért a bubánat
Messze járjon mitőlünk.

Nyomoruság, szomoruság :
Elég ebből egyik is;
Ej! haj! feleségem,
Szenvedtünk mi eddig is.

Ej! haj! sohse búsulj
Szívbeli jó barátom;
Ej! haj! minden ember
Szenved azt a világon.
Lám a hold is változandó:
Néha telik, néha fogy;
Ej! haj! feleségem,
Majd megélünk valahogy.

(1853.)

II.

Igyunk biz' azt egy-egy kicsit,
Ne szégyeljük, ha jól esik;
Hiszen egy-két ital bortul
Ez a világ fel nem fordul.

S ha felfordul: mit én bánom!
Abba' sincsen semmi károm;
Tán, kit a sors fejre buktat,
Akkor ismét talpra juthat.

Ha felfordul: Isten neki!
Tán bizony még használ neki:
Mélyen leszánt a jó gazda,
Ugy esik alul a gazza. —

(1853.)

K E V E H Á Z A.

1.

Mért vijjog a saskeselyű?
Mért szállong a turul s ölyű
Hadintéző, baljós madár,
Széles Dunának partinál? —
Azér' vijjog a keselyű,
Azér' szállong turul s ölyű,
Mert holnap ilyenkor, halott,
Százezrivel fog veszni ott.

2.

Széles Dunán tul és innét
Nem gyűl hiába ennyi nép:
Túl napnyugat, innen kelet
Néznek kemény farkasszemet.

Áradj folyam, ma vízőzönt,
Holnap habod vértől kiönt,
Holnapután köny neveli:
Anyák keserves könnyei.

3.

Nem áradott meg a folyó,
Meguszsza bármi kis hajó,
De tul Makrin és Detre százsz
Gond nélkül vigad, éjszakáz.
„Itt a kehely, igyál, koczints!
Huntól ne félj: hajója nincs.“
Cseng a pohár, és Szászhalom
Egy messzedöngő vígalom.

4.

Sokféle nép ott összegyűlt,
Sok zagyva nyelv egybevegyűlt,
Sokféle arcz, sokféle mez,
Pánczél, sisak, kézij, tegez.
Alán, herul, gót, longobárd,
Szürr, czelta hozza táborát:
Tengerfövény ezeknek száma:
Gyűszű nekik Potencziána.

5.

„Itt a pohár: igyál, koczints!
 A hún elült: hajója nincs.“
 Makrin kiáltja: „Tölts belé!“
 Mig Detre járja kétfelé.

Ne bízakodj' el, Detre szász!
 Te római, jobban vigyázz:
 Táncz és ital megárt, ha sok:
 Kerted alatt a farkasok.

6.

Kelen táján, a hegy megett,
 Borulni látom az eget;
 Kelen körül setét a föld,
 Mozdulni látom a mezőt:

Minden porszem egy-egy vitéz,
 Minden fűszál egy kelevéz,
 S a hűvös éj hó szellete
 Százezerek lehellete.

7.

Kemény *Keve* ott a vezér,
 Hadával ím a parthoz ér;

Széles a viz, mély a folyó:
Nincs rajta hid, nincsen hajó.

S hid volna bár: ledülne az,
Hajó volna, elülne az,
Ennyi sok nép a merre lép
Hajlik a part, miként a jég.

8.

Parancsolá hún fejdelem:
Minden tömlő üres legyen;
S mit ő kiad, mit ő beszél
Nem tréfaszó, nem puszta szél.

Igyál, igyál, te vén Duna!
Nem ittál ennyi bort soha:
Igyál és tartsd nagy hátadat:
Szállítsd keresztül a hadat.

9.

Sötét az éj: elig-elig
Hogy a vízfény fehérrelük;
Csendes a táj: alig-alig
Hogy a folyam-zugás hallik:

De majd a viz jobban zubog,
Majd elborulnak a habok:

Komor felleg, gyászfeketén,
Úsz a folyam területén.

10.

Tömlőkön ott a hős Keve
Hadával így átalkele,
Miért a hegy, miért a sik,
Kelenföldének mondatik.

„Lassan, fiúk! lábujjhegyen!
A merre a Duna megyen“
És halkal, mint az éji köd,
Ereszkednek a part mögött.

Országos Széchényi Könyvtár

11.

Nem gondolá Makrin vezér,
Hogy már nyakában a veszély;
Ingyen se véli Detre szász,
Hogy feje fölött ég a ház.

Tűz van, tűz van! — de a ki fut,
Lángok közől kardélbe jut;
Lerontva és fegyverre hányva
A nagy város, Potenciána.

12.

Kő nem maradt másik kövön,
Nem csecsszopó anyaöln;
De távol még a völgyi harc
Fel-felsivít, meg elviharz.

A zagyva nép, kevert tömeg,
Egymás szavát nem érti meg:
Barát baráttal szembe ví;
Gót és alán és római.

13.

Oh, bár fedezné még sötét
A hajnal csillag-üstökét!
Oh! a nap is bár még soká
Emelné fényes homlokát!

Ne hozna bút, ne látna vért:
Holtak között a hún vezért,
S elképedő, bomlott hadat,
Mely győzedelmétől szalad!

14.

Kemény harczos a Detre szász:
Nem tőle jött hunokra gyász;

Éles a Makrin fegyvere,
 Nem bánta azt erős Keve;
 Ötet, — Hadur akarta így! —
 Hunok közül sebhette ij,
 És elborítá szertelen
 Nyilzápor a vak éjjelen.

15.

Melyet midőn a hegytetőn
 Jó Detre szász eszébe vőn,
 Mint hullámot a sziklagát
 Visszanyomá futó hadát.

Kezében a nagy dárdanyél
 Keresztbe fogva nem henyél:
 Egy vége szúr, más vége üt,
 Tör, zúz, seper, dönt mindenütt.

16.

Sokat leölt az éji harc,
 Porba borult sok büszke arc:
 De, mint hullám hullámra kél,
 Jár a halotton, a ki él.

És bár a holtnak száma nincs,
 Az élőknek egy híja sincs,

Mindenfelől a hegyközön
Új had tolong, új népözön.

17.

Hej *Béla*, most, hej *Kadosa*,
Kemény táncz lesz ez a tusa!
Barna hajú szép hunfiak,
Mi haszna még a gyors nyilak!

Bár tőlök a nap elborul,
Tárnokvölgye bealkonyul:
Zászlótokon lecsüngve áll,
Nem repdes a turulmadár.

Országos Széchényi Könyvtár

18.

„Előre hún, Nimrod fia!
Meg kell nekünk itt halni ma:
A vészbanják ott fenn vadul
Csikorganak, s nem jó Hadur.

Előre hát, ugy forgassad
Utoljára kemény vasad,
Hogy sok vitézt küldhess levágva
Szolgáidúl a más világra.“

19.

Két kézre ví jó Kadosa,
Csillog-villog nagy pallosa;
Körül-körül hős Béla vág,
Omlik-bomlik a sokaság.

De, mint ha ki fővénybe ás,
Hull a porond helyébe más;
Vagy mint a hab meg' összecsap:
Úgy összefoly megint a had.

20.

Hiába vitt jó Kadosa,
Homályba száll fénylő vasa:
Ötet, kivel nem birna száz,
Lebirkozá vad Detre szász;

Mig Béla hőst a nagy tömeg
Nehéz ostrommal dönti meg,
Mint egy toronyt, mely egyedül
Sokáig állt, a mig ledül.

21.

Hej! nem hamar lesz az, midőn
Szilaj ménes fut e mezőn;

Soká lesz, míg új gyökeren
Fű és virág itt megterem.

A széles völgy *egy* lábnyom: a
Súlyos had óriás nyoma,
Ki egyet toppantott, s ehol!
Egy emberöltő nincs sehol.

22.

Százhusz ezer jó hún halott
S két annyi ellenség van ott;
Nem ellenség, mind vérrokon:
Vérök vegyest foly a fokon.

Ki a vesztes? ki a nyerő?
Erőtelen mindkét erő,
Győztes, legyőzött, — mint a hogy
Két birkozó egymásra rogy.

23.

Őket, az ég átellenén,
A két hajnal harcban lelé;
S mire megoszlott a csata,
Már visszajött az éjszaka.

A hún, mikép földhöz vert vad,
Pihegve a síkon marad:

Mig Detre és győzelmi társa
Elég erősek — a futásra.

24.

„Hol egy paripa, mint a téj?
Másik fekete, mint az éj?
Kövér hibátlan harczy ló:
Ezt kívánja Hadur s Manó.

Ősz Torda im kettőt hozat:
Lobog, ropog az áldozat,
Füstjétől az ég tetején
Piroslik nagy éjszaki fény.

Országos Széchényi Könyvtár

25.

„Szép hún anyák hős magzati,
Ne essetek bánatba ti:
Ármánynak a boszú elég,
S Hadur mosolygva néz felénk!
De, mielőtt új napja kel,
A holtakat temessük el,
Nehogy haragja döghalált
Ereszsen ránk, ostor gyanánt.“

26.

Táltos szavát ilyen veszik —
S a fél tábor temetkezik:
Temeti a másik felét,
Dombbal fedi nyugvó helyét:
Külön-külön egy-egy csoport
Temérdek földet összehord:
Tölcéséres a domb, és középén
Sok halott ég máglyák tüzeben.

27.

Széles az éj köröskörül,
Tárnokvölgye belémerül,
De hosszában, de széltiben
Sok tűz lobog egyszeriben.
Távol ha nézné valaki,
Vélné, hogy a menny csillagi;
Közötte sűrű népgomoly
Sürög-forog, mint hangyaboly.

28.

Szép a halál a harczmezőn,
Valaki ott meghal dicsőn!

Bajtársi őt paizson viszik,
 Iját, tegzét mellé teszik;
 Mellette bárdot, kelevézt
 Fényes, fehér tüzláng emészt;
 Három követ, s azonfelül
 Halmot raknak reá jelül.

29.

De hős Kevét nagy sokaság,
 S Bélával egyben Kadosát,
 Az ország utjához közel
 Egy domb alá temette el.
 És a halomtetőre jelt
 Magas kősziklából emelt,
 Mig ajkain a tenger népnek
 Búsan búgott lassú gyász ének.

30.

Örökre hát a vérmezőn
 Bátor *Kevének* háza lőn;
 Hol ő hadával nyúgoszik,
 A temetőt így nevezik.
 Év, év után gyorsan lejár,
 Jó-megy mikép vándor madár;

De egy sem költi fel Kevét, —
De egy sem oltja ki nevét.

31.

Harmadnap a hunok hada,
Mint uj vihar, feltámadá;
Harmadnapon kürtödbe fűsz
Torda fia, hős *Bendegúz!*

Zászlóidat a keleti
Szellő vigan lebegteti,
Hogy a turul repdes belé —
Nyugot felé, nyugot felé!

Országos Széchényi Könyvtár

32.

Nem messze van már Czeumór,
Ott éri ő Makrint utól;
Hadával a Hunbérczre hág:
Onnan zúg le a sokaság.

A déli nap megváltozik,
Fényében megfogyatkozik,
Elrejtí szép ábrázatát:
Ne lássa e szörnyű csatát.

33.

Fényes delet éjszürkület
 Váltá fel a küzdők felett,
 Rémes homályban dül a harc,
 Haragosabb lesz minden arcz.

Ám Isten ugy akarta, hogy
 Az ellenség ritkulva fogy,
 S hegyről alá vérzuhatag
 Hömpölygeti a holtakat.

34.

Szórja nyilát hős Bendegúz,
 Ivet nem is hiába húz;
 Csörög-csattog szélvész gyanánt,
 Kardot nem is hiába ránt.

Kardjával ő Makrin fejét
 Irgalmatlan repeszti szét;
 Mig gyors nyilát az ívnek hurja
 Szász Detre homlokába furja.

35.

Utoljára lön az, hogy ott
 Makrinnak a nap elfogyott!

Majd megteli vidám sugár:
De Makrin azt nem látja már.
Ám Detre hős, mint egy bika,
Ha taglót érez homloka,
Megrendül a csapás miatt —
S kettétöri a vas nyilat.

36.

„Add meg magad, jó Detre szász!“
— Nem én soha, míg élve látsz.
„Add meg magad kegyelemre!“
— Nem én soha szégyenszemre.
S mint a szelindek hogy forog,
Ha tépik nagy komondorok:
Majd erre, majd amarra csap, —
Homlokában a vas darab.

37.

„Kár volna még, vitéz, neked
Táplálni éhes ölyveket,
Heverni mint egy kődarab
S nem üzni el a madarat.
Imhol kezem: fogadd jegyül
Békében és hadban frigyül.“

És Bendeguz és Detre százsz
Kezet kézben ropogva ráz.

38.

Ott a sereg három napig
Áldoz, toroz, vigan lakik;
Hadúrnak ott háláadást,
Ünnepeltek nagy áldomást.

Peng a koboz: hurjaira
Harczot idéz a dalia:
Öseiről csatás emléket;
S elzengi — mint én az övéket.

(1853.)

Országos Széchenyi Könyvtár

A H E G E D Ű.

Víg legenda.

Krisztus urunk Szent-Péterrel
Vándorolván gyalog szerrel,
Magyarhont is útba ejté,
Az alföldet nem felejté,
Ha a beszéd nem szófia
És áll a géográfia,
A mit ugyan eldönteni
Szoroska hely az itteni.
Mondom tehát mennek vala:
Elől az Úr, —
Néhány lépésre szótlánul
Követte hű apostola.

Út közben egy csárdához értek.
Vendég ivott abban temérdek,

Azaz hogy mindenféle sok
Palócz, matyó fuvarosok,
Jó alkura, még jobb hiszembe'
Tehert szállitva Debreczenbe.
Bogárhátú, széles faru
Szekereik, mint egy falu,
Oly szanaszét, rendetlenül,
Heverték az állás körül;
Mig a lovak, mint ünnepen,
Szélt vettek a széles gyepen
S nem látszanak búsulni rajta
Hogy valaki el-, vagy behajtja,
Vagy eltévednek és soha
Nem lesznek a matyó lova.
Ellenben a jó kedvü gazdák —
Ők úgy se' gondolnak vele:
Busúljon a ló — arra bizzák —
Hiszen elég nagy a feje;
A kancsó kézről kézre jár,
Énekelik hogy: *isz — sza már;*
Hallani zajt,
Hangos kaczajt,
Szidalmat is, épületest,
Rohadt beszédekkel vegyest.

Péternek mind ez új dolog,
Szeretné látni, hallani
Kissé közletről az egészet,
És, mintha vonná valami,
A csárda felé sompolyog,
Gondolva, hogy tán csak benézhet.
A mint hogy rögtön is bement
Urának ellenére, ki
Szelid hangon így szólt neki:
„Ne menj be, Péter!“ —
Nem mondja kétszer;
De, büntetésül hogy bement,
Hátára *hegedűt* teremt.

Országos Széchényi Könyvtár

S alighogy a küszöbre lép,
Alig fordul egyet elébb,
Midőn körötte, mint a méh,
Felzendül a garázda nép.
„Huzd rá! huzd rá!“ kiáltja mind,
Dolgozván a sok itcze, pint;
Az egyik a borát köti,
A másik pénzét csörgeti;
Furfangosabb elmével egy
A léczes kármentőbe megy

S a fürge csaplárnét kivonja,
Szingy repit belé a kontya,
És tánczra-billegőn a pár
Elébe áll, *nótára* vár.
Péter pedig csak néze szét:
Mirevaló mind e beszéd?
A hegedű az oly csodás:
Nem látja ő, de látja más.
Hiába szólt, hiába kért,
Hogy ő a nótához nem ért:
Tüzre olaj a kifogás,
Kopasz mentség, szabadkozás.
És már nőttön-növő dühök
Miatt a házpalló dübög;
Alant a ház pallója, fent a
Béketűrő mester-gerenda;
Ütés ütésre, botra bot;
Veszedelmes egy állapot!
Én nem tudom, de gondolom
Hogy abból néki is jutott.

Az Idvezítő ez alatt
Szép csöndesen tovább haladt,

S midőn elérte a tanítvány,
Feléje fordult, így tanítván:
„Kiváncsiság bűnnek fele,
A rosznak már nézése ront;
Ki szántszándékkal lett bolond
Hagyd ott! ne szólj az nap vele;
Józsanság! a szavam, — de részeg
Ember elől én is kitérek.“

(1853.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZENT LÁSZLÓ.

Legenda.

Monda Lajos a nagy király:
Eredj szolgálom, Laczfi Endre,
Küldj parancsot, mint a villám,
Köss nehéz szablyát övedre:
A tatártól nagy veszélyben
Forog Moldva, ez a véghely:
A tatárra veled menjen
Tíz ezernyi lófő székely.

Kél Budáról Laczfi Endre,
Veszi utját Nagy-Váradnak;
Kölestermő Kunság földén
Jó csatlósi áthaladnak;

Várad kövecses utczáin
Lovuk aczél körme csattog,
Messze fénylik a sok fegyver,
Messze döng a föld alattok.

Hallja *László* a templomban
Körösvíznek partja mellett;
Visszatér szemébe a fény,
Kebelébe a lehellet;
Koporsója kőfedelét
Nyomja szinte három század:
Ideje már egy kevésbé
Szellőztetni a szűk házat.

Köti kardját túszőjére
S fogja a nagy csatabárdot
Melylyel egykor napkeleten
A pogánynak annyit ártott;
Félrebillent koronáját
Halántékin igazítja;
— Éjféltájban lehetett már, —
A vasajtót feltaszítja.

És megindul, ki a térre,
És irányát vészi jobbra,
Hol magasan felsötétlik
Érzebül öntött lovagszobra:
Távrolról megérzi a mén,
Tombol, nyerit, úgy köszönti:
Megrázkódik a nagy *érezlő*
S érezlovagját földre dönti.

Harczi vágytól féke habzik,
Kapál, nyihog, lángot fúvall;
László a nyeregbe zörren
S jelt ad éles sarkantyúval;
Messze a magas talapról,
A kőlábról messze szöktet;
Hegyen-völgyön viszi a ló
A már rég elköltözöttet.

Egy ugrás a Kalvária
És kilencz a Királyhágó;
Hallja körme csattogását
A vad székely és a csángó:

Ám a lovat és lovagját
Élő ember nem láthatja,
Csodálatos! — de csodákat
Szül az Isten akaratja. —

Három teljes álló napig
Vívott a pogánnyal Laczfi;
Nem hiányzott a székely sziv,
De kevés a székely harczi,
Míg a tatár — több mint polyva,
Vagy mint a puszták fővénye —
Sivalkodik, nyilát szórja,
Besötétül a nap fénye.

Már a székely alig győzi,
Már veszélyben a nagy zászló,
De fölharsog a kiáltás:
„Uram Isten és *Szent László!*“
Mint oroszlán, ví a székely,
Megszoritva, nem megtörve
Most a bérczen, láthatatlan
Csattog a nagy érczlő körme.

„Ide, ide jó vitézek!“
Gyűjti népét Laczfi Endre:
Hát egyszer' csak vad futással
Bomlik a pogányság rende;
Nagy tolongásnak miatta
Szinte már a föld is rendül;
Sok megállván mint egy bálvány,
Leragad a félelemtül.

Sokat elüt gyors futtában
A repülő kurta csákány;
Sok ki nem mozdul helyéből,
Maga rab lesz, lova zsákmány.
Foglyul esett a vezér is
Atlamos, de gyalázatja
(Nehéz sebben vére elfoly)
Életét meg nem válthatja.

Fel, Budára, Laczfi Endre
Számos hadi foglyot indit;
Annyi préda, annyi zászló
Ritka helyen esik, mint itt.

Rabkötélen a tatárság
Félelemtül még mind reszket,
És vezeklik és ohajtja
Fölvenni a szent keresztet.

Hogy elértek Nagy-Váraddá,
— Vala épen László napja —
Keresztvizre áll a vad faj,
Laczfí lévén keresztapja.
Összegyűl a tenger néző
Hinni a csodába, melyet
Egy elaggott, sírba hajlott
Ősz tatárnak nyelve hirdet:

„Nem a székel, nem is Laczfí,
Kit Isten soká megtartson,
Hanem az a: *László! László!*
A győzött le minket harczon:
A hívásra ő jelent meg,
Vállal magasb mindeneknél,
Sem az előtt, sem azóta
Nem láttuk azt a seregnél.

Nagy lovon ült a nagy férfi,
Arcza rettentő, felséges;
Korona volt a fejében
Sár-aranyból, kővel ékes;
Jobb kezében, mint a villám,
Forgolódott csatabárdja:
Nincs halandó, földi gyarló
Féreg, a ki azt bevárja.

Mert nem volt az földi ember,
Egy azokból, kik most élnek:
Feje fölött szűz alakja
Látszott ékes nő személynék;
Koronája napsugárból,
Oly tündöklő, oly világos! —
Monda a nép: az Szent-László,
És a Szűz, a Boldogságos.

S az öreg tatár beszédét,
Noha kétség nincs felőle,
Bizonyítá a templomnak
Egy nem szavajátszó őre:

Hogy három nap a sirboltban
Lászlót hiába kereste;
Negyed napra átizzadva
Találtatott boldog teste.

(1853.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ EGRI LEÁNY.

Ballada.

I.

Kassa mellett, egy fölvárban,
Tivornyázott a cseh rabló;
Ordas új bor a pohárban:
Hozzálátnak ketten-hárman.

Szólt az egyik: ez fölséges!
Szólt a másik: milyen édes!
Boldog ország, áldott ország
Melynek földe ilyen bort ad!

Szóla *Telef*, zord vezérök:
„A keservét! hisz' ez méreg!
Semmi tűz a rossz csigerben:
Lőre volna ez Egerben.

„Egri püspök nagy pinczéje
Drága borral teljes-teli:
Szegény csehet nem sziveli,
De a lengyelt vendégeli.

„Lóra tehát, indulóra!
Fel, borinni, vig leventék:
A pap, a csap adja mindég,
Kevés neki annyi vendég.“

S mint a holló, mint a felhő,
Mint az árnyék, mint a szellő,
Oly sötéten, annyi zajjal
A zsványhad messze nyargal.

II.

Egri leány ablakára
Rászállott egy kis madárka,
Koczogatja, veregeti,
Esdekelve így szól neki:

„Nyiss ablakot, szép leányzó!
Hideg szél fú, esik a hó,
Fázom itt a ház ereszbe':
Nyisd ki hamar és ereszsz be.“

„Nem eresztlek, ki se nyitom,
Mert egyedül vagyok itthon;
El is ült már a jó madár,
Bagoly az, ki éjtszaka jár.“

„Nem vagyok én csúnya bagoly,
Inkább törbe esett fogoly,
Szerelemnek hű madara:
Szeretődnek édes szava.“

Országos Széchényi Könyvtár

„No, ha az vagy, jer, hadd látlak:
Szegény madár! bebocsátlak;
Fázol ugy-e, reszketsz igen
Odaki, a nagy hidegen.

„No, ha az vagy, jőj be onnat:
Kinyitom az ablakomat,
Az ajtómat, ablakomat
Melengető két karomat!“

III.

Rozgonyi püspök palotája nyitva,
Négy sor ablakkal kivilágositva:
Magyar ott a lengyelt szívesen látja,
Új ismerőse, régi jó barátja.

„Éljen Ulászló! Hunyadink is éljen!“
Rá zene zendül, ropog a dob mélyen,
Rá zene zendül, kehely összecsendül;
Magyar és lengyel deli tánczra lendül.

„Hej, ti vitézek, koszorúsi tánczban!
Vér foly az utczán, foly a vér a házban!
Ég a város! . . . tüze messze lángol,
Négy szögeletjén ide is világol.“

— Hol az én kardom? — hol az én nyergem?
— Paripámra ki tud igazítani engem? —
Az enyém damasz volt — az enyém skárlát —
Besenyő lovamnak sohse' láttam párját.

„Hej! ma vitézek *bottal* az ebre!
 Másszor ülünk már puha szép nyeregre!
 Ki lovon, — ki gyalog, — ki, ha épen *mászva* . . .,
 Mert a veszély már itt van, a házba’.“

Csörren az ablak, bezuhant az ajtó,
 Szép piros bortól iszamós a padló,
 Szép piros vértől sikamós a padló:
 Odabent a cseh, odabent a rabló!

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

IV.

Mi zuhog, hallod-e? — Szilaj szél zugása.
 Mi dobog, hallod-e? — Kebled dobogása.
 „Jaj, ne menj ki Lászlóm, jaj, ne menj ki szentem:
 Valami hidegség úgy borzogat engem!“

„Hogy ne mennék, édes? majd itt ér a hajnal;
 Gerlicze szívedet ne rémitse a zaj:
Katonák az utcán, Lengyel László népe,
Simon püspök bora nem fér a fejébe.“

Kimene a legény, bár ne tette volna!
Szíve meleg vére kiömölt a hóra,
Szétföcscent az útra, a küszöb kövére:
Egy csepp a leányzó fehér kebelére.

És mint a sebes tűz, az az egy csöpp éget;
Érez a lány szíve csoda melegséget:
Szeretője keblét a mely átalverte
A vasat, a vasat kézből kitekerte.

S ki látta valaha, villámlani télben?
Fegyver csillogását fekete éjfélnben?
Galambot *marókkal* vinni, verekedni?
Gyöngye szűzi karról piros vért csepegni? —

Sok pribék esett el egyetlenlen harczon,
De az *egri lányból* sem lett *egri asszony*:
Messziről egy dárda hű szivét bejárta,
Fehér köntösében odarogyott szépen
Kedves halottjára.

V.

Fut a rabló megrakottan,
Nyomja vállát súlyos préda;
S a bitang nép, a sok czéda,
Veszekedik a lopotton.

De a magyar lóra pattan,
Követi sok bátor lengyel:
„No s vitézek, hát e szeny nyel
Mi legyünk-e az adósok?”

Jó lovagok, hű csatlósok
Hogy elérik a pribéket —
No hiszen, cseh, jaj most néked!
Mért születted e világra!

Nem akadnál most az ágra
Gyalázatnak czímeréül,
Varju holló ételéül,
Ország utja közelében. —

Itt is, ott is, minden lépten
Maradoz a védtelen cseh;
A ki futhat, nagy szerencse:
De kevés már a ki futhat.

Maga Telef sem lel útat
Kassa mellé, a felvárba:
Körülfogva, mélyre zárva
Bünhödé meg az elmultat.

(1853.)

ÁGNES ASSZONY.

Ballada.

Ágnes asszony a patakban
Fehér lepedőjét mossa;
Fehér leplét, véres leplét
A futó hab elkapdossa.

Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Odagyűl az utczagyermek:
Ágnes asszony, mit mos kelmed?
„Csitt te, csitt te! csibém vére
Keveré el a gyolcs leplet.“

Oh! irgalom stb.

Összefutnak a szomszédnők:
Ágnes asszony, hol a férjed?
„Csillagom, hisz ottben alszik!
Ne menjünk be, mert fölébred.“
Oh! irgalom stb.

Jön a hajdu: Ágnes asszony,
A tömlöczbe gyere mostan.
„Jaj, galambom, hogy' mehetnék,
Míg e foltot ki nem mostam!“
Oh! irgalom stb.

Mély a börtön: egy sugár-szál
Odaférni alig képes;
Egy sugár a börtön napja,
Éje pedig rémtül népes.
Oh! irgalom stb.

Szegény Ágnes naphosszanta
Néz e kis világgal szembe,
Néz merően, — a sugárka
Mind beléfér egy fél szembe.
Oh! irgalom stb.

Mert, alighogy félre fordul,
Rémek táncza van körülé;
Ha ez a kis fény nem volna,
Úgy gondolja: *megórná*.
Oh! irgalom stb.

Ím azonban, időtelve,
Börtönének zárja nyílik:
Ágnes a törvény előtt
Megáll szépen, a hogy illik.
Oh! irgalom stb.

Öltözetjét rendbe hozza,
Kendőjére fordít gondot,
Szöghaját is megsimítja
Nehogy azt higyéek: *megbomlott*.
Oh! irgalom stb.

Hogy belép, a zöld asztalnál
Tisztes őszek ülnek sorra;
Szánalommal néznek órá,
Egy se' mérges, vagy mogorva.
Oh! irgalom stb.

„Fiam, Ágnes, mit miveltél?
Szörnyü a bűn, terhes a vád;
Ki a tettet végrehajtá
Szeretőd im maga vall rád.
Oh! irgalom stb.

„Ő bitón fog veszni holnap,
Ő, ki férjedet megölte;
Holtig vízen és kenyéren
Raboskodva bünhődöl te.“
Oh! irgalom stb.

Körültekint Ágnes asszony,
Meggyőződni ép eszérül;
Hallja a hangot, érti a szót,
S míg azt érti: „meg nem örül.“
Oh! irgalom stb.

De a mit férjéről mondtak
A szó oly vizásan tetszik;
Az világos csak, hogy őt
Haza többé, nem eresztik.
Oh! irgalom stb.

Nosza sirni, kezd zokogni,
 Sűrű záporkönnye folyván:
 Liliomról pergő harmat,
 Hulló vizgyöngy hattyu tollán.
 Oh! irgalom stb.

„Méltóságos nagy uraim!
 Nézzen Istent kegyelmetek:
 Sürgetős munkám van otthon,
 Fogva én itt nem ülhetek.
 Oh! irgalom stb.

„Mocsok esett lepedőmön,
 Ki kell a vérfoltot vennem:
 Jaj, ha e szenny ott maradna,
 Hová kéne akkor lennem!“
 Oh! irgalom stb.

Összenéz a bölcs törvényszék
 Hallatára ily panasznak.
 Csendesség van. Hallgat a száj,
 Csupán a szemek szavaznak.
 Oh! irgalom stb.

„Eredj haza, szegény asszony!
 Mosd fehérre mocskos lepled;
 Eredj haza. Isten adjon
 Erőt ahoz és kegyelmet.
 Oh! irgalom stb.

S Ágnes asszony a patakban
 Lepedőjét újra mossa;
 Fehér leplét, tiszta leplét
 A futó hab elkapdossa.
 Oh! irgalom stb.

Mert hiában tiszta a gyolcs,
 Benne többé semmi vérjel:
 Ágnes azt még egyre látja
 S épen úgy, mint *akkor éjjel*.
 Oh! irgalom stb.

Viradattól késő estig
 Áll a vízben, széke mellett:
 Hab zilálja rezgő árnyát,
 Haja fürtét kósza szellet.
 Oh! irgalom stb.

Holdvilágos éjjelenkint,
 Mikor a viz fodra csillog,
 Maradozó csattanással
 Fehér sulyka messze villog.
 Oh! irgalom stb.

És ez így megy évrül-évre,
 Télen-nyáron, szünet nélkül;
 Harmat-arcza hó napon ég,
 Gyöngé térde fagyban kékül.
 Oh! irgalom stb.

Őszbe fordul a zilált haj,
 Már nem holló, nem is ében;
 Torz-alaku ráncz verődik
 Szanaszét a síma képen.
 Oh! irgalom stb.

S Ágnes asszony a patakban
 Régi rongyát, mossa, mossa —
 Fehér leple foszlányait
 A szilaj hab elkapdossa.
 Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

(1853.)

AZ ELSŐ LOPÁS.

KÖLTŐI ELBESZÉLÉS.

(1853.)

Országos Széchényi Könyvtár

„Ki ruházta fel a mezők liliomát?
Ki visel hű gondot az égi madárra?
Útlan bujdosónak ki vezérli nyomát?
Kit nevez atyjának az atyátlan árva?
Él még a jó Isten! ő engem is szeret:
Megadja, ha kérem, a *mai* kenyeret.“

Gazdag Imre szólt így, a ki e név mellé
Egy járomszeget se' örökölt apjátul;
Nemes ember volt az, mindenét elperlé:
Huzza be az ajtót majd valaki hátul,
Ez volt az öregnek a szava járása;
Perlett is, ivott is; — a fia, ám lássa!

És szilaj tulokként nőtt volna fel Imre,
Ha szerető szívü édes anyja nincsen:
Az kapatta jókor isten-félelemre,
Hogy a puha földbe olyan magot hintsen

Melyet a hév nem bánt, az eső el nem mos,
Melynek aratása mindenkor bizonyos.

Még fülében kongott a harang Imrének
Mely az anyja mellé apját elkisérte,
Még lelkében zengett a halottas ének:
Már felpattant a dob: „ki ad többet érte?“
És alig oszlott el a bús gyülekezet:
Nevetkélve, vígan, másik gyülekezett.

Semmi nélkül maradt Imre, mint az ujjja,
Mert azért a törvény *törvény*, hogy nem enged;
Hej! ez egy szót: *másé*, nehezen tanulja,
Nehezen felejtí az édes *mienk*-et;
Más kaszálja rétjét, földjét más takarja;
Elfordúl, ha ott jár, nem is nézhet arra.

Benyelé az ős per a mit csak találá,
Megmaradt a vén ház, a nagy ronda telek,
Édes jó anyjáról ez a birtok álla,
Nem bántá a törvény, de igen a szelek!
Őszre kelvén, gazzal, kóróval befedte,
Uj boron a szép lyányt belé is vezette.

Tizenhét esztendő's mult a *gazda* épen,
Tizennégy az *anyjok*, kendernyövés óta;
Ilyen egy házaspár összeillik szépen,
Nem más húron pendül a kétféle nóta:
Mert a világtalan s az ő vak vezére
Mit tudjon egymásnak vetni a *szemére*?

Jól teszi, ha olvas, a ki ráér, könyvet:
Imre is jól tette, de ő mindig ráért,
Dereka megfájul, ha egy kissé görnyed,
Nem is nagyon él-hal kaszáért, kapáért:
Sanyarú élet az, egy darab kenyéren:
Meleg is van nyáron, hideg is van télen.

Kinyilott az idő: az égi madárnak
Erdőben, mezőben dús asztal terüle:
De nem úgy ám, bezzeg, a fiatal párnak!
Betevő falat is szűken van körülé;
Liliom köntösét meghozá a tavasz:
A menyecske száján örökös a panasz;

Hogy ő már az utczán végig menni sem mer,
Ünneplő ruháit viselőbe fogja;
Hogy ujjal mutat már órá minden ember:
Ni! a régi kendő, a lánykori szoknya;

Nemes asszony volna: mennyire szégyenli!
Az Isten házába sem tud ő már menni.

Egy tehén, fiastul, meg egy kapa szőlő,
Ennyi gazdaság volt, ennyit hozza Márta.
Elébb a tehenet önté fel az őrlő,
Majd a szöllőcskét is a malom lejárta.
Most napszámra menjen? azt nem szokta Imre,
Ha birná se' tenné, csúfra, szégyenszemre.

Körül-körül nézte szegény háza-táját,
Egy rozzant nagy fészker volt még az udvaron:
Elbontá, eladta köveit és fáját,
Minek az ól, ha nincs semmiféle barom?
S minek a nagy udvar? elég volna fele:
Kicsi helyt megfordul már az ő szekere.

Megevé az udvart körül, mint egy lángost,
(A szomszédok olcsón jutottak hozzája);
Önnön lakóházát is megkezdi már most,
Annak is van egy két heverő szobája;
Mint kazal szénának, eladá a végit:
Keresi a téglát a mely ember épít.

Így eszi hajlékát az a féreg, melynek
Eledele torma, s a háza is torma.
De hamar elfogyott csekély ára ennek,
Gondolkozik Imre, hogy mi van még sorba?
Könnyü kitalálni: fele-ház még ott van:
De neje várandós minden pillanatban.

Feje fölül már most a tetőt eladja?
Ezt ily állapottal a pogány se' tenné.
Hánykodik erősen szive indulatja,
Gondjai füződnek véges-végtelenné;
Tíz-húsz koma csak kell, ugy illik, hiába!
S talpa fáradságát megveszi a bába.

Aztán a betegnek egy jó ízü falat,
Üres kamarához e' sem utolsó gond;
Egy üveg *pálinka*, mindig feje alatt,
Erősödik attól (hiszi ám a bolond!):
Mind ezeket Imre megfontolva bölcsen,
Megindult, hogy a pénzt majd felkéri kölcsön.

De nem akadt ember, ki megemberelje,
Bár ajánlá, hogy *tud írni* jó levelet;
„Ha tegnap, jött volna! . . . Jöjjen őszre kelve . . .
Mért nem áll cselédnek?“ Ez volt a felelet.

Azt se' bánná, ugymond, ha dolog fejében
Adtak jó tanácsot; megköszönte szépen.

Nagy vásárra készült mind a világ mostan,
Kiki hazahajtá tináját, üszőjét,
Hogy eladja holnap a szomszéd városban
A feletlen ökröt, a felhízott sőrét;
Egyedül Imrének nincs egy árva borja:
Mégis az a vásár *neki* legfőbb gondja.

Hazajött a csorda, elfekütt a pásztor;
Imre is lenyugvék a háza tövében,
Imádkozott volna, mindig tudta másszor,
Most elakadt benne a kellő-középen;
El-elmondta félig, meg-meg ujrakezdte,
Mint a mely tanulón kifogott a leczke.

Kínálgatja szemét, de nem kell az álom,
Minden legkisebb neszt, moccanást megérez:
Majd pók száll arczára láthatatlan szálon,
Majd egy dallos szúnyog téved a füléhez,
S hallik a szomszédból (sövenyen át hallja)
Barmok kérődzése, lefekvő sohajja.

Darabos felhők közt bujkál a hold fénye,
 Elő-előbukkan, majd fellegbe gázol:
 Imrének is úgy tesz jó s rossz érzeménnye,
 Nagy kísértet néki az a szomszéd jászol;
 Holdvilág elbúvik sűrű fellegen tul:
 Imre fölkel lassan Imre *lopni* indul.

Nézzétek a tolvajt: ahol megy, ahol megy!
 Karimás kalapját a szemére huzta,
 Azt gondolja, látszik homlokán a bünjegy
 És hogy lesben fekszik kétfelől az utcza,
 És, a mint hevernek a sötétlő házak,
 Meg-megriad olykor, mintha mozdulnának.

Megyen öt-hat lépést, újra visszafordul,
 Minden kapuzugban lát valami rémet;
 Ha! most jönnek, jönnek: az ajtó csikordul
 Nem, csak a szél lógáz egy sovány kútgémet.
 Világos az utcza, sötét a sikátor:
 Rosz lelkiösméret egyiken se' bátor.

S a mint elcsapódnék egy homályos közön,
 Ruháját valaki visszarántja hátul,
 Szaladna, de nem bir: ijedtében *köszön*,
 Csakhogy szabadulhat a kihajló fátul.

Ne menj tovább Imre! bizony a fa gallya
Nem azért fogott meg, hogy veszted akarja.

De Imre tovább megy, és az utca torkán
Ugy rémlik, utána lopódzott valaki:
Önárnyéka volt az, mert egy felhő sarkán
A hold fénye épen akkor pillanta ki, —
De alig nézett ki, azonnal megbánta,
Szemére azonnal vastag felhőt ránta.

S megeredt a zápor. Sűrű suhogással
Vesszőzte keményen a lombos akácztot.
A fa mellett Imre, nagy szivdobogással,
Leskelődött elébb, azután bemászott,
Kinyitá belül a sövénykapu felét
S markába szorítá fokosának nyelét.

Egy öreg ősz ember volt a házigazda,
Házörzeni hagyták sirba szállt cselédi;
Vékony vacsoráját egy tehén meghozta,
Nem sok kelle már, de mégis kelle néki.
E tudva, fokosát megszorítá Imre:
Szabad ütni, úgymond, önnön védelemre.

És talán ütött is volna bolond észszel
Imre, Imre! ha most a gazda kilépne
Álmosan, ősz hajjal, üres, pusztá kézzel:
Ifjú karodat reá emelnéd-e?
Nem felelek róla, mit mit nem csinálnál:
Olyan a bűn! nagyobb fiat szül magánál.

Egy szó annyi mint száz: kevés idő múlva
Saját udvarán volt az üszővel Imre,
Nagy lélekzetet vőn, neki bátorula,
Szája pedig ráment egy *hála-isten-re*:
Csak midőn kiejté az *Isten* szót ajka,
Akkor ütődött meg, gondolkozván rajta.

Nem azt gondolá ő, hogy majd ráismernek,
Noha egész falu ott lesz a vásáron;
Nem is azt, hogy reggel fris nyomára lelnek,
Bár az is meglátszik az éjjeli sáron;
Vén tolvaj meghányja elejét, mint végét:
Ő elébbre teszi lelke üdvösségét.

Érzi, hogy csömör van az ő udvarában:
Akárhogy, akármint, ki kell annak menni!
„Még nem volna késő — gondolja magában —
Mebánással a bünt jóvá lehet tenni.“

Alig született meg ez gondolatja:
A lopott jószágot visszafelé hajtja.

De megjárta bezzeg. Most fogák a tetten
Valamely kerülők, a helység cselédi.
Hazudnia kell itt — gondolá ijedten —
Mert az igazmondás soha meg nem védi:
„Bitangjába' lelte, gazdájához hajtja,
Az Isten előtt is ő csak ezt mondhatja.“

Az Isten előtt? . . . a mindentudó hígye?
Még az éji őr is kételkedik benne.
Másnap előfogta a vármegye tisztje
S úgy megvallatá, hogy fele is sok lenne:
De Imre csak abban veti meg a lábát,
Hogy bitangul lelte más ember jószágát.

„Eh!“ kiált a biró — „azt én kötve hiszem;
Vagy *te* hazudsz, fiam, vagy a lábad *nyoma*,
Mely egyik udvarból a másikba viszen;
A kapu sem nyíltott magától ki soha.“
Imre látta ebből, hogy sarutalpának
Nagyobb hitele van, mintsem a szavának.

Most előbeszélte bűnbánó szavakkal,
Mikép orozá el, hogyan hajtá vissza.
„Hát bolond vagyok én?“ kiáltott haraggal
A bíró, „vagy ittas, ki eszét megiszszá?
Vasat neki, lánczot! . . . majd az ördög hígye,
Hogy a tolvaj, a mit ellop, visszavigye!“

Minek mondjam tovább? tudjuk már a többit. —
Szomorú ezentul szegény Imre sorsa:
Lakozván penészes börtönnek az öblit,
Csúszó-mászó féreg kenyeres pajtása;
Szellő oda nem száll, napfény oda nem hat,
Csak a bolthajtásról csepeg bűzös harmat.

Betevő falatját fojtó könnyel észí,
Hideglelős vízzel ingerli a szomját,
Rohadt a levegő, melyet ajkán beszí
Es rohadt beszédek sértik füledobját:
Mert nem egyedül van: ott az egész megye
Régen összeseprett salakja, szemetje,

Tolvajok, zshiványok, — kik rátarti kénynyel
Zörgetik a rabság nehéz sarkantyúját;
Dicsekesznek holmi balkörmű erénynyel,
A lopást, a rablást tanítják, tanulják;

S fiatal embernek, a ki odatéved,
Arczáról letörlik a piros szemérmet.

Vén gazemberek, kik fényesre koptatták
A bilincset, s most már gyönyörködnek benne. —
Ezek a tanítást mindennap kiadták
Imrének is, hogy ha valamire menne:
Oly nehéz betűkből, ez a leczke, álla,
Hogy Imrének borzadt minden haja-szála.

Azt írják mesében egy királyné felől,
Hogy a mit nappal szőtt, éjtszaka fölfejté;
Imre is úgy kezdte mindennap legelől
A tanulást, — éjjel mindig elfelejté;
Mert, ha lidércz álom a többbit megnyomta,
Szép imádságait sorra mind elmondta.

Istenéhez tért ő, vagy magába szállott,
És mig durva padján várta, hogy a hajnal
Néki is juttasson egy parányi álmot:
El-eltépelődék a világi bajjal.
Tenger baja addig hányta és vetette
Mig kifáradt lelkét álomba rengette.

Az asszony miatt is temérdek a gondja:
 Felőle csak egyszer hoztak üzenetet,
 Hogy nem él a gyermek, halálán az anyja,
 Fia elébb meghalt, azután született.
 „Beh jól járt szegényke!“ — Imre búsan szóla,
 „Beh jól járt . . . csak egyszer élve láttam volna!“

Egyszer megláthatni . . . halálnak sem adni . . .
 Fölnevelni szépen . . . gyönyörködni benne . . .
 Mi haszna! mi haszna. — Bolondság siratni:
 Szegényke! hisz' úgy is világ csúfja lenne.
 „Tolvaj volt az apja, tolvaj fészekbe' nőtt —“
 Meg lenne gyalázva Isten, ember előtt.

„Ember előtt igen“ — monda Imre bátran,
 „De nem az előtt, ki a szívet vizsgálja!
 Ha gonoszul tettem, igazán megbántam,
 A megtérő juhot befogadja nyája;
 Becsületem is még talán visszatérül:
 Vagy, ha már égnem kell, ne magam tüzerül!

„Vagy, ha már égnem kell gyalázat tüzeiben,
 Ne öntsek ezentul magam arra olajt;
 Ám maradjak tolvaj a világ szemében,
 Csak a magam lelke ne kiáltson tolvajt!“

Ez vala Imrének erős föltétele:
Szinte könnyült a vas kezén lábán vele.

Beteg gyógyulását, rab szabadulását,
Nem hiába mondják, hogy nehezen várja;
Imre is ugy várta esztendő mulását,
Nehéz esztendő volt, de csak leszolgálta;
Megszüré a fogság: halovány, szintelen,
Mint idétlen zöldség, mely pinczékbe' terem.

Tömlöcze falától végre búcsut vévén,
Haza ért egy este önnön udvarába,
Nem fogadja senki; nem füstöl a kémény,
Elébe kutyája sem fut farkesóválva;
Nem barátságos láng, — ijesztő sötétség
Néz ki a pitvarbol: Imrét öli kétség.

Benyit a pitvarba, majd a kis szobába;
Ki az? kérdi egy hang, mintha sirbol jőne;
Nem soká egy mécsnek halovány világa
Odasüt az ágyra, holott fekszik nője.
Fekszik egy év óta, sem élvén, sem halván,
Isten nyomorékja, kemény hideg szalmán.

Jó, hogy ád az Isten könyörülő szívet
A ki meg tud esni irgalombul, ingyen:
A beteg ágyához is mindennap tévedt
Egy vigasztaló szó, hogy *maga* ne légyen;
Étellel is tartják, — de százszor több ennél,
Hogy reményt tápláltak a reménytelennél.

Sok epesztő gonddal, sanyarú munkával
Éli mostan Imre a földi világot;
Csüggedező lelke birkozik magával,
Elcsigázott teste könnyez izzadságot;
Napja nem vidulás, éje nem pihenés:
Öröme, ha van is, az az öröm kevés.

Beteg ápolását bizni kelle másra,
Egész héten átal ő hozzá nem láthat:
Ő maga a földet irtja, töri, ássa,
Tüskével, bokorral ví nehéz csatákat;
Mert legelőbb is egy irtásföldet bérle,
Sok orczaveríték, nem pénz, annak bére.

Eladá a telket, a nemesi házat,
Gunyhót raka földjén, sárbul, mint a fecske,
Nem palástolá mész oldalán a mázat,
Födélül helyben termett a gaz, tüske;

Nem örökre épült: öt, hat esztendőre;
Annyi állandóság sem néz ki belőle.

Hajnal hasadástól késő éjszakáig
Imre a kemény föld durva kérgit vájja,
Néha egy tuskóval birkozván sokáig,
Mely az utját sokszor naphosszan elállja;
Néha a gyökeret, a mint szélyelszalad,
Kergetvén kapája, messze, a föld alatt.

Tüske, tövis tépi, vad venyige vérzi,
Ág akadoz arczán, bojtorján beléköt;
Délben a rekedt nap fojtó hevét érzi,
Hús hajnalban hullat fagyos veritéket;
Sokszor a hideg hold éjjeli sugára
Csodálkozva néz le a késő munkára.

De, ha nehéz munka testét legörnyeszti,
Fölemeli lelkét egy magasztos ének,
Melylyel bizodalmát táplálja, éleszti,
Könyörög s hálát ad a jó Istenének;
Munkája is halad, jobban mintsem várta,
Bizvást néz előre, örömmel néz hátra.

Minden talpalatnyi tiszta földet használ,
Mit kiváj a tövis körme közzül bajjal;
Hol egyéb se' termett istenverte gaznál,
Most tengeri diszlik selyem szőke hajjal;
Nő a karcsu kender, vígan köt a dinnye,
Pénzt fog abból látni a gazda erszénye.

Erejét, munkáját megáldotta Isten.
Másik évben egy pár igavonót ragaszt;
Dolgozván sükerrel, dolgozik édesden,
A nagy tábla földbe már ekét is akaszt;
Habzik a zöld vetés, ha szellő ingatja,
Messze futhat benne fürjek pitypalatyja.

Az asszony is épül. Nem kuruzsló, bába,
De kitanult orvos tette rája kezét.
Mert való, hogy Isten adott fűbe-fába
Gyógyító erőt, ez helyes példabeszéd:
Nem is kételkedett Imre fűbe-fába,
Csak a vén banyáknak a tudományába'.

De nem írom tovább élete folyását,
Ki magán segíté, megsegíté Isten:
Visszaadá néki szerető jó társát,
Sokra ment magában, többre mentek ketten:

Évrül évre mindig gyarapult a vagyon,
Az is lett idővel, hogy *kire maradjon*.

Ezt a történetet, még gyerek koromban,
Egy öreg ősz ember beszélette nékem;
Nyájas, piros arcza most is előttem van,
Jó gazdának tarták az egész környéken;
Isten háza mellett volt egy szép uj háza,
Mind a két hajlékra holtig ő vigyáza.

Sokszor a kis padhoz mellé gyültek este
Gyermeki, szomszédi, sőt az egész utca,
Ajakárul a szót minden ember leste,
Várta, hogy mozduljon hófehér bajusza; —
Hol a szent irásból vette ő példáit,
Hol a magyaroknak beszélte királyit.

Mikor *ezt* elmondá, a mit én leirtam,
Egymásra tekinte számos hallgatója;
Gyermek-ember lévén a nagyobb rész ottan,
Az öreg gazdához álmélkodva szóla:
„Nem hinné az ember, ha kelmedet látja,
Hogy valaha lopott, *édes Imre bátya!*“

REG ÉS EST.

Szeretem a reggelt,
Mikor a jegenyék sudarára
Legelőbb esik a
Születő nap arany sugára
S kiderül a vidék,
Szine, illata, hangja föléled:
Tova még, tova még!
Enyim a nap, enyém az élet!

Ah, az est!
Bágyad akkor elme, test;
Hazaszáll a megtört lélek;
Nő a lombárny félek, félek.

Mit hozál *ma*, vándor szellem,
Hogy *holnapra* fölemeljen?
Boldog, ha visszanéz a mára
Öntudatod nyájas sugára! —

(1854.)

MÁTYÁS ANYJA.

Szilágyi
Örzsébet
Levelét megírta;
Szerelmes
Könyével
Azt is telesírta.

Fiának
A levél,
Prága városába,
Örömhirt
Viszen a
Szomorú fogságba:

„Gyermekem!
Ne mozdulj
Prága városából;
Kiveszlek,
Kiváltlak
A nehéz rabságból.

„Aranynyal,
Ezüsttel
Mégfizetek érted;
Szívemen
Hordom én
A te hazatérted.

„Ne mozdulj,
Ne indulj
Én egyetlen árvám!
Ki lesz az
Én fiam
Ha megejt az *ármány?*

„Adassék
A levél

Hunyadi Mátyásnak,
Tulajdon
Kezébe,
Senkinek se másnak.“

Fekete
Viaszból
Nyom reá pecsétet;
Könyöklőn
Várnak az
Udvari cselédek.

„Ki viszi
Hamarabb
Levelem Prágába?
Száz arany,
Meg a ló,
Teste fáradsága.“

„Viszem én,
Viszem én,
Hét nap elegendő.“
„Szerelmes
Szivemnek
Hét egész esztendő!“

„Viszem én,
 Hozom én
 Válaszát három nap.“
 „Szerelmes
 Szívemnek
 Három egész hónap!

„Istenem,
 Istenem,
 Mért nem adál szárnyat,
 Hogy utól-
 Érhetném
 Az anyai vágyat!“ —

Országos Széchényi Könyvtár

S ahol jön,
 Ahol jön,
 Egy fekete holló;
 Hunyadi
 Paizsán
 Ül ahoz hasonló.

Lecsapott,
 Lecsapott

Fekete szélvészből,
Kikapá
Levelét
Az anyai kézből.

„Hamar a
Madarat!
El kell venni tőle!“
Szalad a
Sokaság.
Nyomba, hogy lelője.

Madarat,
Nem egyet,
Százat is meglőnek: Könyvtár
Híre sincs
Nyoma sincs
A levélvivőnek.

Nap estig
Az erdőn
Üzeti hiába:
Éjfelen
Kocznak
Özvegy ablakába.

„Ki kopog?
Mi kopog?
Egy fekete holló!
Nála meg
A levél,
Vagy ahoz hasonló.

„Piros a
Pecsétje;
Fínom a hajtása:
Oh áldott,
Oh áldott
A *keze-írása!*“

Országos Széchényi (1854.)

A B A J U S Z.

Volt egy falu — nem tudom hol,
Abba, lakott — mondjam-é, ki?
Se' bajusza
Se' szakálla,
Egy szőr szála
Sem volt néki;
Annálfogva helységében
Nem is hitták egyéb néven:
Kopaszszájú Szücs György bátya;
E volt az ő titulája.
No mert (közbe legyen mondva)
Azt az egyet meg kell adni,
Hogy a Szücs György falujában
Könnyü volt eligazodni:

Mivel ottan minden ember
Névhez jutott olcsó szerrel
Azon felül, mit az apja
Adott neki, meg a papja.
Nem tudom, ha más vidéken
Megvan-é e szép szokás,
Nem tudom; de nagy kár lenne,
Ha divatból úgy kimenne,
Mint például — hogy többet ne
Mondjak a káromkodás!

Egyébiránt Szűcs György gazda
Semmit is el nem mulasztja,
Hogy bajuszát megnövelje,
Meglévén a pusztá helye. —
Kente, fente ő azt irral,
Kigyóhájjal, medvezsirral,
Ebkaporról, kutyatéjjel;
Meg is nőtt az minden éjjel
— Tudniillik, álmában;
S ha fölédredt, mennyi kéjjel
Tapogatta hiában!

A mi pedig Szűcs György gazdát
Máskülönben illeti:

Nem bolond ember volt ám ő:

Ládájába' pénz egy bögre,

Azonkívül juha, ökre

És — szamara volt neki.

Sőt az is szent, hogy már régen

Ott ülne a bírószeken,

Hasa, hája, kéknadrága . . .

Minden kész e méltóságra:

De mit ér, ha nincs bajusz!

Ily anyám-asszonyos képpel

Sohsem választá a nép el;

Szavazott rá tíz, vagy húsz.

Országos Széchényi Könyvtár

Oh ti, kiket a természet

Bajusz-áldással tetézett,

Ti nem is gondolhatjátok,

A csupasz száj mily nagy átok!

Ti, midőn a szúrós serte

Sima állatok kiverte,

Minden szentet sorra szedtek

S a beretvától sziszegtek!

Ti, ha egyszer, hébe-korba'
Beleér levesbe, borba
Szegény ártatlan bajusz; vagy
Télen át rá jégcsap, zúz fagy:
Már az olyan nagy sor nektek!
Már ollót mit emlegettek,
Nem tudván, e szőr mily drága,
Becsesebb a drága gyöngynél:
E hiányzott *csak* Szűcs Györgynél
S lám! hiányzott boldogsága.
Mily irigyen nézte másnak,
A legutolsó kapásnak,
Hogy mohos a szája-széle:
Bezzeg, cserélt volna véle!
De mi haszna! mind hiába!
Nincs orvosság, patikába,
Széles mezőn, drága kertben,
Vagy más helyen,
A mi neki szőrt neveljen!
S már a bajszot úgy gyűlölte,
Hogy legott a méreg ölte,
Látva, hogy nő más embernek,
Vagy korommal fest a gyermek;
Sőt csupán ezér' a macskát
Sem türhette udvarában, —

S bajuszt kapván áldott nője,
Elkergette, vén korában.

Történt, hogy oláhczigányok,
(Tudvalevő nagy zshiványok)
Kóborlának a vidéken,
S megszálltak a faluvégen.
Nosza mingyár' sátort ütnek,
Tüzet rakva, főznek, sütnék
Abból, a mit valahonnan
Más faluból idehoztak,
Minthogy onnan
Éhen szomjan
Búcsu nélkül eltávoztak.
Meghiják a rokonságot,
A helybeli cigányságot
És ezeket törül-hegyre
Kivallatják mindenképen:
Mi van? hogy' van a helységben?
S a hallottat szedik begyre.
Épen mint a jó vezér,
Ha az ellenséghez ér,
Minden bokrot és fatörzsöt,

Minden zegzugat kikémel;
Lassan mozdul seregével,
Küld vigyázót, előrsöt,
Puhatolja, merre gyengébb,
Hol erősebb az ellenség;
Nem siet, de csupa szemfűl,
S mikor aztán ütközetre
Megy a dolog: gyors a tette,
Veri a vasat, míg meg nem hűl.
Nemkülönben a bölcс vajda
Haditervet kohol mingyárt:
Nincsen egy ház, nincs egy pajta,
Hogy ne tudná csinja-binját:
Hol lakik dús özvegy asszony,
Kit jó móddal megkoppaszson?
Melyik háznál van eladó,
Sári, Panni, Zsuzsi, Kató,
Ki legény után bolondul?
Mert az a jövendölést
Mégfizeti ám bolondul!
Kinek esett holmi kára
S van szüksége prófétára,
Hogy nyomába *ne* jöhessen,
Sőt, a mi több, *ráfizessen?*

Ki szeretne gazdagodni,
Könnyü módon pénzhez jutni:
Ásni onnan, hova nem tett,
Vagy, *ha tett is,*
A letett kincs
Idő közben elszelentett?
Mind ez a vén vajda gondja,
Ki nem adná egy vak lóért,
Hogy a magyar kész bolondja.

Nem kerülte ki figyelmét
Szűcs György uram nyavalyája,
Gondolván, hogy ő kigyelmét
Egy kissé *megberetválja.*
Nem kell ahoz neki szappan,
A nekül is mester abban:
Szőrmentibe, vagy vizára
Beretválni nincsen párja.
Kivált most, hogy az idő
S alkalom oly kedvező:
Ripeg-ropog
A sarló-fog,
Munkától ég a mező;
Nincsen otthon,

Csak az asszony,
 Hogy megfőzzön,
 Vagy dagaszszon;
 Vagy ha néhol egy beteg
 Szalmaágyon fentereg;
 Vagy a *seprü*, házörzőnek
 Felállítva küszöbre;
 De ha Isten meg nem őrzi,
 Ott lehet az örökre.

Egyedül van Szücs György gazda,
 Egy lélek sincs udvarában:
 Hát im! a furfangos vajda
 Beköszön a pitvarában.
 „Ejnye gazduram, a kőbe!
 Mi dolog az, hogy kigyelmed
 Bajuszát *levágja* tőbe?
 Magyar ember-é kigyelmed?“
 Milyen szemmel nézett rája
 Szücs György gazda, képzelhetni:
 A vasvillát sem lehetne
 Mérgesebben odavetni;
 De a cigány győzte szóval,
 Hízeltgővel, úsztatóval:

Mig György el nem panaszkolta
Hogy áll a dolog mivolta.

„Szent Pilátus! minő szégyen!
Hát miér' nem mondta régen?
Soha sem volt? nem is *termett?*
Hát miért nem mondta kelmed?
Nagy bajusza volna régen:
Hisz ez az én mesterségem!“

Megörüle György a szónak,
Hogy bajusza lesz maholnap,
S mintha nőne a szép sörte,
Már a helyét is pödörte. *yi Könyvtár*
Sonka, sódar,
Füstös oldal,
Liszt, szalonna,
Főzelék,
Van elég;
Ráadásul jó ozsonna,
S valamit a vajda kére,
Megalkudva, megigérve.
Nosza, tüzet rak legottan,
Lobog a láng, bóg a katlan,

Száll a szikra, fojt a füst,
 Fő a fürdő, forr az üst,
 Benne mindenféle gyimgyom,
 Holmi gizgaz, holmi ringyrongy
 A mi úton, útfelen
 Elhányódik, vagy terem.
 E bübájos fürdőlében
 Nő meg a György bajsza szépen;
 S ha hibáznék egy kicsi:
 A *babona ráviszi.*

Kész immár a bornyomó kád:
 Szűcs György, jó remény fejébe,
 Nyakig ül a szennyes lébe,
 Istennek ajánlva dolgát.
 A cigány sereg azonban
 Beszivárogoz alattomban;
 Jön elébb egy, aztán kettő,
 Mintha csak úgy történetből:
*Szerencsére a vajdának
 Épen jó, hogy bebotlának!*
 Egy tüzet rak, más vizet mer,
 Másik fát hoz kell az ember;

Ugy szaladnak! úgy segítnek!
Dolgot ád a vajda mindnek.

Hogy pedig a hasznos pára
Szűcs uram fejét megjárja:
Elővesznek egy nagy ponyvát
És a fürdőkádra vonják;
S a kád mellett körbe-körbe
Táncz kezdődik, fürge, pörge;
Kalapáctól dong a donga,
„Tiktak, tiktak“ foly a munka,
S egy bűvös dal
Ümmög halkal:

„Bajusza *lesz* Szűcs Györgynek,
Igen biz a, szegénynek.“

S míg a ponyvát sietősen
Jó erősen

Apró szeggel *odaszegzi*,

A cigányhad újra kezdi:

„Bajusza *van* Szűcs Györgynek:
Ne *irígyeld* szegénynek!“

Ez alatt a pénzes bögre
Búcsujárni ment örökre,

Követé a füstös oldal,
A szalonna, meg a sódar,
Az ágynémü, fehérnémü,
A vasféle, meg a rézmü,
Szóval, a mi könnyen mozdult,
Lába kelvén, mind elpusztult,
Mert a gazda — „tiktak, tiktak“ —
Nem hallá, hogy zárat nyitnak.

Meddig üle György a kádban
Lepedővel leszögezve,
Nincs megírva krónikámban.
Csak annyi van följegyezve,
Hogy mihelyt abból kilépe,
Tükröt vévén a kezébe,
Hogy bajuszát felsodorja:
Nem tehetta, mert nincsen mit!
Mert bajusza nem nőtt semmit,
De *igen* a füle s orra!

(1854.)

EGY KIS HYPOCONDRIA.

Meddő napok! üres lapok!
Kezdet elég: de semmi vég.
Lesz-e idő valaha még,
Melyben erőt s kedvet kapok?

Mi az erő? Önbizalom!
Kedvet s hevet a munka ad:
Folyó viznek nincs semmi gát,
Halál tesped álló tavon.

Nézd a napot: bár alkonyul,
Képén vidor az estbitor
Ha! infámis rossz kerti bor!
Az ember még kijózanul!

(1854.)

A PUSZTAI FŰZ.

Ki ültetett engem sivatag pusztába
Örökös botrányul a csavargó szélnek?
Ki ásta gyökerim' égető buczkába,
Hogy ne virulhassak, hanem mégis éljek?
Oh, legyen átkozott
A kegyetlen kéz, mely engem ide hozott!

Zöld berek aljában, enyhe patak szélén
Ifju napjaimat oly vidáman élém!
Szél s nap ellen védve, kristály nedvet ittam,
Kék hegy és ég tiszta levegőjét szíttam;
Minden áldott reggel
Rakva lón fris lombom csillogó gyöngyekkel.

Mosolygva köszönte a kelő vidor nap,
Alája tekintvén tölgyfa sátoromnak;
Este visszanézett, búcsut venni tőlem
S én felé bókoltam a szelid szellőben;
Délbe' megkimélt s én
Nem aléltam össze forró ölelésén.

Alattam kövér fű, puha pázsitszőnyeg,
Virágzó pompája iratos mezőnek!
Ezüst levelimen hímes lepke regett,
Hajló ágaimon víg madárdal zengett;
Rám szállt éjszakára
A bús fülmile, — nem a kevély tölgyfára.

Országos Széchényi Könyvtár

Majd, ha a lég izzó fehér fényben ége,
Lehajoltam a víz árnyas tükörébe,
S míg én fürteimet nézdelém, futtában
Száz tündér habocska mosogatta lábam!
Örvénykét csinált ott,
S odagyűjté mellém az úszó virágot.

Karcsu leányzó járt fürdeni vizemben,
Hófehér szépséggel, piros szeméremben;

Karom' nyujtám neki, óva lesegítém,
 Szűzi szép alakját zöld lombbal körítém;
 Gondosan takartam,
 Hogy senki ne lássa, féltve beárnyaltam.

Jött az ifju pásztor, üldözé a bánat,
 Nem sajnáltam tőle vékony ágacskámat:
 Kimélve lemetszé, furulyának fúrta,
 Aztán oly szomorún, keservesen fűtta,
 Oly bus volt az ének!
 De szive azóta könnyebb a legénynek. —

Állok most egyedül, sivár pusztaságon,
 Rekedt hangu szöcske minden társaságom;
 Nézek a hőségtől délibábos tájra,
 Szomjamat növeli csalogató árja;
 Amott volna egy kút!
 De nekem vízből egy csöppecske sem jut.

Mellettem vonúl egy régen elhagyott gát,
 Senki sem jár rajta, hidját is ellopták:
 Minek is ott a híd, hol se viz, se medre,
 Lecsapták az utat kétfelől a gyepre;
 Oh! az ég harmatját
 Lombomon ez utak sárrá változtatják.

Lombom oly színetlen és levelem oly gyér;
Jó az alélt vándor s pihenő helyet kér,
Nem talál, tovább megy és engem elátkoz:
„Soha ki ne zöldülj, soha ne virágozz’!“
De mit ér az átok,
Ha fonyadva mégis több-több tavaszt látok!

(1852.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A FÜLEMILE.

Hajdanában, a mikor még
Így beszélt a magyar ember:
Ha per, ugymond, hadd legyen per!
(A mi nem volt épen oly rég) —
Valahol a Tiszaháton
Élt egy gazda: *Pál* barátom,
S *Péter*, annak tőszomszédja;
Rólok szól e rövid példa.

Péter és Pál (tudjuk) nyárban
Összeférnek a naptárban,
Könnyü nekik ott szerényen
Megárulni egy gyékényen;

Hanem a mi Péter-Pálunk
Háza körül mást találunk:
Zenebonát, örök patvart,
Majd felfordítják az udvart;
Rosz szomszédság: török átok,
S ők nem igen jó barátok.

Ha a Pál kéménye füstöl,
Péter attól mindgyár' tüszköl;
Ellenben a Péter tyukja
Ha kapargál
A szegény Pál
Háza falát majd kirugja;
Ebből aztán lesz hadd-el-hadd,
Mely a kert alá is elhat;
Ez sem enged, az se hagyja,
S a két ház, kicsínye, nagyja
Összehorgolnak keményen;
Mint kutyájok a sövényen
Innen és túl összeugat
S eszi mérgében a lyukat.

De, hogy a dologra térjek,
Ember emlékezet óta

Állott egy magas diófa,
Diszeül a Pál kertjének.
A szomszédba nyult egy ága,
Melyet Péter, minthogy róla
A dió is odahulla,
Bölcsen eltürt, le nem vága.
Történt pedig egy vasárnap
Hogy a fentirt fülemile
Ép' a közös galyra üle,
Azt szemelvén ki oltárnak
Honnan Istent jókor reggel
Magasztalja szép énekkel:
Megköszönve a napot,
Melyre, im, felvirradott,
A sugárt és harmatot,
A szellőt és illatot;
A fát, melynek lombja zöld,
A fészket, hol párja költ,
Az örömet, mely teli
Szivecskéjét elteli;
Szóval, a mi benne él
S mit körében lát, szemlél,
Azt a pompát, fényt és szint,

Mely dicsőség
 — Semmi kétség —
 Ő érte
 Jött létre

Csupán ő érette, mind!
 Elannyira, hogy Pál gazda,
 Ki gyönyörrel ott hallgatta,
 Így kiáltott örömében:
 „Istenem uram,
 Beh szépen
 Füttyöl ez az *én madaram!*“

„Kendé bizony az árnyéka!
 Mert olyat mondok, hogy még a....“
 Hangzik átal a sövényen
 Egy goromba szó keményen.
 „Hát kié — pattogja Pál —
 Mikor az én fámra száll?“
 „De az én portámon zengett:
 Hogy illetné a *fütty* kendet!“
 Pál nem hagyja: ötet uccse!
 Péter ordit: ő meg úgy se!
 Többrül többre, szórul szóra,
 Majd szitokra, majd karóra,

Majd mogorván
 Átugorván
 Öltre mennek, hajba kapnak;
 Öröme a szent napnak
 Egymást ugyan vérbe-fagyba, —
 Hanem a *just* mégsem hagyva.

Pál azonban bosszút forral,
 És a hogy van, véres orral
 Megy panaszra, bírót búsít,
 S melyet a vérszeny tanúsít
 A bántalmat előadja,
 Jogát, ugymond, ő nem hagyja,
 Inkább fölmege a királyig
 Térden csuszva: de a füttyöt
 Mely az ő s diófárul jött,
 Nem engedi, nem! halálig.
 Nyomatéku egy tallért dob
 Az igazság mérlegébe,
 Mit a bíró csúsztat a *jobb*
 Oldalon levő zsebébe.

Pétert sem hagyá pihenni
 A nagy ártatlan igazság:

Nem rest a biróhoz menni
Hogy panaszát meghallgassák.
Igy s ugy történt, — elbeszéli,
Övé a fütty, ő azt véli
Nincs vármegye,
Ki elvegye,
Nincsen törvény, nem lehet per,
Hisz azt látja Isten ember! —
De, hogy a beszédet össze
Annál jobb rendben illeszszé,
Az ütlegből sokat elvesz
És a joghoz egy tallért tesz,
Mely is a birói zsebben
Bal felől, a szív iránt
Meghuzódik a legszebben.

Felderüle a kivánt
Nap, mely a vitát eldöntse,
Hogy a fülemile pörben
Kinek szolgál a szerencse.
Ámde a birót most cserben
Hagyja minden tudománya,
És ámbátor
Két prokátor

Minden könyvét összehányja,
 S minden irást szélyeltúr is:
 Ilyen ügyről,
 Madárfüttyről
 Mit sem tud a *corpus juris*;
 Mignem a biró, haraggal
 Ráütvén a két zsebére
 S rámutatván a két félre,
 Törvényt monda e szavakkal
 A szegény fülemilére:
 Hallja kendtek!
 Se *ide* nem, se *oda* nem
 Füttyöl a madárka, hanem
 (Jobb felől üt) *nekem* füttyöl,
 (Bal felől üt) s *nekem* füttyöl:
 Elmehetnek.

* *
* *

Milyen szép dolog, hogy már ma
 Nem történik ilyes lárma,
 Össze a szomszéd se zördül,
 A rokonság
 Csupa jóság,
 Magyar ember fél a pörtül.

Nincsen osztály, nincs egyesség
Hogy szép szóval meg ne essék.

A testvérek
Összeférnek,

Felebarát

Mind jó barát:

Semmiségért megpörölni,

Vagy megenni, vagy megölni

Egymást koránsem akarja.

De hol is akadna ügyvéd

Ki a *fülemile füttyét*

Mai napság felvállalja!?

(1854.)

H A T V A N I.

Népmonda után.

Kitelt az év, a percz lejára,
Hogy Debreczen híres tanára,
Mint vérrel esküvé egy rossz nap,
Átadja székét — a Gonosznak.

Az ifjuság tömöttebb rendben
Gyűl össze a hallóteremben,
Meghatva titkos borzalomtul,
Midőn az éji óra kondul.

Nincs semmi nesz. Hallgatva várnak
Jöttére a tudós tanárnak,
Ki a fekete könyvben olvas,
S kohán aranynyá válik a vas.

Mi sors vár rád a csillagokban,
A csíziónál tudja jobban,
Bölcsék követ régóta birja,
Nap- s holdfogyatkozást megírja.

Télen, szobában, érlel dinnyét
Csiklándni a vendégek inyét,
S az asztallábból, mint varázslás,
Csapon dől a tokaji másolás.

A szobapadlón vizet áraszt,
Hogy nem lelsz egy tenyéryni szárazt;
Sikolt, ugrál a női vendég:
De a viz egyre árad mindég.

Mert ezt kétségtelen forrásból
(Ki más után, ki hallomásból)
Az ifjuság vallotta szentnek:
Vénebb diákok nem füllentnek.

Most a perczet borzadva várja
Midőn belép hires tanárja,
Nincs semmi zúgás, — légy ha rebben
Meghallik a népes teremben.

Sötét az éj. Künn vad vihar dul,
 A szélkakas meg-megcsikordul;
 Benn ösztövéer gyertyák lobognak
 Elősejtelmén nagy dolognak.

Az asztalon pedig halommal,
 Egy gólyalábu czirkalommal,
 Sötét, kormos edények állnak:
 Eszközi bűvös mágyiának.

Ott serpenyő, ott szerteszéyel
 Kisebb nagyobb szelencze, tégely,
 Üvegcső, lombik és retorta
 Tán a — majd megmondám, ki hordta!

Mellettök egy magasabb állvány,
 Fából csinált rezes nagy bálvány,
 Üvegtányérral, mint malomkő:
 S ha hozzá érsz, megüt a mennykő.

De ím az ajtó, tudniillik
 A műterem ajtója, nyílik
 S jó a tanár, miként szokása
 Nem a tanár! csak *képe-mása*.

A suhogó fekete öltöny
 Halkal seper végig a földön,
 És kezdi, mint dologhoz értő,
 Beszédjét a ravasz kísértő.

De, mint ama böles csízióban,
 Homály uralkodik a szóban:
 Mi a planéták befolyása?
 Mit jósol a tenyér vonása?

Kik e s ama *jegyben* születnek,
 Sírnak-e többször, vagy nevetnek?
 A teli hold, a görbe ujság
 Szeszélyiből mi a tanulság?

Ha *tigris* a *medvét* lebirja,
 (Miképp Albertus Magnus írja,
 Vagyis ha két ércz egybeolvad) *1572*
 Hogy áll elő más *oktalan vad*?

Mind e csodát kifejti bőven
 S mutatja tűzön, serpenyőben;
 Sok görbe szám s ABRACADÁBRA
 Firkáitól hemzseg a tábla.

De, a mint egy gonosz planétát
 Rajzolna, elejti a krétát:
 Egy kis deák (röstebb a nagyja)
 Utána szökken és feladja.

Hanem egek! . . . az ifju sápad
 Meglátva egy pár csodalábat;
 „Lóláb!“ suttogja félelemben,
 „Lóláb!“ fut végig a teremben.

S egyszerre, mint vihar zugása
 Dördül az ének harsogása,
 Merész hangon, őszinte hitben:
 „Erős várunk nekünk az Isten!“

És mind magasbra szárnyal a szó,
 Üvölt a *discant*, búg a *basso*,
 Mikéntha Luther lelke szólna:
 „Ha e világ mind ördög volna!“

Egy pillanat . . . kénkőszag érzik,
 Hová lett a kísértő? nézik:
 Hült helye a tanári széken,
 Maga? . . tán már pokolfenéken.

De a tanár jó, a valódi,
(Többé vele nem bír Asmódi)
S mi a természet zára, nyitja?
Isten dicsőségül tanítja. —

(1855.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

EMLÉNYEK.

I.

Ki nékem álmaimban
Gyakorta megjelenysz,
Korán elhúnyt barátom,
Van-é jel síri fádön,
Mutatni, hol pihensz?

Oh! mert hiába költ már
A hir nekem mesét
Hogy még tán eljövendesz,
Tudom én mit jelent ez
Ellenmondó beszéd.

Igen, a hir halálod
Kimondani haboz,
S hogy a nehéz követség
Nagyon zokon ne essék,
Szavában ingadoz.

Majd elragadja tőlem
A már adott reményt;
Majd, a midőn elillant,
Távolról visszacsillant
Még egy csalóka fényt.

Hány bús alakban látom
Éjente képedet!
Sirból megannyi árnyak
S kik onnan visszajárnak,
Nem hoznak életet.

II.

Behantozatlan áll
Hamvai fölött a hely.
Hol, merre nyugszik ő,
Nem mondja semmi kő,
Nem mondja semmi jel.

S hazám leányi közt
Nincs egy Antigoné,
Ki sirját fölkeresve,
Hantot föléje nyesve,
Virággal hintené!

(1851.)

III.

De nyugszik immár csendes rög alatt,
Nem bántja többé az Egy gondolat.

Mely annyit érze, hamvad a kebel,
Nyugalmát semmi nem zavarja fel.

A lázas álom, a szent hevülés,
Ama fél jóslat vagy fél örülés,

Mely a jelenre hág, azon tipor
S jövőbe néz — most egy maréknyi por.

De jól van így. Ó nem közénk való —
S ez, a mi fáj, ez a vigasztaló.

A köny nem éget már, csupán ragyog;
Nem törlöm még le, de higadt vagyok.

Gyakran, ha az ég behunyta már szemét,
Gyakran érzem lobogni szellemét.

Szobámba leng az a nyilt ablakon,
Meg-megsimítja forró homlokom.

Hallom suhogni könnyü lépteit
És önfeledve ajkam szól: te itt? . . .

S döbbenve ismerek fel rajzomon
Egy-egy vonást, mit szellemujja von.

„Övé! kiáltom, itt, ez itt övé:
A szín erős, nem illik együvé.“

És áldom azt a láthatlan kezét
Múlass velem soká, szelid emlékezet!

(1855.)

NÉPNEVELÉS.

Híres falu Gömörben J,
Még híresebbé tette jósa,
Kiről bár még nem zöngé ének,
Hét ország vet határt nevének.

Jövendöl egyre, télen-nyáron,
Túltesz a százéves naptáron:
Mikor lesz szél, eső, zimankó,
Mikor kell bunda, vagy szürkankó.

Hol az okosság mécese rögtön
Kialszik, őt vezérli ösztön,
Mint a kaszáspókot vezérli, . . .
Vagy a mi a szelet megérzi.

Mint egy garabonczás, legottan
Vihart csinál, ha kedve szottyan;
S mit szája mond — próbátum! — meglesz:
Nyáron meleg, télben hideg lesz.

Ha ő egyszer kimondja, várhadd:
Lesz jégeső, a víz megárad,
Gyümölcskertünk hernyó emészti,
Betegek a szőlő gerézdi.

„Csitt! — közbevág — csitt!“ és az apró
Naptárak ajkán elhal a szó;
Vagy azt se’ tudják, mit beszélnek:
Derút, borút össze-izélnék.

A Győri, Váczi, s több e féle
Mind hosszú orral búnak félre;
S a Lőcsei (oly nagy korábban!)
Meg-megfordúl halott porában.

Az üstökös feljöni sem mer,
Csúffá tevé egy földi ember:
Ide s tova lesz (ő ha rest is)
Lesz háború, éhség, vagy pestis.

ÖrüljeteK, szegény parasztok!
Többé ne halljam egy panasztok;
Mit zúgolódtok az időre?
Azért papoljuk mi előre?

Nem! — féltse más, hogy magva veszsen,
A babonát: koránse'! dejszen!
Ha egyszer mi, tanultak, üzzük,
S mint tudományt, rendszerbe fűzzük.

A véges ember mit se' tudna,
Ha olykor nincs egy J, R,
Mely e hitetlen, vak sötétség
Korában szítsa Veszta mécsét.

(1855.)

ÁRVA FIÚ.

Árva fiú sír az ablak alatt,
Ifi'asszony a szobában múlat.

„Anyám, anyám! hideg van itt
Bocsáss be,
Bocsáss be.“

„Megállj poronty . . . megyek ki csak,
Megállj te!“

Ifi'asszony gyújt lobogó lángot,
Süti annál a csőröge-fánkot.

„Anyám, anyám! ereszs be már,
Ehetném,
Ehetném.“

„Csak *ezt is* még a föld alá
Tehetném!“

Árva fiú marad a sötétben,
Özvegy asszony kedvese ölében.

„Anyám, anyám! nem tudom én
Mit látok,
Mit látok;
Félek nagyon; ne oltsd el a
Világot!“

Temetőben árva fiú apja
Lepedőjét, szemfödélét kapja.

„Anyám, anyám, az Isten szent
Nevére,
Nevére!
Amott jön az édes apám
Fehérbe.“

Kimene az özvegy asszony éjjel,
Veri fiát a vizes kötéllel.

„Ne bántsod, ne bántsod gonosz r!
Az árvát,
Az árvát:
Te ölted meg, te adod meg
Az árát.

„Temetőben csendes az én házam,
Jobb neki ott énvelem egy házban;
Oda viszem karon fogva
Magammal,
Magammal:
Ne bánjon így senki az én
Fiammal!“

S ifi'asszony elszalad egy ingben;
Ismeri őt a faluba' minden:
Körül, körül csatangol a
Temetőn,
Temetőn.
Szegényt, szegényt szánd meg uram
Teremtőm!

(1855.)

A VÉN GULYÁS.

Egy pohár bor a kezében,
Bora elfoly, keze reszket,
Vén gulyás ül a karszéken,
Mult időkre emlékeztet.

Hosszu évsor nyomja vállát,
Száz esztendőt emlegetnek ;
Elég volna hagyománynak,
Elég volna történetnek.

Ifj' urakkal iddogál sort,
Kik, mint gyermek a toronyra,
Oly bámulva, oly szédülve
Néznek e nagy életkorra.

Elgondolják, hogy ha évök
Összeraknák hárman, négyen,
Az ha lenne olyan lépeső
A mi e tetőig érjen.

S elgondolják, hogy kedélyre
Három, négy sem ér ez aggal,
Ki nevet, iszik, danolgat
Tréfaúzó ifj' urakkal.

„Azt a régít, Marczy bátya!“
S felkurjant a kedvencz nóta,
Ki tudná hanyadszor fúja!
És ki tudná, hogy mióta!

„Hej Nagy-Kőrös hires város,
Ez s ez ottan a nótáros“
De az mégsem oly keserves
Mint a: „gonosz komiszáros.“

Erre még most is neheztel,
Nem felejtí a vén pásztor:
Sok borsot törhettek *egymás*
Orra alá, egyszer másszor.

S ki a rövidebbet húzá,
Az *ellenfél*, hol azóta?
Csak a Marczy bácsi ajkán
Élteti egy öreg nóta.

Így danolgat, így beszélget
Ama régi jobb időrül,
Közbelopván egy-egy *rejtélyt*
Hol tinóruul, hol üszőrül.

Körben ülnek hallgatói
S egyik így szól ingerkedve:
„Hát a halál, Marczy bátya?
Volna-e már hozzá kedve?“

Nem felel rá; most az egyszer
Ugy tesz, mint a ki nagyot hall,
Néz sokáig a padlóra
S döfli az ónas bottal.

Végre homlokát felütve
Néz merően, szól nyugodtan:
„Beszámoltam minden őszszel,
Kárban soha nem maradtam.

„Egy borjúfark sem hibázott,
Ennyit sem tud rám a gazda;
Még apjának, nagy apjának
Sem volt soha rám panaszsza.

S leül biztos öntudattal
Hogy rendén a számadása.
Nem hiányzik-é majd végül?
Nem én dolgom, — azt ő lássa.

S újra felpirúl kedélye,
Hadd busúljon a ki káros;
Jót iszik rá és felkurjant:
„Hej Nagy-Kőrös hires város! . . .“

(1855.)

A VÉN GULYÁS TEMETÉSE.

Viszik Marcsi bácsit, nem is hozzák vissza,
Hova ő most indul, nem csekély út lesz a!

Nincs is benne mód, hogy gyalog odaérjen:
Mint urat kell vinni fekete szekéren.

Harminczhat ökör van fogva a járomba
Majd csak bévontatják a paradicsomba.

Hát még a kíséret! az egyszer a fényes:
Előtte a gulya, utána a ménes.

S a lágyszívü barmok, mintha búsulnának,
Mind olyan ostoba képeket csinálnak.

De az neki mindegy: ő már deszkát árul,
Vagy tud, vagy nem is tud e komédiárul.

A gulyát sem kérdi: hever-e? szalad-e?
Csak egyszer se mondja: *tala te, tala te!*

Csendesen nyujtózik hátán a szekérnek,
Már nincs messze a hely, tüstént odaérnek.

Ott örök bucsút vesz tőle ménes, gulya;
Mögötte bezárul más világ kapuja.

De kíséri két pap, két egyház imája
No, hisz valamelyik majd csak eltalálja,

S a mit száz esztendő *nyílt kérdésül* hagyott,
E szegény bitang juh fölleli itt, vagy ott.

Lelje is föl *nyáját*, lelki üdvösségét;
Béke fődje hamvát fátyol az emlékét.

(1855.)

BOR VITÉZ.

Ködbe vész a nap sugára,
Vak homály ül bérczen völgyön.
Bor vitéz kap jó lovára:
„Isten hozzád, édes hölgyem!“

Vak homály ül bérczen völgyön,
Hűs szél zörrent puszta fákat.
„Isten hozzád, édes hölgyem!
Bor vitéz már messze vágat.“

Hűs szél zörrent puszta fákat,
Megy az úton kis pacsirta.
Bor vitéz már messze vágat,
Szép szemét a lyány kisirta.

Megy az úton kis pacsirta:
 Hova megyen? hova ballag?
 Szép szemét a lyány kisirta:
 Szólt az apja: férjhez adlak!

Hova megyen? hova ballag?
 Zúg az erdő éji órán.
 Szólt az apja: férjhez adlak:
Eskü elől szökik a lyány.

Zúg az erdő éji órán,
 Suhan, lebben a kisértet.
 Eskü elől szökik a lyány:
 Szól vitéz Bor: „jöttem érted.“

Suhan, lebben a kisértet,
 Népesebb lesz a vad tájék.
 Szól vitéz Bor: jöttem érted
Elesett hős, puszta árnyék.“

Népesebb lesz a vad tájék,
 Szellem-ajkon hangzik a dal.
 „Elesett hős, puszta árnyék,
 Édes mátkám, vigy magaddal!“

Szellem-ajkon hangzik a dal,
Indul hosszú nászkiséret.
„Edes mátkám, vigy magaddal!“
— „Esküvőre! úgy ígérted.“

Indul hosszú nászkiséret,
Egy kápolna romban ott áll.
„Esküvőre! úgy ígérted.“
Zendül a kar, kész az oltár.

Egy kápolna romban ott áll,
Régi fényét visszakupja.
Zendül a kar, kész az oltár,
Diszruhában elhunyt papja.

Régi fényét visszakupja,
Ezer lámpa, gyertya csillog.
Diszruhában elhunyt papja;
Szól az eskü: kéz kezet fog.

Ezer lámpa, gyertya csillog, —
Künn az erdő mély árnyat hány.
Szól az eskü: kéz kezet fog;
Szép menyasszony színe halvány.

Künn az erdő mély árnyat hány,
Bagoly sí a bérczi fok közt.
Szép menyasszony színe halvány —
Halva lelték a romok közt.

(1855.)

ÖSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A TETÉTLÉNI HALMON.

Még áll a domb s én állok a felett,
Játszik velem búbájos képzelet.

Csekély a domb, alig emelkedő,
Ormán csak fű, nem a bércz fenyve nő.

Csak, mintha pajzán szélfiak szeszélye
Egykor magát mulatta volna véle,

Midőn a porba' játszván, mint szokott,
Fövényből a pusztán csibét rakott.

Vagy, mintha ember hányta volna nem rég . . .
Ki gondolná, hogy százados nagy emlék!

Hogy épen e halmon verette sátrát
Honunk szerzője, diadalmas Árpád!

Innen tekinte szét uralkodó
Szemekkel a vitéz honalkotó,

Le a Tiszáig, melyen túl ama
Berek sötétül, a táj karama,

S le Alpárnak, hol a kevély Zalán
Földönfutóvá lesz holnap talán!

Ma még a zászló mind nyelére függ,
Ma még a harczlovat békózza nyűg;

Békén legelnek a halom körül
Ropogva, mint láng, mely avarba dül.

Egy ménes ez, egész a látkörig,
Hol a nap fénye játszva megtörik.

Csúcsos süveggel a tengernyi sátrak
Elszórva mindenütt, — s a dali bátrak

Mint a köpüből méh, ha rajt ereszt,
Körüldonogják a szellős ereszt.

Itt ősi dal zeng bujdosó Csabáru,
Bús vígalomban a szív öble fájul;

Ott kanczatejnél, mely borrá megerjed,
Harsány mulatság nyers lármája gerjed,

Míg ösztörűfán egy-egy vizsga kém
Függ, mint árbocz fölött hajóslegény,

Vagy egy vezér, a hadnak pásztora,
Vágtat s nyomán fölkél a föld pora.

Megszólal egy kürt napnyugat felé,
Csatára hívó — ez a Lehelé . . . !

Nem, nem, — csak a szomszéd Abony, vagy Törtel
Kanásza mulatá magát a kürttel.

Gulyát növel a tábor helye s ők
Alusznak régen, a honkeresők.

De te virulj lábuk nyomán, Tetétlen!
Bársony füvet, sarjút tenyészsz a réten,

Hogy a kaszás ha egymást sarkalá,
Kövér rend dőljön a csapás alá.

Terhes kalászkok habzó aranya
Borítsa földed, — s a csinos tanya,

Mely ott fehérlik zöld fasor megett,
Hordjon magán jólléti bélyeget;

Körözze mindég színe-telt majorság,
Hogy lássa hasznát Isten, ember, ország, —

És álljon a domb, a multak jele,
Kímélve bánjon a vész is vele.

(1855.)

ZÁCS KLÁRA.

(Éneklé egy hegedős a XIV-ik században.)

Királyasszony kertje
Kivirult hajnalra:
Fehér rózsá, piros rózsá
Szőke leány, barna.

„Királyasszony, néném,
Az egekre kérném:
Azt a rózsát, piros rózsát
Haj, beh szeretném én!

„Beteg vagyok érte,
Szívdobogást érzek:
Ha meghalok, egy virágnak
A halottja lézlek!“

„Jaj! öcsém, Kázmér,
 Azt nem adom százér' —
 Menj! haragszom nem szégyelled? . . .
 Félek, bizony gyász ér!

„Sietős az útam,
 Reggeli templomra;
 Ha beteg vagy, hát fekügy' le
 Bársony pamlagomra.“ —

Megyen a királyné,
 Megyen templomba;
 Szép virágok, deli szűzek
 Mind követik nyomba.

Könyörögne, — nem tud,
 Nem tud imádkozni;
 Olvasóját honn feledé:
 Ki megyen elhozni?

„Eredj fiam, Klára,
 Hamar, édes lányom!
 Megtalálod a térdeplőn,
 Ha nem a diványon.“

Keresi a Klára,
Mégsem akad rája:
Királyasszony a templomban
Oly nehezen várja!

Keresi a Klára,
Teljes egy órája:
Királyasszony a templomban
De hiába várja.

Vissza se' megy többé
Deli szűzek közzé:
Inkább menne temetőbe
A halottak közzé.

Inkább temetőbe,
A fekete földbe:
Mint ama nagy palotába
Ősz atyja elébe!

„Hej, lányom, lányom!
Mi bajodat látom?
Jöszte, borúlj az ölemre,
Mondd meg, édes lyányom.“

„Jaj, atyám! nem — nem —
 Jaj, hova kell lennem!
 Hadd ölelem lábad porát, —
 Taposs agyon engem! . . .“

Harangoznak délre,
 Udvari ebédre;
 Akkor mene Felíczián
 A király elébe.

A király elébe,
 De nem az ebédre:
 Rettenetes bosszuálló
 Kardja volt kezébe’.

„Életed a lyányért
 Erzsébet királyné!“
 Jó szerencse, hogy megváltja
 Gyöngge négy ujjáért.

„Gyermekemért gyermek:
 Lajos, Endre halj meg!“
 Jó szerencse, hogy Gyulafi
 Rohan a fegyvernek.

„Hamar a gazembert
 Fiaim, — Cselényi!“
 Ott levágák Felicziánt
 A király cselédi. —

„Véres az ujjad,
 Nem vérzik hiába:
 Mit kívánsz most, királyi nőm,
 Fájdalom díjába?“

„Mutató ujjamért
 Szép hajadon lányát;
 Nagy ujjamért legény fia
 Borzasztó halálát;

„A más kettőért Magyar Könyvtár
 Veje, lánya végét;
 Piros vérem hullásaért
Minden nemzetségét!“

Rosz időket érünk,
 Rosz csillagok járnak:
 Isten ója nagy csapástol
 Mi magyar hazánkat! —

(1855.)

SZIBINYÁNI JANK.

Ritka vendég Rácországban
Zsigmond a király, a császár;
Jól fogadja István vajda,
István, kinek apja Lázár:
Hét egész nap látja dúsan,
Becsülettel, emberséggel;
Nem felejtí, ki a gazda
S nem felejtí, kit vendégel.

Majd vigasság: zene, táncz, bor
Tartja ébren a fölházat,
Majd *ujudvar*, öklelés áll, —
Hangos erdőn nagy vadászat:

Száz tülök szól, hajt az eb s pór,
Nyomja össze a vad berket,
Szorul a rás, a lovag lés,
Íja pendül, ménje kerget.

Áll a hajsza, vége hossza
Nincs vetélgő hegyke dicsnek:
„Magyar a magyar“ Zsigmondnak,
„Szerb a szerb“ Lazárevicsnek;
„Ámbár — mond ez — udvaromnál
Van egy apród, csak parányi:
Az magyar lesz! . . . Erdély szülte,
Neve Janko Szibinyáni.

„Hallod-e Jánk“ . . .! Im azonban
Zörmöl a gaz, reng a sűrű:
Nagy csikasz vad ugrik föl, de
Visszaperdül, mint a gyűrű —
„Hallod-e Jánk! im *királyod*
Szeme látja, — s ez jutalma
Hogy te nékem azt a farkast
Megkerítéd élve, halva.“

Rövid a szó, — gyorsan hangzó
 Kísérője büszke jelnek:
 De sokallja, meg se hallja,
 Már nyomúl a hősi gyermek.
 Hol királya, még a tájra
 Szeme egyszer visszalobban
 S a vad állat meg sem állhat:
 Mind szorítja, úzi jobban.

S majd a róna sorompója
 Nyílik, a mint hajtja ménjén,
 Majd eltűnnek a sűrűnek
 Lombos, ágas szövevényén.
 Itt gyalog száll, — paripája
 Fel s alá nyerít gazdátlan;
 Szóla Zsigmond: kár volt, mégis! !....
 Szól a vajda: semmi! bátran!

Jank azonban mind nyomon van:
 Le, a völgynek, fel, a hegyre,
 Vadcsapáson, vízómláson
 Veri, vágja, úzi egyre.

A vad olykor hátra horkol,
Foga csattog, szája résnyi,
Majd, mint vert eb, kit hevertebb
Ostor üldöz, szüköl és nyí.

Már az állat piheg, fárad,
Nem az ifju, noha gyermek:
Martalékát addig úzi
Míg ledobban s vár kegyelmet.
A királyhoz és urához
Rabul vonja, szégyenszemre;
Szól a vajda: „ez nem első!”
Szóla Zsigmond: „Istenemre!

„Tartom a just e fiúhoz!
Enyim a fa, az gyümölcse:
Visszakérem. Te kegyelmed
Ebben most már kedvem töltse.“
Nem oly hangon volt ez mondva,
Hogy sokáig, vagy hiába
Így került Jank, Szibinyáni
Zsigmond király udvarába.

Ott idővel karral s fővel
Isten után vitte sokra;
Másszor is még, többször is még
Járt vadászni *farkasokra*:
Mint védője a keresztnek,
Megrontója büszke tarnak,
Idegen nép hőse is lett
Derék hőse a magyarnak.

Most is vallják, egyre dallják
Szerbhon ifjai, leányi,
Guzliczájok hangja mellett:
Ki volt Janko Szibinyáni.
De a magyar ajakon is
Neve, híre általános:
Mert hisz' él még él örökké
A dicső *Hunyadi János*.

(1855.)

SZONDI KÉT APRÓDJA.

Felhőbe hanyatlott a drégeli rom,
Rá viaszasüt a nap, ádáz tusa napja;
Szemközt vele nyájas, szép zöld hegy-orom,
Tetején lobogós hadi kopja.

Két ifju térdel, kezökben a lant,
A kopja tövén, mint ha volna feszület.
Zsibongva hadával a völgyben alatt
Ali győzelem-ünnepet ület.

„Mért nem jön a Szondi két dalnoka, mért?
Bülbül szavu rózsák két mennyei bokra?
Hadd füzne dalokból gyöngysorba füzért,
Odaillót egy huri nyakra!”

„Ott zöddel az ormó, fenn zöddel a hant
Zászlós kopiával a gyaur basa sirján:
Ott térdel a gyöngypár, kezében a lant,
És pengeti, pengeti, sirván:“

..... S hogy feljöve Márton, az orosz pap,
Kevély üzenettel a bőszi Ali küldte:
Add meg kegyelemre, jó Szondi, magad!
Meg nem marad itt anyaszülte.

„Szép úrfiak! immár e pusztá halom,
E kopja tövén nincs mér' zengeni többet:
Jertek velem, ottlenn áll nagy vigalom,
Odalenn vár mézizü sörbet —“

Mondjad neki Márton, ím ezt felelem:
Kegyelmet uradtól nem vár soha Szondi,
Jézusa kezében kész a kegyelem:
Egyenest oda fog folyamodni.

„Serbet, füge, pálma, sok déli gyümölcs,
Mit csak terem a nagy szultán birodalma,
Jó illatu fűszer, és drága kenőcs
Ali győzelem-ünnepe van ma!“

Hadd zúgjon az álgyu! pogány Ali mond,
 És pattog a bomba, és röpked a gránát;
 Minden tüzes ördög népet, falat ont:
 * Töri Drégel sziklai várát.

„Szép úrfiak! a nap nyugvóra hajolt,
 Immár földi vállát bíbor színű kaftán,
 Szél zendül az erdőn, — ott leskel a hold:
 Idekinn hideg éj sziszeg aztán!“

A vár piaczára ezüstöt, aranyt,
 Sok nagy becsü marhát máglyába kihordat;
 Harczos paripái nyihognak alant:
 Szügeikben tört keze forgat.

„Aztán — no, hisz úgy volt! aztán elesett!
 Zászlós kopiával hős Ali temette;
 Itt nyugszik a halmon, — rövid az eset —;
 Zengjétek Alit ma helyette!“

Két dalnoka is volt, két árva fiú:
 Öltözteti cziprón bársonyba puhába;
 Nem hagyta cselédit — ezért öli bú —
 Vele halni meg, ócska ruhába’!

„S küldött Alihoz Ali dús, Ali jó;
Lány-arczotok' a nap meg nem süti nála;
Sátrában alusztok, a széltil is ó:

Fiaim, hozzá köt a hála!“

Hogy vitt ezerekkel! hogy vitt egyedül!
Mint bátya, feszült meg romlott torony alján:
Jó kardja előtt a had rendre ledül,
Kelevéze ragyog vala balján.

„*Ruszt*em maga volt ő! . . . s hogy harczola még,
Bár álgyugolyótul megtört ina, térde!
Én láttam e harczot! . . . Azonban, elég:
Ali majd haragunni fog érte.“

Mint hulla a hulla! veszett a pogány,
Kő módra befolyván a hegy menedékét:
Ő áll a halála vérmosta fokán,
Diadallal várta be végét.

„Eh! vége mikor lesz? kifogytok-e már
Dicséretiből az otromba gyaurnak?
Eb a hite kölykei! vesszeje vár
És börtöne kész Ali úrnak.“

Apadjon el a szem, mely czélba vevé;
Száradjon el a kar, mely őt lefejezte;
Irgalmad, oh Isten, ne légyen övé
 Ki miatt lőn ily kora veszte.

(1856.)

MIRZA SHAFFYBÓL.

(Bodenstedt.)

I.

ZULEIKÁHOZ.

Ha nézem gyöngé lábodat,
Nem foghatom meg, oh kedves leány,
Hogy' birja ennyi bájjodat!

Ha nézem apró kezedet,
Nem foghatom meg, oh kedves leány,
Hogy' vághat ily szörnyű sebet!

Ha nézem rózsá-ajakad,
Nem foghatom meg, oh kedves leány,
Hogy egy kis csókot megtagad!

Ha nézem két okos szemed,
Nem foghatom meg, oh kedves leány,
Hogy' kétli még szerelmemet?

Nézz rám! ne légy oly mostoha!
Hőbben szívemnél érted, oh leány,
Egy embersziv se' vér soha!

Hasson meg e szerelmi dal,
Szebben szerelmet nálam, oh leány,
Neked egy emberajk se vall!

II.

Országos Széchényi Könyvtár

Kertjében a kis fülmile
Fejét búsan ereszti le:
Mi haszna, mond, szép énekem?
Az édes hang mit ér nekem,
Ha szürke tollaim helyett
Nem a rózsa szép színe fed!

Virágágyán a rózsa sír:
Az élet rám mi becsesel bír?
Mit nékem a szín, illatár,

Kiráyilag pompás szírom,
Ha e silány fakó madár
Ének-varázsát nem birom!

„Hagyjátok a pört és panaszt“
Dönté' el Mirza-Shaffy azt:
„Te rózsa, illatos ruháddal,
Te fülmile, szép hangu száddal,
Ti bájos színek, zöngzetek:
Dalomban egyesüljeteK.“

III.

Hol a költő a végtelenbe vész,
Könyvét, tanácslom, tedd le hirtelen:
Mit meg nem ért a józan emberész,
Hiányzik abban egy, — az értelem.

(1856.)

AZ IHLET PERCZE.

Mint a szerelmes boldog álminál
Tündér alakká lesz bálványa képe:
Úgy lebben olykor a művész elébe
Teljes tökélyben a szűz ideál.
De oh, ha vére csillapodni száll,
A gráckiák övét elejti szépe:
Más hölgy tolong az istennő helyébe . . .
Asszony, minéműt köznap is talál.

Reszkess az égit így elveszteni!
Ha ő jelen, ha őt mosolygni látod:
Akkor, akkor ne mulaszsz költeni! —
Egyszerre, mint árny, tűn el az imádott,
És mint a rózsafelhő, nem sajátod; —
Percz a tiéd, egy percz, az isteni!

BOTH BAJNOK ÖZVEGYE.

Hunyad alatt, egy kis házban,
Ült az özvegy, talpig gyászbán;
Mint gyümölcs a fát, lehajtja
Nehéz gondja, gondolatja:
Neveletlen négy magzatja.

„Gyertek elő — monda — gyertek
Négy apátlan árva gyermek:
Hadd szelek most a kenyérből,
Nem puhából, nem fehérből:
Csak az árvai szegényből!

Hatalommal a rokon had
Elfoglalta birtokunkat:
Ide látszik a ház orma,
Ide barnúl régi tornya,
Ide villog a vitorla.

Jaj! mert a ki védelmezne,
Messze van az tőlünk, messze:
Levél oda el nem juthat,
Izenő szó oda nem hat,
Követ onnan hirt nem hozhat.

Mert szószóló nyelve néma,
Ótalmazó karja béna;
Sirba szállott szemünk fénye,
Az özvegynek a reménye,
Az árvának a törvénye!

Cserna vizén zúg a malom:
Más veszi a vámot azon;
Másnak zöldell a domb hátja,
Másnak a völgy selyem ágya, —
Még az Isten is megáldja!

Kérdezi majd a jövevény:
Bothi Bajnok hol van szegény?
Both elesett, a hű bajnok,
És az árvák, és az anyjok, —
Tudja isten, merre vannak!“

Hunyad alatt egy kis házban
Úl az özvegy, földig gyászban;
Mint gyümölcs a fát, lehajtja
Nehéz gondja, gondolatja:
Neveletlen négy magzatja*).

(1856.)

*) Első darabja lett volna egy Hunyadi ballada-körnek, melyből azonban csak Szibinyáni Jank, V. László, és Mátyás anyja készült el. Az *özvegy* Hunyadi János édes anyja, gr. Teleki szerint.

NÉMA BÚ.

Halnak, halnak,
Egyre halnak,
Színe, lángja a magyarnak.
Itt is egy név,
Ott is egy név.
Hányat elvisz minden egy év.

S a ki még él,
Minden névnel
Összerezzen, búsan, árván:
Mint a néma
Lomblevél, ha
Egy-egy társa hull le sárgán.

(1856.)

D A L.

A hegedű száraz fája,
Beh szomorú a nótája!
Úgy meg sí-rí, úgy kesereg,
Talán a könnye is pereg.

Országos Széchényi Könyvtár

A hegedű bús nótája,
Magyar ember múltat nála:
Úgy meg danol, tánczol, vigad,
Hogy a szive majd megszakad.

(1851.)

PÁZMÁN LOVAG.

Víg ballada.

I.

Vára öblös teremében
Jár alá s fel bajnok Pázmán;
Lépteit majd csillapítja,
Majd megindul szaporázván;
Lába, szíve, egyre tombol,
Visszadöng a tölgyfa padló;
Udvaron áll, kész nyeregben,
Nyihog, prüszköl, fú a vad ló.

„Hova férjem? édes férjem?
Ily korán? ily éhgyomorral?
Panni! Gunda! hol maradtok?
Egy, kettő, a mézes borral!

Menten itt lesz, (boldog Isten!
Még hajamba' nem volt fésü) —
Ha egy perczig vár kegyelmed,
Lesz kalácsom, új sütésü.“

Hallja Pázmán, elfordúlva,
Háza zengő fülmiléjét;
Csak pirosuló füle látszik,
Az mutatja szenvedélyét;
Feje búbján holdvilág van,
Melyet ércz-sisakkal főd be;
Nem felel, csak egyszer-kétszer
Kiköhent az őszi ködbe.

„Rosz idő van, édes apjok!
Nem tanácslom . . . hús a reggel“
Mond az urhölgy, és befordul,
S visszatér nagy köpönyeggel;
Várva, félve, túrva, kérve
Áll mögötte, hogy feladja:
De boszúsan tiltja hátrább
Könyökének mozdulatja.

„Mire véljem, drága férjem?
Honnan e rossz kedve már ma?
Nem alutt jól? rosszul ébredt?
Kénye ellen volt a párna?
Én vetem fel, két kezemmel,
Én puhítom minden este —“
Szól, s mint harmat gyenge fűvön,
Remeg a szép asszony teste.

Indul Pázmán, meg se' állván
Könnyes szemnek, rezgő szónak;
De nem mindjárt leli nyitját
(Sarka felől) az ajtónak.
Néz utána egy-két perczig
Szegény ifju asszony, Éva:
Úgy nevetne! s úgy meg-sír, hogy! . . .
Soha, soha ilyen tréfa.

Mikor aztán a küszöbnél
Azt se' mondja: Isten áldjon,
Vas kezére omlik a nő,
Csókkal hinti, hogy megálljon.

De az, fogja, visszadobja,
Egyet mordul: „vissza, kígyó!”
Ráfordítja a nagy kulcsot
S öve mellé szúrja: „így jó!”

II.

Visegrádon a király van heverő sorral,
Nem komoly tanácsot ül, nem hadi cselet forral,
Nincsenek is ma körötte nagy szakállu vének:
De van öröm, hejjehuja, táncz, muzsika, ének.

Odamene jó lovag, bús-haragos Pázmány,
Lépte alatt nyög a föld, csikorog a márvány.
„Ki dörömböl? ki csörömpöl?” — Ismeri fölsége:
Kinek az a jó bora volt, s nyalka felesége.“

„Nosza hamar, a bolond! ülj le ide, Rikkancs!
— Gondolom én, mi a baj, hol töri a bakkancs —
Légy te király, én pedig egyszerű kiséret:
Mit te kiadsz, itt a szavam, álljon az ítélet!”

Összeszedi a bolond sete-suta képét,
 Úgy üli meg a király aranyos karszékét. —
 Odakünn az öreg, ha ki útját állja,
 Kilencz szobán keresztül döfi, taszigálja.

Megkövetem a király fölséges személyét:
 Nagy harag és nagy panasz nyomja szívem mélyét;
 Nem vagyok én boros ember — bor nekem a bánat!
 Megkövetem, ha szabadabb szóra nyitóm számat.

Jöttek, uram, udvarodtól ifiú legények — —
 „Mi dolog ez? s idehaza maradtak a vének?“
 Nem az a baj, uram király, más nekem a gondom:
 Odajöttek, vadászni, fiatalok, mondom — —

„Vadasodat megrohanák? tilalomba törtek?“
 Dehogy uram! annyi van ott, vigye el az ördög,
 Annyi a vad erdeimen, se szeri se száma —
 De ha szóhoz nem jutok, nem lesz vége márma.

Este magyar lakomán szívet melegíténk,
 A királyért, hazáért, poharat üriténk —
 „Teleitták magukat? összeverekedtek?“
 Dehogy itták, dehogy itták! szépen lefeküdtek.

Reggel, uram, indulnak, köszönik a szállást —
 „S nem fizetik, ugy-e bizony, a vacsorát, hálást?“
 Beste kura fi zetesért látni a vendéget!
 Magyar ember nem teszi azt, tudja-e fölséged!

Reggel, uram, valamennyi útnak ered szépen,
 De az egyik visszaoson — ez a bajom épen —
 Azt az egyet, uram király, a radnai Szűzre!
 Megölöm, — ha ma jutok is a gyehenna tűzre.

„Nagyon illő a panasz, jó lovagom, Pázmán;
 Ilyen eset még nem esett magyar ember házán:
 Útnak ered a vendég, visszaosont egyik;
 Azt az egyet megölöd: nagyon helyes eddig.“

Átkozom is! . . . Nem vagyok én se bolond se részeg:
 Hogy valaki jó-megy, azért gyilkosa nem lések;
 De mikor a küszöbön állt feleségem, Éva . . .
 Ezer átok! megölöm, megölöm azt még ma!

„Nagyon okos a beszéd, jó lovagom, Pázmán;
 Hiba lenne, ha valahogy félre magyaráznám:
 Feleséged a folyosón — vagy küszöbön álla:
 Pedig, ugy-e, ritka eset volt ez eset nála?“

Gyilkolom is! . . . Uram király, értse meg a szómat!
Elrabolá földi kincsem' és mennybeli jómat;
Megcsókolta — úgy segéljen! — szemeim láttára;
Hej, hogy elébb nem tudék kapni paripára!

„Fejedelmi hitemre! — és a hit nem szellő —
Meglakol a vakmerő, a semmire kellő!
Tegyen a kar igazságot! víjon veled szembe!
Hogy is hívják? a neve nem jut már eszembe.“

A nevét . . . azaz hogy . . . azt nem tudom épen!
De talán meglelem felséged körében. —
Ez az, uram! itt van, uram: kutya egye máját!
— S kimutatá a lovag . . . magyarok királyát.

III.

Gyűl Visegrád kandi népe,
Férfi és nő, agg és gyermek:
Valami lesz a vár alján,
Hogy sorompót, sátort vernek;

A poroszlók ütlegéért
Nem adják e mai látást;
Otthon macska ül a padkán,
Ütheti a kő a rántást!

Kapu kordul, szárnya fordul,
Lobog a toll, a kürt harsan:
Jó vitézek, harczra készek,
Mind lejőnek, gyűlve gyorsan.
Zárt sisakkal két levente
Olyan, mint a kéményseprő:
Ujjal mutat rá a gyermek,
Ölbe sír az aprócseprő.

„Félre, félre! . . . pálya mérve!
Fék szorosan! lánca szögbe!
Jól vigyázz . . . fuss!“ — Futnak aztán,
Dobog a föld, mintha nyögne;
Fogy a térség, nő az ember,
Paizs, dárda összeroppan:
Hátracsuklik a jó Pázmán,
S úgy leszáll, hogy szinte puffan.

„Talpra, bajnok! semmi, semmi:
Túl ugortál a veszélyen —“
Szól amaz, felütve siskát;
A király az: éljen! éljen! —
„Éljen!“ mondaná a harczi
A mint szeme könybe lágog,
De szavak helyt vére buggyan,
S vérrel együtt három zápfog.

„Isten engem!“ a király mond,
„Nem akartam, jó levente;
Három ily fog! aranyt érő!
És még birta volna, nemde?
Három ily fog! úgy sajnálom,
Nem mondhatom ki eléggé:
Jó szerencse, ha ezúttal
Közte nincs a bölcseségé.

„De hogy, ime, jó tanácsosal
Fűszerezem e kis tréfát:
Másszor ülj honn, ha bajod nincs,
És becsüld meg jobban Évát.“

Igy a fölség; de tanácshoz
Kalácsban se' lett adósa:
Három fogért három falu
Lón a díj: Som, Somogy, Pósa.

Vígan koczog haza Pázmán,
Tarsolyában kutyabőre;
Ám szekérrel asszonyához
Vásárfia ment előre.
Kérdi Éva, ezt is, azt is,¹
— Úgy jó neki, mint egy álom —
De a férje mind ezt hajtja:
„Tartsa Isten jó királyom!”

(1856.)

BALZSAMCSEPP.

Szív, örömtől elszokott szív,
Multak gyászos özvegye!
Meghervadtál, meghajoltál —
Az vagy-é még, a ki voltál,
Árva szívem, az vagy-e?

Oh, neked már fáj a bú is,
Az öröm is fáj neked!
Bánt az árnyék, a derű is,
Bánt az édes, keserű is,
Mint a szegény beteget.

Nem a régi fájdalom már,
Évek folytán a mi rág:
Csupán mérgét hagyta benned,
S minden illetésre szenved
A tulérvő fájvirág.

Jer! a multak hűs derével
A jelent tovább ne öld.
Mi okod van új panaszra?
Nézz a kikelő tavaszra:
Ege fényes, lombja zöld.

Jer! az áldott szép természet
Enyhe öle hívogat;
S temetőn bár ha bolyongok:
Eltakarják üde lombok
A sötét sirhalmokat.

(1857.)

HOLLÓSI KORNÉLIÁNAK.

(Emlékkönyvbe.)

Egy nép lakik túl tengeren,
Hol délre lejt az Álpok alja,
Hol fűszeres völgy, rónaság
Az erdős Apennint uralja:
Hajdan dicső nemzet, ma rab; —
S hogy láncza csörgésit ne hallja
Énekkal úzi bús nesztét,
S az ércz igát enyhíti dalja.

Oh, hát dalolj *nekünk!* . . .

(1857.)

A BUJDOSÓ.

D a l.

Párjavesztett giliczének szíve fáj,
Fülemile panaszától zeng a táj;
Ne szomorkodj' fülemile, gerlicze:
A te bajod az enyémhez semmise'.

Égi madár hegyen-völgyön megszállhat,
Társra helyen társra megint találhat:
Jaj, de nekem nincs se hazám, se párom,
A világot egyes-egyedül járom.

Messzi honom tája körül jaj be kék
Azt se' tudom, *hegy*-e az ott vagy az ég;
Azt se' tudom, eljutok-é oda még:
Vagy sohse' lesz egyéb hazám, mint az ég!

(1857.)

KÖSZÖNTŐ-DAL.

II. Endre korában.

Bort ide a billikomba! föl vele!
Csengjen össze tiszta ezüst kebele,
Mint szivünkből e kívánat égre száll:
Éljen a hon! éljen urunk, a király!

Harczra magyar! lelsz magadnak vívni tért:
Győzni dicső, halni dicső, a hitért;
Tűzz keresztet Jérusálem szent fokán:
Éljen a hit! veszszen el a vad pogány!

Egyesül a rózsavirág és kereszt:
Ily jegy alatt hű lovagszív vért ereszt:
Éljen urunk, hős királyunk, s leánya
Magyarország legdeliebb rózsája!

(1857.)

AZ UTOLSÓ FŐPAP.

Frankl után.

A büszke Szion elesett,
Az Isten vára omladék;
A délczeg oszlop- és tornácsor,
Hol tömjénfüst gomolyga másszor,
Most puszta rom, feldúlaték.

Az oltár papja mind leölve;
Holt csecsemők hűs éjfelen;
Mély csend remeg körül, kivéve
Ha a merész bolt egy-egy íve
Leroppan, zúgva, hirtelen.

Egy pap maradt a gyilkolásból,
Hozzá a fegyver nem hatott. —
Midőn későre vált az éjjel,
Vőn, ékesen arany szegélylyel
Papi fehér ruházatot.

Az *urim s thummim* tiszta fénye
Ragyog keblén, mint szent tüzé;
Ezüst hajtincse a komoly
Sötétredős arczon lefoly
Szakállának hava közé.

Így járdal utcák vadonán,
Csak viszhang a kísérete;
A váz-rom elsápad körül,
Ha úzött fellegek közül
A hold reá bús fényt vete.

Némán az ősz felhág a templom
Hideg márvány koczkáira,
S meghatva sorsától, mely üldi,
Könyes szemekkel e szót küldi
Az ég sötét foszlányira:

„Te elhagyád ten-népedet,
Szent templomod feldúlva, ím!
Mely boltjain dereng vala,
A tiszta sűgár elhala;
Homályba dőlt a Cherubím.

„Haragod az oltárt megtöré,
Véráldozat minden papod;
Nem méltatál továbbra bennünk'
Hogy templomodra mí ügyeljünk;
Az oltár rom, néped halott.

„Vedd vissza hát a templom kulcsát,
Reszketve nyujtom föl neked!“
S míg térdre hull ködlepthe szemmel,
Hall messziről, vad zöngelemmel,
Tompá diadal-éneket.

A mint imádva, kar-emelten,
A templom őre térdepel:
Egy légi kéz könnyű sugára
Ereszkezik le, és az árva
Kulcsot magához vonja fel.

Kik távol azt ragyogni látták,
Lesújtó villámnak hívék.
Hajnal pirult kelet vidékin:
S a templom márvány omladékin
A főpap holtan fekvék.

(1857.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A LEJTŐN.

Száll az este. Hollószárnya
Megrezzenti ablakom.
Ereszkedik lelkem árnya,
Elborong a multakon.
Nézek vissza, mint a felhő
Áthaladt vidékre néz:
Oly komor volt, — oly zöldellő,
Oly derült most az egész.

Boldog évek! — ha ugyan ti
Boldogabban folytatok, —
Multam zöld virányos hanti!
Hadd merengek rajtatok.

Bár panaszszal, bár sohajjal
Akkor is szám telve lőn:
Kevesebbem volt egy jajjal...
Hittel csüggtém a jövőn!

Most ez a hit... néma kétség,
S minél messzebb haladok
Annál mélyebb a sötétség;
Vissza sem fordulhatok.
Nem magasba tör, mint másszor —
Éltem lejtős útja ez;
Mint ki éjjel vizbe gázol
S minden lépést óva tesz.

(1857.)

BALLADA

AZ ELÜZÖTT ÉS VISSZATÉRT GRÓFRÓL.

(Goethe.)

Oh jöszte be, jó öreg énekesünk!
Itt lenn, a terembe', magunkra leszünk,
Zárjuk be reteszszel a zárat.
Anyánk könyörög, s az atyánk odakünt
Farkasra vadász, tova fárad.
Mondj szép regedalt, o de többször is ám!
Míg bétanulom kis öcsömmel;
Már rég epedünk zene s dalnok után.
Gyerek ezt hallgatja örömmel.

Irtózatos éjben, ölö hadon át,
Elhagyja a fénylakot, ősi honát,
Kincsét idejében elásta.
A gróf tova illan a kis kapun át,
Mit burkol ölébe' palástja?

Mit rejteget és viszen oly szaporán,
Hogy visszatekinteni sem mer?
Kis lánya szegény az, aludva karán. —
Gyerek ezt hallgatja örömmel.

No s virrad; előtte a messze világ,
Szállást neki völgy, neki hűs bokor ád,
Enyhet falu népe, daláér'.

Igy vándorol, így eped éveken át,
Szakálla alább meg alább ér;
Ám nő kebelén is a szende alak,
Vihar ellen védve köpenynyel,
Nem fejtheti szebbé hercegi lak. —
Gyerek ezt hallgatja örömmel.

Év elhalad, évnek utána megyen,
Meghagyja, megadja magát a köpeny,
Nem is éri be termete teljét.
Néz apja reá, kire néznie menny!
Örömében nem leli helyét;
Oly gyönyörű, oly nemes a hajadon,
Fájárul a mag nem ütött el;
Oly kincs az apának e drága vagyon! —
Gyerek ezt hallgatja örömmel.

S ím vágdat elő fejedelmi lovag,
 Felnyúl a leány keze, vélve hogy ad,
 Alamizsnát nem veszen észre.
 Ám gyöngye kacsója szorítva marad:
 Ez kell nekem! üdvöm e kézre!
 Ismerve — az ősz felel — égi becsét,
 Mint hercegi nőd' emeled fel;
 Ott a lovag elgyürüzé jegyesét —
 Gyerek ezt hallgatja örömmel.

Megáldja pap őket az ima helyén,
 Vígán, szomorún is, a hölgy vele mén,
 Szomorún, hogy vészi bucsúját.
 Azóta ide s tova jár-kelet a vén,
 Örömében viseli bűját.
 Ilyen vala drága leányom, ilyen
 Unokákat vártam idővel!
 Oh! nappal is éjjel is áldja szívem —
 Gyerek ezt hallgatja örömmel.

Megáldja a gyermekeket; de mi hang?
 Zörgetnek: atyánk jön! az ősz oda van!
 Elrejtteni őt hova tudjuk? —
 Mit csábitod a gyereket, te bitang!
 Fogjátok el, érczkezü hajduk!

Börtön fenekére a tolakodót! —
Anyjok veszi észre, hamar kel,
Fut, nyájasan esdeni, szólani szót. —
Gyerek ezt hallgatja örömmel.

Hajdú haboz, áll nemes arczczal az ősz,
Gyermek s anya esd, a hogy esdeni győz;
A hercegi dölyf nyeli mérgét.
De asszonya kértire lázad a bűsz,
Míg vad dühe feltöri kérgét:
Vesztetre vevélek el, utczai rongy!
Koldus te! hanem hiszen úgy kell!
Szennyet koronámra hoz ím e poronty —
Gyerek ezt nem hallja örömmel.

Még áll, diadalmasan áll az öreg,
Döbbenve hanyatlik a szolgasereg,
A férj dühe dül — kire töltse?
Átkos vala nászom, a kéjteli reg,
Viráginak itt a gyümölcse!
Nem pótol — igaz! — nevelés soha fajt,
Nemes érzet jár csak a nemmel,
Koldús anya szült ime koldusi rajt —
Gyerek ezt nem hallja örömmel.¹

És el ha taszít apa, férj ha el üz,
Széttépi vadúl a mi együve fűz:
Oh jertek az őshöz, apához!
A koldus, az agg, a mezítelen ősz
Még fel bir emelni magához.
E vár az enyím! Te raboltad el azt,
Fajod üze ki gyilkos elemmel;
Itt rá a pecsét, a királyi malaszt! —
Gyerek ezt hallgatja örömmel.

Már jogszerű fejdelem üli a trónt,
Ő vissza hívének ad ősi vagyont,
Feltörhetem a kincs zárát.
Hagyján, fiam! így szeliden ipa mond:
Urunk kegyelem-szava vár rád.
Mind jóra üt ez ki; feledjük a bajt!
Ma szerencsénk csillaga tünt fel,
Nőd grófi leány, szüle herczegi fajt —
Gyerek ezt hallgatja örömmel.

(1858.)

TANÁRI JUBILAEUMRA.

„Quem dî odere“ — hangzott a panasz
Évszázadok hosszú során keresztül;
„Quem dî odere“ — és a régi átok
Mind egyre zúg, nem szűnt meg a panasz.
Kedv, ifjuság, erő, szellem-vagyon
Ma is gyakorta mind hiába vesz:
Homályos a czél, tömkeleg az út,
S kit e pályára Isten átka sodrott,
Szívverit ontsa bár, mint pellikán,
Hálátalanságot növel magának.

Te, ritka férfi! áldjad Istened,
Ki oly önérzettel dúsgazdagon
Állhatsz pihenni meg pályád felén.
Körödbe gyűlnek a felnőtt fiak,

(Egy ember-öltő) s érett *férfi* észszel
Köszönve a mit *ifjakért* tevél,
Legszebb jutalmad így tőlük nyered.
S mi felkiáltunk: mily nagy érdem az,
Minő erény, mely e hálátalan
Pályán a késő hála újra sarjadt,
Nem hervatag babérait szedi.

(1858.)

REMÉNYINEK.

Emlékkönyvbe.

Karddal melyet dicsővé tenni, egykor
Híven ajánlád ifju véredet,
A hon, az ugy-e szent hon, félig élt már,
Halál árnyéka rásötétedett.
Te messze távozál, — mi itt maradtunk,
Tompán enyészve, mint sivar növény
Mely élni nem tud, halni még nem érett,
Ledőlt fa korhadó tövén.

A honfibú, mely elzsibbaszta minket,
Tenálad munkás fájdalom leve,
Nagy, büszke, boldog népek közt forogván
Művészetedben a magyar neve.

És, kik panaszra mely szóban alél el
Fület zárnának, a dús boldogok,
Veled kesergik azt, a min te vérzel,
Midőn nyirettyüd úgy sir, úgy zokog.

Most a reménynek egy hangját, Reményi,
Vidd el nyugatra zengő húrodon;
Hirdesse szózatot fád a világnak,
Hogy újra érez, újra él a hon.
Es élni fog, — menny, föld minden hatalma
Zúdúljon bár fel, — mert élni akar;
Öngyilkolásra hogy többé fadjalna,
Sokkal önérzőbb a magyar.

(1859.)

J HOZ.

Bús az ősznek hervadása,
Hulló lombok, néma táj:
De az ősznek van varázsa,
Enyészetben méla báj.

A gyümölcs hull — semmi: érett!
Hallgat a lomb — semmi: szólt!
Öltsön a mező fehéret —
Semmi: oly dús zöldje volt!

Csak, ha bimbó fővel asznak
A virágok: oh, ez fáj;
Ha reménye új tavasznak,
Most születve, sirba száll.

Oh, derülj hát, ifju lélek,
Légy a vídám hajdani;
Gyöngé vagy még a zord télnek
Koszorúját hordani!

(1859.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BÉRANGER HALÁLAKOR.

Siratni őt? Bérangert?
Barátim, és vajon minek?
Sirassuk azt, ki elhúllt
Félösvenyén küzdelminek.

Ő nem silányka vázlat,
Nem léha töredék vala:
De élte oly egész, oly
Tökéletes, mint egy dala.

Egy eszme benne folyvást,
Az alap-érzelem is egy:
Honszerelem a *végső*
A melybe minden szak kimegy.

SZÉCHENYI EMLÉKEZETE.

(1860.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1.

Egy szó nyilallott a hazán keresztül,
Egy röpke szóban annyi fájdalom;
Éreztük, a mint e föld szíve rezdül
És átvonaglik róna, völgy, halom.
Az első hír, midőn a szót kimondta,
Önön hangjától visszadöbbene;
Az első rémület kétségbe vonta:
Van-é még a magyarnak istene.

2.

Emlékezünk: remény ünnepe volt az,
Mely minket a kétségbe buktatott:
Gyászról, halálról, szív-lesújtva szólt az,
Napján az Úrnak, ki feltámadott.

Már a természet is, hullván bilincse,
 A hosszú, téli fásúlt dermedés,
 Készíté új virágit hogy behintse
 Nagy ünneped, dicső Fölébredés!

3.

Immár az ég — ah, oly hideg korábban! —
 Irántunk hő mosolyra engede;
 A négy folyó és három bércz honában
 Kilebbent a tavasz lehellete;
 S melynek halálos — úgy tetszék — elasztá,
 Életre pezsdült a kór sivatag;
 Lassú folyót önérzelem dagasztá,
 Büszkén rohant le a szilaj patak.

4.

S fölzenge távol a menny boltos alja,
 Gyümölcshezó év biztató jele,
 Hallott korán megdördülő morajja —
 Midőn egyszerre villám sújta le.
 „Széchenyi meghalt“ — Oh, mind, mind csalékony:
 Te víg tavasz-nap! ujjongó mezők! . . .
 „Széchenyi meghalt“ — S e nagy omladékon:
 „Élünk-e hát *mi?*“ búsán kérdezők.

5.

Mert, élni hogyha nem fajúlva-tengés,
Olcsó időnek hasztalan soka;
De vérben, érben a vidám kerengés,
Mely szebb jövőből biztos záloga;
Ha célra küzdvén, nagy, nemes, dicsőre,
Így összehat kezünk, szivünk, agyunk,
Vezérszó: ildom, a zászlón: előre! —
Ő az, ki által lettünk és vagyunk.

6.

Megrontva bűnöd és a régi átok,
Beteg valál, s nem érzéd, oh magyar;
Nép, a hazában nem volt már hazátok:
Sirt még hogy adna, állt az ős ugar.
S mint lepke a fényt elkábúlva iszsza,
Úgy lőn nekünk a romlás — élvezet;
Egy-két kebel fájt még a múltba vissza:
Nem volt remény már, csak emlékezet.

7.

De, mely a népek álmaikat virasztja,
Elhagyni a szelid ég nem kívánt;
Széchenyit küldé végtelen malasztja
E holttetembe érző szív gyanánt,

Hogy lenne élet-ösztön a halónak,
 Bénült idegre zsongító hatás,
 Reménye a remény nélkül valónak:
 Önérzet, öntudat, feltámadás.

8.

Midőn magát ez nem tudá szeretni,
 Ő megszerette pusztuló faját.
 Oh, nemzetem, *ha* fognád elfeledni
 Hogyan viselte súlyos nyavalyád?
 És mennyi harcztot küzde önmagával?
 Hány izgatott, álmatlan éjjelen?
 Míg bátorító Macbeth-jóslatával
 Kimondá: „a magyar lesz“ — hogy *legyen!*

9.

Bizton, ezer bajunk közt, megtalálta
 Azt a mi fő, s mindet befoglaló:
 „Elvész az én népem, elvész — kiálta —
 Mivelhogy tudomány nélkül való.“
 S míg kétle a bölcs, hátrált a tevékeny,
 Bújt az önérdek, fitymált a negéd:
 Ő megjelene, mint új fény az égen,
 Felgyújtá az oltár szövétnekét.

10.

És ég az oltár. Ím, körébe gyültünk,
Szétszórt bolyongók a vész idején.
Már is tüzenél szent lángra hevültünk,
Fénye világol sorsunk ösvenyén.
Oh, rakjuk e tüzet, hogy estve nála
Enyhet találjon áldó magzatunk!
Ez lesz a méltó, a valódi hála,
Mit a nagy Jóltevőnek adhatunk.

11.

De hogy' kövesse nyomdokát az ének?
Némúljon el, lant, gyöngye szózatod.
Hazám tudósi, könyvet nagy nevének!
Klió, te készítsd legdicsőbb lapod!
Évezredek során mit összejegyzél
Honfi erény magasztos érdemét,
S arany betűkkel ércztáblába metszél:
Abból alkosd Széchenyi jellemét.

12.

Írd azt, ki a pusztán népét vezérli;
Ki kürtöl, és lerogy a régi fal;
Tarquín előtt ki arczát megcseréli; —
Fülepet ostoroz lángajkival;

Ki győzni Athént csellel is szorítja;
 Kit bűsz csoport elítél, mert igaz;
 Ki Róma buktán keblét felhasítja —
 Elég . . . a példa fáj: Széchenyi az!

13.

Ő szól: s mely szinte már kővé meredten
 Csak hátra néze, mint Lóth asszonya,
 A nemzet él, a nemzet összeretten,
 Átfut szivén a nemlét iszonya;
 Szól újra: és im lélek ül a szemben,
 Rózsát az arczra élet színe fest;
 Harmadszor is szól: s büszke gerjelemben
 Munkálni, hatni, küzdni vágy a test.

14.

Hitel, Világ és Stádium! ti, három —
 Nem kézzel írt könyv, mely bölcsel, tanít,
 De a lét és nemlét közti határon
 Egekbe nyúló hármás pyramid!
 Ám, hadd üvöltsön a Számum viharja,
 Dőljön nyugatról a sivár homok:
 A bújdosók előtt el nem takarja,
 Melyet ti megjelöltök, a nyomot.

15.

S lön új idő — a régi visszacsökkent —
 Reményben gazdag, tettben szapora;
 A „kisdéd makk“ merész sudárba szökkent; *)
 Ifjú! ez a kor: „Széchenyi kora.“
 Nézd ez erőt: hatása mily tömérdek —
 De ne imádj: a munka emberé —
 Szellem s anyag, honszeretet s önérdék
 Mily biztosan lejt a közjó felé.

16.

Majd elborúlni kezde láthatára:
 Kik műve által lettünk magyarok,
 Nem ügyelénk többé vezérnyomára,
 Mi napba néző szárnyas Ikarok.
 Oh, hogy riadt fel intő jós-ajakkal! —
 S midőn a harc dült, mint vérbősz Kain,
 Hogy álla tört szívvel, merev hajakkal —
 Egy új Kasszándra Trója lángjain!

*) „Minden jelenetek jövendő fényt mutatnak nemzetünknek, minek megjövendölésére semmivel több jóslói tulajdon nem kell, mint előre megmondani, hogy a *kisdéd makkból*, ha meg nem romlott, idővel termő tölgyfa lesz, csak senki el ne gázolja.“
Széchenyi.

17.

Hosszú, nehéz, sötét lön akkor éjünk,
 Nyugalma egy álarcozott halál;
 S midőn a szív feldobbant, hogy reméljünk:
 Nagy szellem! ime, köztünk nem valál.
 Oh, mely irigy sors önző átka vett el,
 Hogy ébredésünk hajnalát ne lásd? —
 Vagy épen egy utolsó honfi-tettel
 Tagadnod kelle — a feltámadást?...

18.

Nem, Üdvezült, nem!... fájdalmunk hevében
 Hamvad ne sértse káromló beszéd:
 Oh, nézz egedből és örvendj e népen,
 Mely soha *így* még nem volt a tiéd!
 Leomlunk sírodon szent döbbenéssel,
 A sujtó karra félve ismerünk:
 De Antéuszként majd ez illetéssel
 Küzdelmeinkhez új erőt nyerünk.

19.

Emléket, oh hazám, mit adsz e sírra?
 Hová tekintesz földeden, magyar,
 Hol Széchenyi nevét ne lásd megírva
 Örök dicsőség fénysugárival?

Ha büszke méned edzi habzó pálya,
 Ha eszmeváltó díszes körbe gyűlsz,
 Ha szárnyakon röpít a gőz dagálya,
 Ha tenni, szépre, jóra egyesülsz; —

20.

Duna, Tisza ... ez mely prüszögve hordja
 Fékét, s szabályhoz törni kénytelen;
 Amannak hódol a sziklák csoportja,
 S Trajánusz híre újból megjelen;
 Az ifju szép Pest, ki bizton ölelve
 Nyújt Corvín agg várának hű kezét,
 S az édes honni szót selypíti nyelve — —
 Széchenyié mind ez emlékezet!

21.

Széchenyi híré, a lángész csodáit,
 Ragyogja minden, távol és közel:
 Áldozni még jerünk — ah, oly sokáig
 Nem értők — Széchenyi szívéhez el.
 Nem láttuk, e szív néha mit palástol
 Hordván közöny havát és gúny jegét:
 Hogy óvni gyöngé csíráit fagyástol
 Órizza életosztó melegét.

22.

Értünk hevült, miattunk megszakadt szív,
 Te, az enyészet ágyán porladó!
 Késő, de tartozott szent hódolat hív:
 Egy nemzeté, ím, e hálás adó.
 El kelle bukunk — haj, minő tanulmány! —
 Meg kelle törnöd — oh, mily áldozat! —
 Hogy romjaidra s romjainkra hullván,
 Adjunk, Igaz! tenéked igazat.

23.

Szentebb e föld, honunk áldott alapja,
 Mióta, nagy szív, benne nyúgoszol;
 Szentebb a múltak ezredévi lapja,
 Mióta, nagy név, hozzá tartozol.
 Koszorút elő!... morzsoljuk el könyűnket:
 Az istenülés perczy már ezek!
 Borítsa ünneplő mirtusz fejűnket:
 Reménynyé váljon az emlékezet.

24.

Nem hal meg az, ki milliókra költi
 Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
 Hanem lerázván, a mi benne földi,
 Egy éltető eszmévé finomúl,

Mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye
A mint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.

25.

Te sem haltál meg, népem nagy halottja!
Nem mindenestül rejt a czenki sír;
Oszlásodat még a család siratja —
Oh, mert ily sebre hol van balzsamír?...
Mi fölkelünk: a fájdalom vigasztal:
Egy nemzet gyásza nem csak leverő:
Nép, mely dicsőt, magasztost *így* magasztal,
Van élni abban hit, jog, és erő!

AZ ÖRÖK ZSIDÓ.

Pihenni már. — Nem, nem lehet:
Vész és vihar hajt engemet,
Alattam a föld nem szilárd,
Fejem fölött kétélű bárd

Tovább! tovább!

Az út, hová talpam nyomul,
Súlyed, ropog, átvékonyul;
Ónsúlylyal a kolosszi lég
Elzúzna, ha megállanék

Tovább! tovább!

Oh, mily tömeg! s én egyedül,
 Útam habár közé vegyül;
 Érzem, mint csónak a habot,
 Hogy átmenet mind rám csapott
 Tovább! tovább!

Az üstökös meg' visszatér,
 Kiröppent nyil oda is ér,
 Az eldobott kő megpihen:
 Én czéltalan, én szüntelen
 Tovább! tovább!

Pusztán folyam mért nem vagyok,
 Hogy inna fel asszú homok!
 Mért nem futó, veszett vihar,
 Mely ormokon egyszer kihal
 Tovább! tovább!

Irigylem az ágról szakadt
 Levelkét: hisz majd fennakad;
 Irigylem az ördögszekért:
 Árokba hull: céljához ért
 Tovább! tovább!

Szegény zsidó Szegény szívem :
Elébb-utóbb majd megpihen.
Az irgalom nagy és örök,
Megszán s átkom nem mennydörög:
Tovább, tovább.

(1860.)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RENDÜLETLENÜL.

Hallottad a szót: „rendületlenül —“
Midőn fölzengi myriád ajak
S a millió szív egy dalon hevül,
Egy lángviharban összecsapzanak?
Oh, értsd is a szót és könnyelmű szájon
Merő szokássá szent imád ne váljon!

Sokban hívságos elme kérkedik,
Írányt még jóra, szépre is az ád;
Nem mondom: a hont ők nem szeretik;
De jobban a tapsot, mint a hazát
Oh, értsd meg a szót és hiú dagályon
Olesó malasztá szent imád ne váljon!

Fényt űz csinált érzelmivel nem egy,
Kinek világát csak divat teszi;
Ő nála köntös, eb, ló egyre megy,
S a hon szerelmén a hölgyét veszi
Oh, értsd meg a szót s függve női bájon
Kül csillogássá szent imád ne váljon!

Van — fájdalom! kinek czégér hona.
Hah! tőzsér, alkusz és galambkufár:
Ki innen! e hely az Úr temploma:
Rátok az ostor pattogása vár!
Oh értsd meg a szót: kincs, arany kínáljon:
Nyerészkedéssé szent imád ne váljon!

Szeretni a hont gyakran oly nehéz: —
Ha bűnbélyeg sötétül homlokán,
Gyarló erényünk öntagadni kész,
Mint Péter a rettentő éjszakán.
Oh, értsd meg a szót: fényben, vagy homályon —
De kishitűvé szent imád ne váljon!

Szeretni a hont — ah! még nehezebb
Midőn az ár nő, ostromol, ragad
És — kebleden be-vérző honfi seb —
Bújsz a tömegben, átkos egymagad.
Oh, értsd meg a szót s győzve a ragályon
Káromkodássá szent imád ne váljon!

Hallottad a szót: „rendületlenül?”
Ábránd, hiúság, múltó kegy, javak, —
Lenn a sikamló tér, nyomás felül,
Vész és gyalázat el ne rántsanak.
Oh értsd meg a szót: árban és apályon
— Szirt a habok közt — hűséged megálljon!

(1860.)

K I E S Ö S Z.

(Oct. 20.)

Még nem hallom a pacsirtát,
Mely tavaszról zengve hirt ád,
S égbe fúrja énekét;
A nap, a föld édes-ketten
Nem mulatnak önfeledten,
Váltva csókjok melegét.

Ősz ez! ősz ez! mind hiába
Tűz virágot gyér hajába,
Színli csalfán a tavaszt;
A mezőt bár hogy' ruházza:
Szebb időnek rémes váza —
Közte sárgul a haraszt.

Zöld az erdők lombja bátor,
Fénylik este a mennysátor:
Van hiány már fönn és lenn;
Csillag és lomb egyre ritka:
Őszi hullás fájó titka
Rezgi által csöndesen.

Hasztalan, hogy új virágba
Borul ismét a fa ága,
S új szerelmet ünnepel:
Kit vidítson meddő éke!
Egy fuvallás azzal vége:
Váltja szemfödő lepel.

Oh, ne bizzunk e varázusra:
Kész anyag gyűl hervadásra,
Az enyészet gazdagul;
Fű-fa zöldje azér' hajt csak
Hogy, mit sírva megsóhajtsak,
Több legyen majd, ha lehull.

Mit remegsz? él, bár lekötve
Szunnyad olykor téli nedve,
Természetben nincs halál;
Nyúgalom csak mély alélta,
— Mindig új az ősi példa —
A mi rég volt, most is áll.

És ha jó sugár, mely csábit
S el-elrugja csalvirágit:
Termő-elve ép marad;
Legjavából nem fecsérel, —
S mely gyümölcsöt ápol, érlel,
Ád az Isten új nyarat!

(1860.)

EPIGRAMMÁK.

I.

KEMPELEN RÍZA SIRKÖVÉRE.

Ríza jövel! zendült a szellemi szózat egéből,
 Vágyad örök *szép* volt: íme az isteni szép.
 Ríza maradj! rebegé szomorún az övéi szerelme,
 Mennyed alatt is van: tenszived alkota itt.
 Már szállt, már küszöbén lebegett a végtelen üdvnek:
 Megtért volna, de haj! zárva mögötte az ég.

II.

PALÓCZY HALÁLAKOR.

(1861. apr. 27.)

Menj, fáradt veterán! . . . Egy nemzet látta halálod:
 Kézben fegyverrel, harczon elesni dicső!

III.

SZÉCHENYI A TISZÁN.

Azon hirre, hogy ott érez *szobra* fog állíttatni.

Széchenyi áll itten. Meghalt. Nem hal meg az érdem:

Messze jövendőnek szüli örökbe fiát.

Széchenyi áll itten; végig néz mérnöki szemmel

S műve derék folytán helybehagyólag örül.

(1862.)

Országos Széchényi Könyvtár

MAGÁNYBAN.

(April, 1861.)

Az óra lüktet lassu perczegéssel,
Kimérve a megmérhetlen időt;
Ébren a honfigond virasztva mécesel,
Homlokra öszébb gyűjti a redőt.
Vajúdni meddig tart még e világnak?
Sors! óraműved oly irtóztató:
Hallom kerekid, a mint egybevágna:
De nincs azokhoz számlap, mutató.

Jön, jön egy istenkéz sem tartja vissza
Mint mélybe indúlt sziklagörgeteg:
Élet? halál? átok, vagy áldás lessz? — Ah,
Ki mondja meg! ki élő mondja meg!

Vár tétován a nép, remegve bölcse,
Vakon előtte kétség és homály.
Idő! szakadna bár méhed gyümölcse
Ne még, ne még — az istenért! — megállj.

Oh mert tovább e kétség tűrhetetlen,
A koczkarázás kinját érzenünk;
De nyújtánók a perczet, míg vetetlen
A szörnyü csont, ha rajta mindenünk.
Egy lépés a gomolygó végtelenbe,
Holott örvényzik a lét, a halál:
És mi fogódzunk a hitvány jelenbe:
Tarts még egy kissé, gyöngé szalmaszál!

Még egy kevésbé De mely kishitűség!
El, el! ne lássam e dúlt arcokat!
Ész, egybeforrt vágy, tiszta honfi hűség,
Bátorságot nekünk mindez nem ad?
Megvert reménnyel induljunk csatába?
Hitben feladjuk már a diadalt? . . .
Nem, nem! Szivünk egy vértanú imába'
Megedzve, kezdjük a győzelmi dalt!

Az nem lehet, hogy milliók fohásza
Örökké visszamálljon rólad, ég!
És annyi vér — a szabadság kovásza —
Posvány maradjon, hol elönteték.
Támadni kell, mindig nagyobb körökben,
Életnek ott, hol a mártir-tetem
Magát kiforrja csendes földi rögben:
Légý hű, s bízzál jövődbe, nemzetem.

Nem mindig ember, a ki sorsot intéz;
Gyakran a bölcs is eszköz, pusztá báb;
S midőn lefáradt az erőtelen kéz,
A végzet tengelye harsog tovább;
Csüggedve olykor hagyja lomha gépül
Magát sodorni az ember fia:
De majd, ha eszmél s öntudatra épül,
Feltűnik egy magasb hármónia.

És vissza nem foly az időnek árja,
Előre duzzad, feltarthatlanúl;
Csak szélein marad veszteg hinárja,
S partján a holt-viz hátra kanyarúl.

Bízvást! mi benn vagyunk a fő sodorban:
Veszhet közölünk még talán nem egy:
De szállva, ím, elsők között a sorban,
Vásznunk dagad, hajónk előre megy!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

E M L É K Ü L.

Ismerni akarónak.

Ha levette gyarló testet,
Úgy, mint ideállá fested,
Lengne hozzád tiszta szárnyán
Ez a szellem: elbocsátnám.

Így, ne óhajtsd látni szembe:
Ember ő is, törpe, gyenge;
S tán becsét is, ha csalódnál,
Alább tennéd a valónál.

(1864.)

NYERÉSZKEDÉS.

Moore után.

Kivánsz nagy nyereményt? ezt halld meg, üzér!
Ha kergeted a hasznocska szagát:
Végy embert, oly áron a mennyit megér;
És add el, a mennyire tartja magát.

A WALESI BÁRDOK.

Edwárd király, angol király
Léptet fakó lován:
Hadd látom, úgymond, mennyit ér
A welszi tartomány.

Van-e ott folyó és földje jó?
Legelőin fű kövér?
Használt-e a megöntözés:
A pártos honfivér?

S a nép, az istenadta nép,
Ha oly boldog-e rajt'
Mint akarom, s mint a barom
Melyet igába hajt?

Felség! valóban koronád
Legszebb gyémántja Welsz:
Földet, folyót, legelni jót,
Hegy- völgyet benne lelsz.

S a nép, az istenadta nép
Oly boldog rajta, Sire!
Kunyhói mind hallgatva, mint
Megannyi puszta sir. —

Edwárd király, angol király
Léptet fakó lován:
Körötte csend a merre ment,
És néma tartomány.

Montgomery a vár neve,
Hol aznap este szállt;
Montgomery, a vár ura,
Vendégli a királyt.

Vadat és halat, s mi jó falat
Szem-szájnak ingere,
Sürgő csoport, száz szolga hord,
Hogy nézni is tereh;

S mind, a miket e szép sziget
 Ételt italt terem;
 S mind, a mi bor pezsegve forr
 Túl messzi tengeren.

Ti urak, ti urak! hát senkisé
 Kocziért em pohárt?
 Ti urak, ti urak! ti welsz ebek!
 Ne éljen Eduárd?

Vadat és halat, s mi az ég alatt
 Szem-szájnak kellemes,
 Azt látok én: de ördög itt
 Belül minden nemes.

Ti urak, ti urak, hitvány ebek!
 Ne éljen Eduárd?
 Hol van, ki zengje tetteim —
 Elő egy welszi bárd!

Egymásra néz a sok vitéz,
 A vendég welsz urak;
 Orczáikon, mint félelem,
 Sápadt el a harag.

Szó benszakad, hang fennakad,
Lehellet megszegik. —
Ajtó megől fehér galamb,
Ősz bárd emelkedik.

Itt van, király, ki tetteidet
Elzengi, mond az ag;
S fegyver csörög, haló hörög
A mint húrjába csap.

„Fegyver csörög, haló hörög,
A nap vértóba száll,
Vérszagra gyúl az éji vad:
Te tetted ezt, király!

Levágva népünk ezrei,
Halomba mint kereszt,
Hogy sírva tallóz a ki él:
Király, te tetted ezt!“

Máglyára! el! igen kemény —
Parancsol Eduárd —
Ha! lágyabb ének kell nekünk;
S belép egy ifju bárd.

„Ah! lágyan kél az esti szél
 Milford öböl felé;
 Szűzek siralma, özvegyek
 Panassza nyög belé.

Ne szűlj rabot, te szűz! anya
 Ne szoptass csecsemőt!...“
 S int a király. S elérte még
 A máglyára menőt.

De vakmerőn s hívatlanúl
 Elóáll harmadik;
 Kobzán a dal magára vall,
 Ez íge hallatik:

„Elhullt csatában a derék —
 No halld meg, Eduárd:
 Neved ki dicscsel ejtené
 Nem él oly welszi bárd.

„Emléke sír a lanton még —
 No halld meg, Eduárd:
 Átok fejedre minden dal
 Melyet zeng welszi bárd.“

Meglátom én! — S parancsot ád
Király rettenetest:
Máglyára, ki ellenszegül,
Minden welsz énekest!

Szolgái szét száguldanak,
Ország-szerin, tova.
Montgomeryben így esett
A híres lakoma. —

S Edwárd király, angol király
Vágtat fakó lován;
Körötte ég földszint az ég:
A welszi tartomány.

Ötszáz, bizony, dalolva ment
Lángsírba welszi bárd:
De egy se' birta mondani
Hogy: éljen Eduárd. —

Ha, ha! mi zúg? . . . mi éji dal
London utczáin ez? . . .
Felköttetem a lord-majort,
Ha bosszant bármi nesz!

Áll néma csend; légy szárnya bent,
 Se künn, nem hallatik:
 „Fejére szól, ki szót emel!
 Király nem alhatik.“

Ha, ha! elő síp, dob, zene!
 Harsogjon harsona!
 Fülembé zúgja átkait
 A welszi lakoma

De túl zenén, túl sip-dobon,
 Riadó kürtön át:
 Ötszáz énekli hangosan
 A vértanúk dalát*).

*) A történelem kétségbe vonja, de a mondában erősen tartja magát, hogy I. Eduárd angol király, Wales tartomány meghódítása (1277) után, ötszáz walesi bárdot végeztetett ki, hogy nemzetök dicső multját zöngve, a fiakat föl ne gerjeszthesék az angol járom lerázására.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

